

ДНЕВНИКЪТЪ

(стенографически)

на

ХІІ^{то} Обикновено Народно Събрание

(първа редовна сесия).

CVIII заседание, петък, 21 мартъ 1903 г.

(Открито отъ г. подпрѣседателя А. Франга, въ 9 ч. и 45 м. прѣди пладнѣ.)

Прѣседателствующъ А. Франга: (Звъни.) Засѣданието се открива.

Г-нъ секретарьтъ ще прочете поименния списъкъ на г. г. народнитѣ прѣдставители.

Секретарь И. Еневъ: (Прочита списъка. Отсъствуватъ г. г. прѣдставителитѣ: М. Абаджиевъ, А. Арсениевъ, М. Балтовъ, Г. Василевъ, И. Василевъ, Д. Вълчевъ, А. Геновъ, Д-ръ К. Милановъ, Д-ръ С. Мирковъ, Д-ръ П. Ношковъ, Я. Забуновъ, П. Златаровъ, М. Игнатовъ, П. Калинковъ, А. Каназирски, К. Кафеджийски, Н. Марковъ, В. Минчовъ, Т. Михайловъ, Г. Пеневъ, В. Поповъ, С. Славовъ, В. Стаменовъ, П. Тодоровъ, Х. Тоневъ, Д. Тончевъ, Н. Христовъ, М. Хюсеиновъ и П. Чаушовъ.)

Прѣседателствующъ А. Франга: Отъ 178 народни прѣдставители отсъствуватъ 29. Има законното число народни прѣдставители — засѣданието продължава.

Прѣседателството има да направи слѣдующитѣ съобщения на г. г. народнитѣ прѣдставители. Съгласно дискреционнитѣ права, които прѣседателството има, то е разрѣшило отпуски: 1) на Севлиевския народенъ прѣдставитель г. Х. Боневъ 8 дена и 2) на Сливенския народенъ прѣдставитель Г. Василевъ 3 дена.

Прѣседателството иска разрѣшението на народното прѣдставителство за отпуски: на Севлиевския народенъ прѣдставитель г. С. Недевъ 8 дена. Който приема, да си вдигне ржката. (Болшинство.) Народното Събрание приема.

На Прѣславския народенъ прѣдставитель г. А. Стапчовъ 4 дена. Който приема, да си вдигне ржката. (Болшинство.) Народното Събрание приема.

На Османпазарския народенъ прѣдставитель г. П. Ковачевъ 10 дена. Който приема, да си

вдигне ржката. (Болшинство.) Народното Събрание приема.

На Поповския народенъ прѣдставитель г. И. Георгиевъ 10 дена. Който приема, да си вдигне ржката. (Болшинство.) Народното Събрание приема.

На Вѣленския народенъ прѣдставитель г. Н. Лофтеровъ 10 дена. Който приема, да си вдигне ржката. (Болшинство.) Народното Събрание приема.

На Бургазкия народенъ прѣдставитель г. И. Воденчаровъ 7 дена. Който приема, да си вдигне ржката. (Болшинство.) Народното Събрание приема.

На Берковския народенъ прѣдставитель г. Т. Михайловъ 6 дена. Който приема, да си вдигне ржката. (Болшинство.) Народното Събрание приема.

Г-да народни прѣдставители! Прѣседателството има честь да ви съобщи, че ако по този начинъ се разрѣшаватъ отпуски, полеха-лека Камарата ще остане свършено празна. (Гласове: Не дѣйте дава.)

Г-нъ Владимиръ Димитровъ има думата.

В. Димитровъ: Имамъ да направя едно питане къмъ г. Министра на Търговията и Земледѣлието и, ако той е тукъ, азъ моля да се повика.

Министъръ А. Людскановъ: Г-нъ министърътъ, казватъ, е заетъ сега. Моля, направете Вашето питане.

В. Димитровъ: Трѣбва да му се прѣдаде това питане.

Министъръ А. Людскановъ: Добрѣ, направете го.

В. Димитровъ: Научавамъ се, че управительтъ на централното управление на земледѣлческитѣ каси, г. Манушевъ, ще бѣде уволненъ съ мотиви-

ранъ докладъ, обаче този висшъ чиновникъ въ това банково учрѣждение е прибързалъ да си подаде оставката. Питамъ г. Министра на Търговията и Земледѣлието, смѣта ли той да тури настрана тази оставка на г. Манушева, която е една маневра, и да напише мотивиранъ докладъ и да иска неговото увольнение, защото народното прѣдставителство, отъ даннитѣ, които има за това, което е ставало въ земледѣлческитѣ каси, за това, което е вършилъ г. Манушевъ, смѣта да потърси смѣтка за неговото богатство и за незаконното му обогатяване. Така че, ние настояваме той да бѣде уволненъ съ мотивиранъ докладъ, а не съ неговата оставка, както той е прибързалъ да я направи.

Министъръ А. Людскановъ: Азъ ще прѣдамъ това питане на моя другаръ на Търговията и Земледѣлието, обаче още отсега мога да изкажа едно мнѣние, което, вѣрвамъ, и моятъ другаръ ще сподѣли. Ние управляваме, Министерскиятъ съвѣтъ, министритѣ управляватъ, а не Камарата. Вашето желание можемъ да вземемъ въ внимание. Вие имате отворена портата да контролирате нашитѣ дѣйствия и пр., но вие да ни казвате какъ да уволняваме чиновникитѣ, менъ ми се струва, че не е въ реда на правилното управление. Ето защо въпросътъ на г. Манушева, който е на дневенъ редъ въ Министерския съвѣтъ, още окончателно не е разрѣшенъ. Ако намѣримъ за добръ да искаме вашето разрѣшение, вие ще бѣдете сезирани; ако ли же г. Манушевъ иска самъ да си даде оставката, никой не може да го накара да си вземе оставката обратно. Въ всѣки случай, това, което искате, вие да давате мнѣние какъ да управляваме, то не е правилно.

В. Димитровъ: Искамъ да обърна вниманието Ви, че този господинъ маневрира.

Министъръ А. Людскановъ: Ние вземаме актъ отъ Вашитѣ думи.

К. Досевъ: Бѣхъ отправилъ едно питане къмъ г. Министра на Обществениятъ Сгради, Пжтищата и Съобщенията, като констатирахъ, въ лицето на г. Министра на Търговията и Земледѣлието, защото другиятъ отсъствуваше, че въ Джумайската околия за правене на междуселски пжтища населението се взема отъ далечни мѣста, 15—20 км., и се праща на други села да прави междуселски пжтища, и като констатирахъ това, казахъ на г. министра: не счита ли министърътъ, че това е едно отруднение, едно съсипване на населението, че правенето на междуселскитѣ пжтища става между съседни села и че населението може да се вземе съгласно закона за да прави пжтища отъ цѣлата околия най-много на разстояние 30 км., но само за държавни и окръжни пжтища, а не и за междуселски пжтища? Това питане бѣхъ повторилъ два пжти и г. Министърътъ на Търговията и Земле-

дѣлието, натоваренъ отъ г. Министра на Обществениятъ Сгради, ми отговори, че е направено разпореджане да се не затруднява населението, за да се измѣчва по този начинъ, защото цѣльта нѣма да се постигне и дѣйствително губи се врѣме само. Сега, обаче, азъ получихъ ново извѣстие, че прѣди четири дена не само че сж принуждавани да отиватъ по официаленъ редъ селянитѣ отъ Далгачъ и Ашиково да работятъ подъ селото Чекендинъ, което отстои на 17—18 км. отъ тѣзи села, но старшиятъ стражаръ Дико Анастасовъ искалъ насила да ги застави да отидатъ да работятъ, като имъ казвалъ, че „който не дойде съ мене, ще му състави актъ за непокоряване на властѣта и ще бѣде даденъ подъ сѣдъ“. Това като констатирамъ отново, азъ моля г. Министра на Обществениятъ Сгради, Пжтищата и Съобщенията да има добрината да отговори, дали е направилъ той разпореджането, за за което ми каза г. Министърътъ на Търговията и Земледѣлието, и, ако не е го направилъ още, не намира ли да го направи по-скоро, за да се не измѣчва населението така напразно.

Прѣдседателствуващъ А. Франгя: Ще се съобщи питането Ви на надлежния министъръ.

Министъръ А. Людскановъ: Ще прѣдамъ на г. министра Вашето питане.

М. Такевъ: Г-нъ Министърътъ на Търговията и Земледѣлието е тукъ. Азъ Ви моля да го повикате, защото тая работа нѣма да стане тѣй.

Министъръ А. Людскановъ: Викахме го сега; казахъ, че е заетъ. Въ този моментъ е заетъ съ екстренна работа.

М. Такевъ: Прѣди да дойде министърътъ, нѣма да направя питанията, които искамъ лично да му направя, защото иначе оставатъ само написани.

Но бѣхъ направилъ едно питане къмъ г. Министра на Правосъдието и сега ще го повтори, защото, вижда се, не му е съобщено.

На г. Министра на Правосъдието е извѣстно, че съ закона за сѣдоустройството, въ България вече зачисленията и отчисленията, поне въ сѣдебното вѣдомство, ставатъ строго опрѣдѣлено, при наличността на извѣстни условия, тоже строго опрѣдѣлени отъ закона. Никой не може да бѣде назначенъ за членъ на окръженъ сѣдъ, членъ на апелативенъ сѣдъ, членъ на касационенъ сѣдъ, никой не може да бѣде уволненъ, освѣтъ споредъ условията и въ рамкитѣ на закона за сѣдоустройството. За членъ на апелативенъ сѣдъ може да бѣде назначенъ човѣкъ, който отговаря точно на условията, прѣдвидени, както имахъ случай да ги чета и по-рано, въ чл. чл. 119, 120 и пр. За да може да бѣде назначенъ единъ сѣдия за членъ на апелативенъ сѣдъ, изисква се да е прослужилъ извѣстно число години, да има специално юридическо образование и, послѣ, апелативниятъ сѣдъ, комуто се

дава заявлението или се прѣпраща, въ общо събрание избира и прѣдставя на министра трима кандидати и отъ тия кандидати г. министърътъ избира и прѣдставлява на Короната за утвърждение. Имамъ свѣдѣния, че е назначенъ единъ членъ на тукашния апелативенъ съдъ човѣкъ, който е билъ въ оставка четири години, като ималъ служба само четири години като членъ на окръженъ съдъ и въпрѣки изричното прѣдписание на закона да бѣде прѣдставенъ отъ общото събрание на апелативния съдъ. Също така сж назначени и други хора за подпрѣдседатели и за членове на апелативни сѣдилища. Питамъ г. министра: това назначаване по този начинъ — може човѣкътъ да е много способенъ, то е другъ въпросъ, — но тъй назначенъ чиновникътъ, удовлетворява ли на законнитъ условия? Второ, мисли ли г. министърътъ занаяпрѣдъ, когато ще се откриватъ ваканции въ нѣкои апелативни сѣдилища, да се съобразява точно съ закона, именно, като иска респективно мнѣнието на общото събрание на апелативния съдъ, или той по своя инициатива ще назначава? Макаръ и да знамъ, че има една алинея въ закона, която дава право и на министра да назначава, но мисли ли г. министърътъ съ тази алинея да унищожи съвършено онуй благотворно разпореждане на закона, което иска министърътъ да бѣде освѣтляванъ отъ мнѣнието на общото събрание на апелативния съдъ, да му прѣдставя за членове хора, които дѣйствително отговарятъ на условията, или мисли той занаяпрѣдъ еднолично и безъ да взема мнѣнието на каквито да сж сѣдилища да назначава членове и подпрѣдседатели на апелативни сѣдилища?

Министъръ Х. Тодоровъ: Това си питане г. Такевъ е направилъ по-напрѣдъ, нали? Тогава именно не съмъ направилъ никакви назначения на членове или подпрѣдседатели на апелативни сѣдилища. Едва завчера, на 19-й, направихъ подобно нѣщо: назначихъ въ тукашното апелативно сѣдилище единъ членъ, който по-прѣди е билъ подпрѣдседателъ въ Софийския окръженъ съдъ, съгласно извѣстенъ членъ, дѣто е казано: ако двѣ години бѣде подпрѣдседателъ или четири години членъ въ окръженъ съдъ, може да бѣде членъ въ апелация. Азъ ще искамъ по-скоро да вземамъ мнѣнията на апелативитъ по тѣзи назначения — туй е единичното назначение, което съмъ направилъ, — но понеже законътъ ми дава право да назначавамъ, стига чиновникътъ да отговори на условията, азъ се възползвахъ въ тоя случай именно отъ тази алинея, за която говоря г. Такевъ. За по-нататкъ ще искамъ да комбинирамъ и едното, и другото, но моитъ желанія сж изобщо тѣй: да вземамъ мнѣнията на апелативнитъ сѣдилища. Понеже сега има да назначавамъ двама-трима подпрѣдседатели и членове на апелативни сѣдилища, ще искамъ по-скоро да взема мнѣнието на респективнитъ апелативни сѣдилища, но задържамъ си и онова право,

което ми дава законътъ. Въ всѣки случай, ще искамъ да имамъ способни и честни сѣдии.

Л. Дужовъ: Азъ искамъ да направя едно питане къмъ г. Министра на Вътрѣшнитъ Работи. Какво е направилъ съ оплакванията, които порано бѣха дошли отъ Куртбунарската околия за нѣкакви кражби? Азъ по-рано казахъ устно на г. министра, още лѣтосъ, и сетнѣ нѣколко пѣти показвахъ му и писма. Това не е само въ тая околия; но тамъ е станало това система и тамъ най-много се опропастяватъ земледѣлцитъ отъ тия кражби; тамъ крадцитъ си иматъ свѣрталището. По-рано, разбира се, това бѣше въ цѣлия Силистренски окръгъ, въ Аккаджиларската околия и въ другитъ, но сега, понеже Куртбунарската околия се намѣси къмъ Варненския окръгъ, а една частъ и къмъ Провадийската околия, тѣй и къмъ Шуменския окръгъ, къмъ който се присъедини Новопазарската околия, отъ день на день тия кражби се увеличаватъ. Азъ мисля, че като съмъ сторилъ отъ толкова врѣме хаберъ на г. министра и той бѣше се обѣщавалъ да изучи въпроса, сега ще ми отговори. Неговитъ органи, управителътъ било въ Варна, било въ Силистра, или околийскитъ начальници, какви свѣдѣния му сж донесли? Тѣзи разбойници, тѣзи крадци уловени ли сж или не сж уловени; истина ли е, че въ с. Юруклеръ и други нѣкои села като онѣзи, имената на които съмъ далъ, по 20—30 вола има заклани прѣзъ това лѣто, и то въпрѣгатни добитѣци? Ако това се продължава, какво ще стане съ тѣзи хора, които имъ турятъ рацѣтъ подъ камъкъ, като имъ взематъ добитѣка и никой пѣтъ не ги улавятъ и наказватъ, защото не могатъ да ги намѣрятъ? Вѣроятно, когато колятъ добитѣка, могатъ да се издирятъ, да се намѣрятъ, но, сѣ таки, тѣ намиратъ защита, ако нѣкой подозрѣнъ се затвори. Знаемъ случаи добитѣци да сж намѣрени, а разбойникитъ не уловени. Мисли ли г. министърътъ да направи нѣкои разпорѣждания, или полицията да умножи, или какво друго да направи, щото да се прѣсѣче пѣтътъ, поне да не прогресиратъ? Защото отпадането на земледѣлцитъ е вслѣдствие кражбата на онѣзи едри добитѣци, отъ които тѣ иматъ най-голяма нужда. И не само това, но се откарватъ по 50—100 овци наведнажъ, а туй е сѣсия на населението. Ако г. министърътъ е научилъ нѣщо отъ управителитъ, да каже какво е научилъ, вѣрни ли сж тѣзи нѣща и защо не сж донели и каква е тая полиция, която да не може да улови разбойникитъ?

Министъръ А. Людскановъ: Още прѣди г. Лазаръ Дужовъ да ми обърне вниманието, други почтени депутати тукъ мюсюлмани ми обърнаха вниманието и азъ имахъ частни оплаквания. Като събрахъ всичкитъ свѣдѣния, азъ командировалъ на мѣстото инспектора при министерството, но тѣй като той имаше да прави ревизия въ Провадия и Варна, прѣди да отиде въ Куртбунаръ, затова

неговото ходене закъснѣ. Още повече закъснѣ, че той трѣбваше да отиде въ Враца, дѣто баща му умрѣ, за да присъствува на погребението. Въ тоя моментъ е отишълъ въ Куртъ-бунаръ, и като ми доложи, ще взема най-строги мѣрки и даже ще размѣстя персонала на полицията, за да прѣкрата това зло.

Л. Дуковъ: Доволенъ съмъ.

Д. Христовъ: Има да направя двѣ питання, или, по-добрѣ, чакамъ отговоръ на едно питане отъ г. Министра на Финансите. Азъ бѣхъ направилъ питане и молихъ г. г. министритѣ да го прѣдадатъ на г. Министра на Финансите, понеже искамъ да добия надлежния отговоръ. Азъ бѣхъ казалъ, че отъ една ревизия, направена отъ Министерството на Финансите, споредъ моитѣ свѣдѣния, фактътъ, който авансирахъ тукъ да е извършенъ въ Върховната Сметна Палата отъ лицето, което е поставено като неинъ шефъ, се констатира, че дѣйствително е вѣренъ. Ако дѣйствително това е вѣрно, питамъ г. Министра на Финансите, посредствомъ неговитѣ другари, мисли ли да направи разпореждане за отстранението на подобенъ чиновникъ, поставенъ начело на едно най-върховно учрѣждение въ нашата държава?

Министъръ А. Людскановъ: Ще му прѣдамъ питането.

Д. Христовъ: Второ питане. Г-да прѣдставители! Г-нъ Министърътъ на Обществения Сгради, Пжтищата и Съобщенията, който сега отсъствува, още миналата година, ако се не лъжа, въ коалиционния кабинетъ, когато се разглеждаше бюджетътъ по Министерството на Обществения Сгради, азъ бѣхъ единъ отъ ония, който повдигнахъ тогава единъ въпросъ, по моето мнѣние и по мнѣнието, ако се не лъжа, на повечето г. г. народни прѣдставители, извънредно важенъ въпросъ, въпросъ относително управлението на нашитѣ желѣзници. Тогава бѣше се авансирала мисълта, щото начело на държавнитѣ желѣзници да се вземе едно вѣщо и компетентно лице, което не само да въведе порядъкъ, но покрай него да се подготви като отъ една школа надлежниятъ персоналъ по това вѣдство. Този въпросъ така остана, въпрѣки това, че се минаха двѣ години. Азъ моля да се прѣдаде на г. Министра на Обществения Сгради питането: не мисли ли Министърътъ на Обществения Сгради, че е въ интереса на държавнитѣ желѣзници, въ които сж илсирани повече отъ 120.000.000 л. държавенъ капиталъ, управлението и ръководенето на желѣзницитѣ да се повѣри на едно компетентно и вѣщо лице, което липсва въ България и не може да се намѣри отъ сега съществующия персоналъ, не мисли ли, че за интереса на желѣзнопжтното дѣло и за прѣмахване на тѣзи случки, които ставатъ по тѣхъ, и за гарантиране правилна желѣзнопжтна

служба, дѣйствително да се рѣши този въпросъ, като се вземе едно иностранно лице, което да бжде поставено начело на това управление? Това питане моля да се прѣдаде на г. Министра на Обществения Сгради и ще искамъ да ми се отговори непрѣмѣнно докрая на сесията.

Министъръ А. Людскановъ: Първото питане ще прѣдамъ на г. Сарафова, макаръ че и за това стана дума между насъ по този въпросъ.

На второто питане мога още отсега да отговори нѣщо на г. Христовъ, което, вѣрвамъ, може да го задоволи и да не чака по-другъ отговоръ.

Въпросътъ, който той повдига, е повдигнатъ прѣди нѣколко врѣме и, ако не е могълъ да намѣри нѣкакво по-сгодно разрѣшение, то е затова, че оттогава се промѣниха трима министри на Обществения Сгради. И сегашниятъ Министъръ на Обществения Сгради има подобна идея, за да се привлече като шефъ на туй учрѣждение по желѣзнопжтното дѣло нѣкое компетентно лице, било наше или чужденецъ. Още нищо кристализирано нѣма, но тая идея има у него. Това само мога да кажа.

Н. Мушановъ: Г-да народни прѣдставители! Искамъ да отправя едно питане къмъ г. Министра на Правосъдието.

Напоследѣкъ съ указъ е назначенъ единъ членъ на апелативенъ сждъ за ревизоръ въ Министерството на Правосъдието. Питамъ г. Министра на Правосъдието: мисли ли той, че длъжността „ревизоръ“ е прѣдвидена въ закона за сждоустройството, и мисли ли, че слѣдъ като имаме вече урегулиранъ надзоръ на сждебнитѣ мѣста по закона за сждоустройството, назначениятъ ревизоръ има правото да ревизира? По моето убѣждение, ние имаме разпоредби въ закона за сждоустройството, наредби, които уреждатъ по кой начинъ става ревизирането на сждилищата. Чл. 158 отъ закона за сждоустройството казва, че Министърътъ на Правосъдието има право лично да ревизира сждилищата или чрѣзъ единъ членъ на Касацията, или единъ членъ на апелацията, или единъ членъ на окръжнитѣ сждилища. Питамъ азъ: ако апелативнитѣ и окръжнитѣ сждилища откажатъ, на основание на закона, да се подложатъ на ревизия на г. ревизора, какво значение ще има тогава този чиновникъ?

Министъръ Х. Тодоровъ: Азъ не зная дали г. Мушановъ не бѣше въ тая комисиия, която разглеждаше бюджета по Министерството на Правосъдието.

Н. Мушановъ: Да.

Министъръ Х. Тодоровъ: И не зная дали не бѣше и той единъ отъ многото ония, които настояваха да се назначи единъ ревизоръ.

Н. Мушановъ: За туй не съмъ билъ.

Министъръ Х. Тодоровъ: Въ всеки случай, азъ мисля, че тази длъжностъ щомъ е заета сега отъ едно лице, азъ мога да се ползвамъ отъ него, за да правя туй, което право законътъ ми дава. Азъ мога да правя ревизия. Защо да не упълномоща едно лице, което право законътъ ми дава, то да направи това, което азъ искамъ, като му кажа: еди-какво изучете и докладвайте ми го? Той нѣма да прави ревизия въ такава една смисълъ, щото да прави укори на едно съдилище или друго, ами просто азъ ще му кажа: идѣте вижте еди-кои дѣла у еди-кои членове защо се бавятъ; фалити има отъ толкова години, идѣте прѣгледайте тия дѣла, вижте какъ стоятъ и донесѣте ми. Азъ мисля, че съдѣтъ не ще му откаже. И, послѣ, мога да му кажа: идѣте изучете известни дѣла и известни рѣшения, писани отъ еди-кой си съдия, и донесѣте лично на мене, какъ стоятъ тия съдии въ това и това отношение, какъ се излагатъ фактически въ своитѣ рѣшения, своитѣ опрѣдѣления, какъ правятъ присѣди, какъ правятъ юридическитѣ оцѣнки и т. н. Така щото, той нѣма да бѣде нищо друго, освѣтъ единъ мой делегатъ, който отива въ мое отсъствие да прави справки, да взима бѣлѣжки и да ми ги донася. Оттамъ нататъкъ, ако трѣбва да правя нѣкакъвъ надзоръ, нѣкакво напомняне, ще ги направя азъ. Така щото, менѣ ми се струва, че тази длъжностъ си е на мѣстото, и ако се съгласихъ тогава въ комисията да приема туй, то е затуй, за да мога да видя прѣзъ тази година, когато ще имамъ ревизоръ, дали ще мога да го използвамъ, и азъ се надѣвамъ, че ще мога твърдѣ много да го използвамъ. Самиятъ фактъ, че той ще отиде да ревизира, може да възбуди членоветѣ и прѣдседателитѣ да си гледатъ по-другояче работата. Ето защо, менѣ ми се струва, че не е грѣшка, ако продължава да има ревизоръ при Министерството на Правосъдието.

Н. Мушановъ: Когато се случи конфликтъ, тогава ново питане ще направя.

Второ. По бюджета отъ миналата година се прѣдвидѣха подпрѣдседатели за въ тритѣ апелации: Русенската, Пловдивската и Софийската. Въ Софийската апелация се назначи подпрѣдседателъ. На какво основание г. Министърътъ на Правосъдието не назначи подпрѣдседатели въ другитѣ двѣ мѣста, въ Пловдивъ и въ Русе?

Прѣди всичко, ще си отговоря на възражението, което може да ми се направи. Тѣй като се прѣдвидѣше, че ще има единъ допълнителенъ законъ за амбулантни отдѣления на апелативнитѣ съдилища, въ бюджета се прѣдвидѣха. Обаче въ Софийската апелация се назначи подпрѣдседателъ, безъ да е прокаранъ онзи законъ. Излиза, че г. Министърътъ на Правосъдието може да ги назначава, за да работятъ съдилищата. Азъ бихъ попиталъ тогава г. Министра на Правосъдието: защо не назначи подпрѣдседателъ и въ Русе, където има по-голямъ пулза отъ работници, отъ персоналъ, отколкото въ

София, за което имахъ честъ още миналата година да го докажа съ статистика?

Министъръ Х. Тодоровъ: Членове и подпрѣдседатели въ апелациитѣ не назначихъ, защото не искахъ да правя никакви голѣми размѣствания по съдебното вѣдомство, додѣто не се свърши Държавниятъ съдъ. Азъ не искахъ да взема и да прѣмѣсти едни или други съдии, за да се не помисли, че искамъ да въздѣйствиувамъ по единъ или по другъ начинъ на съдебното вѣдомство или на този съставъ, който засѣдава въ Държавния съдъ. Ето защо азъ ще го направя по-послѣ, защото, навѣрно, ще трѣбва да взема нѣкои отъ членоветѣ, които засѣдаватъ въ Държавния съдъ, за да ги правя членове или подпрѣдседатели на апелации. Азъ самъ мислихъ върху този въпросъ и отъ нѣколко врѣме съмъ захвапалъ да го изучавамъ. Като изуча съдитѣ и като взема мнѣнието на апелатитѣ, ще направя потребното.

Н. Мушановъ: Ще назначите ли?

Министъръ Х. Тодоровъ: Мисля.

Н. Мушановъ: Трето и послѣдно питане пакъ къмъ Васъ, г-нѣ министре на Правосъдието.

Отъ вѣстницитѣ се научавамъ, че нѣкой си съдебенъ слѣдователъ г. Мутафовъ постоянно циркулира изъ България. Напитѣ вѣстници, напр. „Поща“, съобщаватъ, че единъ пътъ билъ въ Варна, другъ пътъ билъ въ Бургасъ, а снощи четохъ, че на послѣдно врѣме билъ въ София. Азъ се интересувахъ да се попитамъ: защо тоя съдебенъ слѣдователъ обикаля България? Оказа се, че той дирилъ анархисти изъ България.

Д. Христовъ: Вие се лъжете, г-нѣ Мушановъ! Той има амбулантна служба. (Смѣхъ.)

Н. Мушановъ: Ако се не лъжа, той бѣше натоваренъ съ разслѣдването на онава покушение, което стана въ Варна.

М. Такевъ: На водѣвила въ Варна.

Н. Мушановъ: Ако този съдебенъ слѣдователъ, г. Мутафовъ, искаше да разслѣдва това произшествие, той можеше да го разслѣдва на мѣстото, където е неговиятъ районъ. Ако той мислѣше, че има доказателства въ другъ районъ, има чл. 235 отъ углавното сѣдопроизводство, който казва: „Свидѣтель, който живѣе въ другъ участъкъ или въ друго съдебно окръжие, може да се изпитва, по искането на слѣдователя, на мѣстонахождението си отъ тамошния слѣдователъ, споредъ обстоятелството на дѣлото, съ клетва или безъ клетва. Въ такъвъ случай слѣдователътъ, който произвежда слѣдствието по дѣлото, изпраща на другия слѣдователъ питанията писмено, които трѣбва да прѣдложи на свидѣтеля и по които трѣбва да отговаря

този последния.“ Сега, каква особена нужда има за тоя г. слѣдователъ да трѣгне изъ цѣла България да ходи да събира нѣкакви си данни, които данни могатъ да се събератъ по реда, указанъ въ чл. 235 отъ углавното сѣдопроизводство?

Д-ръ Г. Гаговъ: Ами Протопоповъ защо ходи въ Бургазъ по маркиѣ?

Н. Мушановъ: И той би трѣбвало да натовари Бургазкия слѣдователъ.

Д-ръ Г. Гаговъ: А а а!

Н. Мушановъ: Какво „а а а“?

Сега, питамъ г. Министра на Правосѣдието: не мисли ли, че е по-законно и че е по-добрѣ да си гледатъ службата слѣдователитѣ въ района, въ който тѣ сѣ назначени, и ако има нужда за нѣкакви допълнителни доказателства отъ други райони, да се съблюдава постановлението на чл. 235?

Второ. На основание на кой членъ тоя човѣкъ получава дневни и пѣтни пари, които се полагатъ само по закона за сѣдоустройството?

И трето. Вие ли сте, г-нѣ Министре на Правосѣдието, разрѣшили на този слѣдователъ да обикаля България?

М. Такевъ: И, ако обичате, допълнително едно: мислите ли да му потвърдите смѣтката за пѣтнитѣ и дневнитѣ пари?

Министъръ Х. Тодоровъ: Той е командированъ отъ мене по извѣстенъ членъ отъ закона за сѣдоустройството, който нѣмате прѣдъ видъ, тѣй като законътъ дава право на министра да натоварва слѣдователитѣ по нѣкое особено важно дѣло, а даже и неважно, да отиватъ въ другъ районъ. Азъ помислихъ, че това не е обикновено дѣло, че по туй дѣло е по-добрѣ да има единъ, който да знае всичкитѣ тънкости: не само това, което се пише въ дѣлото, но и това, което се чува, което се говори. Ето защо азъ го натоварихъ и той е отишълъ. Въ Разградъ, напр., имаше съмнѣние, имаше едно писмо отъкъдъ Айгосъ, друго имаше отъкъдъ Бургазъ и тамъ отиде, дойде тукъ да направи нѣкои справки за револвери и пр. и ще се свърши дѣлото. Той нѣмаше да направи нищо, освѣнъ по закона.

М. Такевъ: Четири мѣсеца не се ли свърши тая работа?

Н. Мушановъ: Най-послѣ ще се внесе съ заключение за прѣкрѣщение!

Министъръ Х. Тодоровъ: Възможно е.

Ю. Теодоровъ: Г-да народни прѣдставители! Имамъ да направя едно питане къмъ г. Министра на Обществениѣ Сгради, Пѣтицата и Съобщенията. Това питане се касае и до г. Министра на Финанситѣ, който поне е тукъ.

Научавамъ се, че г. Министърътъ на Обществениѣ Сгради е далъ писмена заповѣдъ на нѣкои си прѣдприемачи, подпрѣдприемачи, на Братя Симеонови, за да получатъ една ситуация за една сума отъ около 200.000 л., ми се струва. Тази работа той е направилъ, като се е силавалъ на едно постановление на Министерския свѣтъ, въ което се е казвало, че като се задържатъ 500.000 л. на Братя Симеонови и слѣдуюмѣтѣ мита и берии, останалата частъ отъ тѣхното вземане може да се изплаща на подпрѣдприемачитѣ. На това основание го е направилъ г. Министърътъ на Обществениѣ Сгради, като е далъ на подпрѣдприемачитѣ право да взематъ тия пари подъ претекстъ, че будѣто-би държавата нѣмала пари. Азъ не зная дали г. Министърътъ на Обществениѣ Сгради е хазиянъ на българската хазна; азъ мисля, че е хазиянъ на българската хазна само Министърътъ на Финанситѣ. И Министерството на Обществениѣ Сгради, ако е имало задължение да имъ плаща ситуации, трѣбваше да се обърне къмъ г. Министра на Финанситѣ да иска пари и Министърътъ на Финанситѣ или ще му даде пари, или ще издаде съкровищни бонове, или каквото ще направи, ще направи, но само той може да задържава държавата да плаща суми, а не Министърътъ на Обществениѣ Сгради, и то съ писма такива, които даватъ право на подпрѣдприемачитѣ да получаватъ по 10% лихва, когато Министърътъ на Финанситѣ можеше да намѣри пари или съкровищни бонове да издаде. Това право нѣма Министърътъ на Обществениѣ Сгради.

Вънъ отъ туй, той е искалъ по околентъ пѣтъ да даде възможностъ на тия г. г. подпрѣдприемачи да взематъ пари. Защото, доколкото азъ знамъ, г. г. Братя Симеонови иматъ да взематъ едно грамадно количество пари за постройка на линии, па иматъ и да даватъ друго грамадно количество на Банката, и така е наредено, щото ситуациитѣ сѣ направени цесия, хавале на Банката, т. е. държавата, когато има да плаща на Братя Симеонови, тия пари да ги прибира Банката срѣщу заема си. А тая разпоредба, направена отъ г. Министра на Обществениѣ Сгради, мимо Банката, по единъ околентъ пѣтъ дава възможностъ на подпрѣдприемачитѣ да взематъ пари за смѣтка на Братя Симеонови и, слѣдователно, Банката да не може да се удовлетвори за своитѣ искания; единъ видъ става причина, щото Банката да не може да си вземе вземанията. Тази афера не е била изпълнена благодарение на интерпелацията на г. Статкова и на мѣрkitѣ, които е взелъ г. Министърътъ на Търговията и Земледѣлието, като е запрѣтилъ да не стане въ земледѣлческитѣ каси. Обаче, тия хора, като сѣ ходили по еврейтѣ да шконтиратъ тия пари и не сѣ могли, защото искали тежки шконтове, най-послѣ отишли въ земледѣлческата каса и управителътъ г. Манушевъ бѣше склонилъ да реализира, да изплати тая парична заповѣдъ. Като е питалъ министра, гарантира ли той, той му казалъ: „правителството гарантира“. Азъ мисля,

че такова хазийство не може да прави Министерът на Общественият Сгради; то не е негова работа, а хазият на народната пара е Министерът на Финансите, към когото трябва да се обърне. Най-сетне, трябваше да се вземе съгласието на Министра на Финансите, да има парично искане, това парично искане трябва да мине през Върховната Сметна Палата, да се констатира, дали действително има да вземат тия хора или не. Как така! По околния път, по комшийски начин тия работи не може да стават; не могат да се вземат по такъв начин 200.000 л. „Идѣте въ земеделческата каса и вземѣте паритѣ.“ Тия работи не трябва да стават така, а трябва всеки да се научи да върви според законитѣ на страната. Инакъ българската казна, която малко е заприличала на издѣнена каца, мисля, че трябва да я задѣнимъ, и каквото туримъ въ нея, да не изкача отъ всяка страна. Затуй моля да съобщите на г. Министра на Общественият Сгради и да ми отговори по тоя въпросъ.

Министъръ М. Сарафовъ: Азъ ще съобща на моя колега отъ Общественият Сгради Вашето питане. Въ всеки случай, Вие сте прави въ едно отношение, че не е г. Министерът на Общественият Сгради, който може да задѣлжава държавната казна, и не може да издава писма, които да задѣлжаватъ хазната и които да се шконтиратъ.

Ю. Теодоровъ: Има такова писмо.

Министъръ М. Сарафовъ: Това трябва да е погрѣшка.

Ю. Теодоровъ: Обърнете се къмъ земеделческитѣ каси и ще видите. Това е, доколкото зная, причината за оставката на г. Манушева. И когато дойде въпросъ за оставка, азъ искамъ обяснение отъ г. Министра на Общественият Сгради да освѣтли този въпросъ, защото той го е викалъ. Намѣрилъ 10% гешефтъ — защо да не направи една хубава операция за въ полза на каситѣ?

Н. Константиновъ: Едно питане къмъ г. министра на Общественият Сгради, Пжтищата и Съобщенията, което се касае и до г. Министра на Финансите.

Имамъ свѣдѣния, че инженери измѣрвали положатата земя по линията Сомовитъ—Плѣвенъ, за да се изплати тя на притежателитѣ, като отчуждена. Знамъ положително, че разрѣшението, дадено на прѣдприемача по централната линия, за да се построи тази линия, бѣше въ смисълъ такава, че му се позволява да отчужди земитѣ или да плаща наемъ за тѣзи земи дотогава, додѣто се държи тази линия, и слѣдъ вдигането на линията прѣдприемачътъ да възвърне на притежателитѣ земята въ първото ѣ състояние. Прѣдприемачътъ е заплатилъ сумата на притежателитѣ и притежателитѣ нѣматъ какво да получаватъ наново сега. Питамъ:

на какво основание се правятъ измѣрвания и постѣпки за изплащане наново стойността на тѣзи земи, прѣди да се е взело рѣшение, че тази линия е държавна и че линията се включва въ мрѣжата на желѣзнопѣжнитѣ линии и, слѣдователно, земята, която се отчуждава, трябва да се плати на притежателитѣ? Понеже считамъ, че такова изплащане е незаконно, то азъ моля г. Министра на Общественият Сгради да ми отговори: истина ли е това; а г. Министра на Финансите—ако е истина, мисли ли да спре изплащането на сумитѣ дотогава, докато се вземе едно рѣшение отъ Народното Собрание, че трябва да се плати тая сума, както и за всичкитѣ линии?

Прѣседателствующъ А. Франгя: Питането Ви ще се съобщи на надлежнитѣ министри.

Г. Пасаровъ: Имамъ да направя едно питане и моля другитѣ г. г. министри да го съобщатъ на г. Министра на Общественият Сгради. То се отнася по слѣдния въпросъ, който азъ ще изложа много кратко, г-нъ прѣседателю, та ще Ви моля да не се мръщите; много кратко ще го кажа и Ви моля да имате търпѣние. То се състои въ слѣдующето. Бившиятъ Министъръ на Общественият Сгради, като уреждаше тарифитѣ, бѣше наредилъ, щото да има равноправност по желѣзнопѣжнитѣ тарифи между фабрикантитѣ на брашна въ София и тѣзи отъ Девня, Варна и Шуменъ, и по този начинъ тарифата бѣше еднаква както за брашнаритѣ оттукъ дотамъ, така сѣщо и за тѣзи оттукъ дотукъ. Сега, обаче, отъ нѣколко врѣме насамъ, за да се фаворизиратъ двама или трима брашнари въ София, измѣнява се тарифата, и то по начинъ, щото тукашнитѣ брашна да могатъ да отиватъ въ източния край на България, а брашната оттукъ да не могатъ да дохождатъ тукъ. По този начинъ, като се увеличава на сто 38 даже, фаворизиратъ се тукашнитѣ въ ущърбъ на тамошнитѣ. Понеже това нѣма никакъвъ *raison d'être*, отъ друга страна — то е противъ свѣтитѣ, изложени въ промишления свѣтъ, събранъ отъ бившия министъръ тукъ въ столицата, азъ цитамъ г. Министра на Общественият Сгради: защо е направилъ това и мисли ли да го отмѣни, за да постави на еднаква нога както брашнаритѣ-фабриканти въ София, така сѣщо и тия отъ Девня и Шуменъ?

Прѣседателствующъ А. Франгя: Питането Ви ще бѣде съобщено на надлежния министъръ, г-нъ Пасаровъ.

М. Такевъ: Едно питане къмъ г. Министра на Вжтрѣшнитѣ Работи. Споредъ чл. 165 отъ санитарния законъ, гласящъ: (Чете.) „При продаването лѣкарства, аптекаритѣ се ръководятъ отъ особена такса, която се изработва отъ Върховния медицински свѣтъ и утвърждава съ Височайши указъ. Забѣлѣжка. Върховниятъ медицински свѣтъ из-

работва таксата и я допълва и измѣнява всѣки три години споредъ увеличението или намалението цѣнитѣ въ преискурантитѣ на първостепеннитѣ европейски дрогерии“, извѣстно е на насъ, че миналата година г. министърътъ оповѣсти тукъ, че той е утвърдилъ новоизработената аптекарска такса, която, мисля, влѣзе въ сила отъ 1 юний или май — не помня добръ датата — и таа такса ще дѣйствува въ България прѣзъ три години, споредъ чл. 165 и заблѣжката му на санитарния законъ. Обаче, отъко се назначи новиятъ г. директоръ на Санитарната дирекция, който ималъ двама братя аптекари, могло е да се издѣйствува прѣдъ министерството да се назначи една нова комисиия, която да ревизира тѣзи такси, които току-що бѣха утвърдени отъ министерството, съ перспектива, види се, да се тури една нова аптекарска такса, като за членове на тази комисиия се назначиха: прѣдседателътъ на Върховния медицински съвѣтъ, г. Д-ръ Цачевъ, — отявленъ противникъ на настоящата аптекарска такса — и за негови членове двама аптекари, отъ които единиятъ е най-голъмиятъ концесионеръ, какъвто е г. Карастояновъ, да ревизиратъ тази такса, защото се оказала много ниска, не отървала, види се, на нашитѣ аптекари, та ще е трѣбвало да се увеличи тя, защото не ще може занаяпрѣдъ аптеки, като тази на г. Селтена, да се продадатъ за 90.000 л., — аптеки такива, които иматъ инвентаръ отъ 6.000, за 60.000 л., — та трѣбва непрѣмѣнно да се назначи една нова комисиия, която да прѣгледа тази такса. Питамъ г. Министра на Вжтрѣшнитѣ Работи: вѣрно ли е, първо, че е назначена такава комисиия, въпрѣки чл. 165 на санитарния законъ, който изисква слѣдъ три години това нѣщо да стане; вѣрно ли е, че за прѣдседател на тази комисиия е назначенъ г. Д-ръ Цачевъ, който е извѣстенъ противникъ на сега дѣйствующата такса, и за негови другари двама най-заинтересовани аптекари, които да си напишатъ тѣ прейскуранта за стойността на своитѣ стоки; вѣрно ли е така слѣщо, че г. директорътъ на Санитарната дирекция, като фаворизира тази комисиия, е ималъ двама братя аптекари и, ако е туй вѣрно, мисли ли г. министърътъ прѣди изтичането на три години отъ утвърдението на нипѣдѣйствующитѣ аптекарски такси да утвърждава нова такса; и, ако мисли, въ каква смисълъ той мисли, че това трѣбва да стане: въ смисълъ на понижение на нипѣдѣйствующитѣ аптекарски такси ли, или въ смисълъ на повишение; и ако е въ смисълъ на повишение, то мисли ли г. министърътъ, че ще може да удовлетвори санитарнитѣ нужди на нашето население, което и безъ туй не може да пристѣпи въ аптеки, защото за една рецепта, стойността материална на която струва двѣ стотинки, се взема 1 л. и 20 ст., както ще имамъ случай съ дадни на рѣцѣ да му установя това? Ако е вѣрно това, мисли ли г. министърътъ, че по този начинъ ще може да се повдигне санитарното състояние на нашата нещастна страна, която и безъ туй твърдѣ

много страда въ хигиеническо и санитарно отношение въобще?

Министъръ А. Людскановъ: Съжалявамъ, че когато се правятъ питання по такива въпроси, правятъ се тенденциозно, като се дирятъ и роднинитѣ и братята на хората, които сж въ комисиитѣ. Напразно бѣше всичко това. Азъ не знаа директорътъ какви братя и сестри има. Не знаа Д-ръ Цачевъ, който е почетенъ човѣкъ и прѣдседател на Медицинския съвѣтъ, на какво мнѣние е по тарифата, пито се интересувамъ да знаа.

Н. Мушановъ: Но хората знаятъ.

Министъръ А. Людскановъ: Азъ не знаа. Той е прѣдседател на Медицинския съвѣтъ и той трѣбва да си изпълнява дълга, а азъ съмъ, който ще утвърждавамъ или нѣма да утвърждавамъ. Тѣй че, да се дава тенденция на въпроса, азъ не го намирамъ за редовно. Но както и да е.

М. Такевъ: Вѣрно ли е или не?

Министъръ А. Людскановъ: Понеже инсипуирахте, това Ви и казвамъ. Сега ще Ви отговори. Вѣрно е, че на 3 години се правятъ общитѣ аптекарски такси, и вѣрно е, че азъ слѣдъ 3 години ще ги измѣня. А сега какви свѣдѣния ще събирамъ и какви не, то е моя работа. А пъкъ че въ тази комисиия е г. Цачевъ и че е и главниятъ химикъ на Санитарната дирекция, това не е прѣстѣпление. Азъ събирамъ свѣдѣния, толкозъ повече че химическата индустрия, химикалитѣ, фармацевтическото изкуство върви напредъ. Всѣки день се явяватъ нови лѣкарства, непрѣдвидени въ фармакопеитѣ, нови специалитети, които се въвеждатъ въ аптеки въ България; и трѣбва да се прѣцѣпитъ и да се разрѣши отъ менъ да се въведатъ въ България, както и цѣнитѣ на други се измѣняватъ. Ето защо такава комисиия засѣдава и тя е необходима.

Н. Мушановъ: Значи до 3 години нѣма да измѣните такситѣ?

Министъръ А. Людскановъ: Разбира се, че това може ли да бѣде?

Н. Мушановъ: Доволни сме.

К. Мирски: Тѣй като часътъ е 11, азъ моли Народното Събрание да пристѣпи къмъ дневния редъ.

Прѣдседателствующъ А. Франгя: За да може по-успѣшно да се работи, азъ моля народнитѣ прѣдставители, ония, които иматъ поправки направени по законопроекта за чиновницитѣ, да ги сложатъ на масата и, слѣдъ като се прочете законопроектътъ, да се спираме по редъ на членоветѣ, за които ставатъ поправките.

Докладчикъ С. Вурмовъ: (Чете.)

„Законъ

за чиновниците по гражданското вѣдомство.

Глава I.

Назначение на чиновниците.

Чл. 1. Чиновници сж всички граждански лица, които сж назначени на държавна служба отъ Княза, отъ министритѣ или отъ други началници на учрѣждения и получаватъ заплатата отъ държавното съкровище.

Чл. 2. Числото на чиновниците по вѣдомството на всѣко министерство, съ показание вида на длъжноститѣ, които занимаватъ, и платата, която получаватъ, се опрѣдѣля въ особени разписания (щатове), които съставятъ нераздѣлна часть отъ настоящия законъ.

Въ тия разписания се показва и подраздѣлението длъжноститѣ на класове или разреди, ако такова съществува.

Чл. 3. За да бѣде назначенъ нѣкой на държавна служба, трѣбва:

- а) да е бѣлгарски подданикъ;
- б) да е навършилъ 21-годишна възраст и да е изслужилъ военна тежба, или пъкъ да е отложенъ или освободенъ отъ нея споредъ закона;
- в) да не се намира подъ запрѣщение;
- г) да не е осжжданъ за прѣстѣпление, което влѣче слѣдъ себе си изгубване граждански и политически права;
- д) да не е билъ осжжданъ за лъжовна клетва и свидѣтелствуване, развратъ, кражба, обсебване, изнудване, измама, злоупотребление на довѣрие, подправка на документи, лъжарски свидѣтелства, марки, печати и други знаци, банкрутство и за прѣстѣпления по службата и адвокатското звание;
- е) да не се намира подъ слѣдствие за прѣстѣпление, прѣдвидено въ п. п. г и д;
- ж) да не е обявяванъ въ несъстоятелностъ, иди, ако е обявяванъ, да му сж възстановени правата;
- з) да удостовѣри, че притежава качествата, които специалнитѣ закони и наредби опрѣдѣлятъ за длъжността, на която иска да бѣде назначенъ;
- и) да не е заразенъ отъ нѣкол прилѣпчива болестъ, да не страда отъ епилепсия и да нѣма физически недостатѣкъ, който би прѣчилъ на службата.

Забѣлжка. Кои могатъ да се назначаватъ за чиновници и безъ да сж навършили 21 година, се опрѣдѣля отъ специалнитѣ закони по разнитѣ вѣдомства.

Чл. 4. За служби, които изискватъ специални теоритически и практически познания, ако нѣма бѣлгарски подданици съ подобни качества, позволява се да се назначаватъ и чужденци, но само съ разрѣшение отъ Народното Събрание и за врѣме не повече отъ три години.

Чл. 5. Всѣко лице, което подава прошение за служба, трѣбва да покаже въ него: името и прѣзимето си, възрастта, вѣроизповѣданieto, мѣсто-

рождението, настоящето занятие, заведенията, дѣто се е учило, и наукитѣ, които е изучило, езицитѣ, на които говори и пише, женено ли е, вдовецъ ли е или е неженено, числото на живитѣ му дѣца.

При прошениято се прилагатъ свидѣтелства за учение, служебна дѣятелностъ, военна служба и медицинско свидѣтелство.

Чл. 6. Назначението на длъжности става съ указъ, по прѣдставление отъ надлежнии министъръ, или съ заповѣдъ отъ министритѣ или началниците на учрѣждения, съгласно особенитѣ закони и наредби.

Когато за една длъжностъ се явятъ повече отъ единъ кандидати, които отговарятъ на условията, изисквани за нея, тѣ се подлагатъ на конкурсенъ изпитъ, съгласно специалнитѣ закони и наредби по отдѣлнитѣ вѣдомства.

Чл. 7. Всѣко лице, което се назначава на държавна служба за пръвъ пътъ, длъжно е, прѣди встъпването си въ длъжностъ, да положи слѣдующата клетва: „Късна се въ име на единого Бога да бѣда вѣренъ на Княза и на конституцията, да изпълнявамъ свето и ненарушимо законитѣ на държавата, да изпълнявамъ службата си безъ всѣко пристрастие и да постѣпвамъ въ всичко като честенъ, добъръ и справедливъ чиновникъ, като помня, че за всичко ще давамъ отчетъ прѣдъ закона и прѣдъ Бога. Аминъ.“

Чл. 8. Ни едно лице не може да бѣде назначено за чиновникъ на двѣ или повече държавни служби.

Никой чиновникъ не може да бѣде прѣмѣстенъ на служба отъ едно вѣдомство въ друго, безъ да е далъ за това съгласието си писмено; сжщо е необходимо да даде своето съгласие за това прѣмѣстване и началството, което го е назначило на първата служба.

Глава II.

Длъжности на чиновниците.

Чл. 9. Всѣко лице, назначено на служба, длъжно е да се яви на работа най-късно до 15 дена отъ получването официалното извѣстие за назначението му; иначе се счита като да се е отказало отъ назначението.

Това правило се приспособява и за лицата, които се прѣмѣстятъ отъ една служба на друга, освѣнъ ако сж получили отпускъ. Сжщото става, ако явившето се назначено лице откаже да положи прѣдвидената въ чл. 7 официална клетва.

Чл. 10. Всѣки чиновникъ трѣбва да изпълнява длъжността си точно, честно и усърдно; като се съобразява съ законитѣ и наставленията на началството си.

Той отговаря за всѣко беззаконие, което самъ е извършилъ или е допусналъ да се извърши, и за произлѣзлитѣ отъ това загуби както къмъ държавата, така и къмъ частни лица.

Чл. 11. Всѣки чиновникъ е обязанъ и вънъ отъ службата си да пази такова поведение, което е достойно за призванието му.

Въ отношенията си къмъ публиката чиновниците трѣбва да бждатъ безпристрастни, вѣжливи и услужливи.

Чл. 12. Чиновниците не могатъ да се занимаватъ съ търговия и адвокатство, нито пъкъ съ нѣкакво занятие, което е непристойно и несъвмѣстимо съ държавната служба.

Тѣ не могатъ да бждатъ притежатели, издатели или редактори на политически вѣстници, нито да зематъ явно активно участие въ партизански дѣйствиия отъ политически характеръ. Така сжщо чиновниците не могатъ да бждатъ притежатели на нѣкоя субвенционирана или гарантирана отъ държавата концесия, нито прѣдседатели на друго нѣкое акционерно, търговско или промишлено дружество, или членове на управителния съвѣтъ или на надзорителния, провѣрителния или отчетния комитетъ на подобни дружества, нито пъкъ да бждатъ каквито и да било, макаръ и приврѣмenni и безплатно дѣйствуващи, органи.

З а б ъ л ѡ ж к а. Това ограничение не се отнася до разнитѣ кооперативни дружества.

Чл. 13. Всѣки чиновникъ трѣбва да пази тайната на служебнитѣ дѣла, които му сж повѣрени.

Строго му се забранява да дава прѣписи отъ официални книжа безъ разрѣшение отъ началника на учрѣждението.

Обязаността да пази тайната по службата тежи върху чиновника и слѣдъ като е прѣстаналъ да служи.

Чл. 14. По служебнитѣ си дѣла чиновниците сж длѣжни да се обръщатъ къмъ непосредственото си началство.

Къмъ по-горното си началство тѣ могатъ да се отнасятъ само за да прѣдставляватъ правото си за повишение по служба, или за да прѣдставятъ обяснения по нѣкое оплакване, подадено противъ тѣхъ, или пъкъ сами да се оплачатъ отъ прѣмото си началство.

Чл. 15. Никой чиновникъ не може да дава заповѣди на своитѣ подвѣдомствени по дѣла, които не се отнасятъ до службата.

Всѣки чиновникъ длѣжи повиновение, честъ и почитание къмъ по-горнитѣ си. При изпълнение службата си, подвѣдомственитѣ чиновници трѣбва да пригласяватъ началницитѣ си по служебния имъ чинъ, а не по фамилитѣ имъ имена.

Чл. 16. Всѣки чиновникъ е длѣженъ да носи, при изпълнение служебнитѣ си обязанности, прѣдвиденото въ особенитѣ наредби облѣкло или служебенъ знакъ.

Чл. 17. Всѣки чиновникъ може да бжде назначенъ да изпълнява приврѣменно, освѣнъ своята длѣжностъ, и друга нѣкоя, или пъкъ да бжде назначенъ членъ на комисия, безъ увеличение съдържанието му, освѣнъ въ случаитѣ, когато, поради важноста на работата и трайността на комисията, Министерскиятъ съвѣтъ би опрѣдѣлилъ възнаграждение на членоветѣ ѝ.

Подарѣци или каквито и да било други възнаграждения по отношение на службата си чиновниците не могатъ да приематъ, освѣнъ съ разрѣшението на надлежния министъръ.

Носенето на чуждестранни ордени се позволява съ указъ.

Чл. 18. Чиновниците сж длѣжни да се намиратъ въ учрѣждението, дѣто служатъ, прѣвъ всичкото опрѣдѣлено за занятията врѣме; тѣ не могатъ да напуцатъ това учрѣждение безъ разрѣшение отъ своето началство.

Чл. 19. Занятията въ държавнитѣ учрѣждения траятъ 8 часа и се разпрѣдѣлятъ тѣй: отъ 8 до 12 ч. прѣди пладнѣ и отъ 2 до 6 ч. слѣдъ пладнѣ.

Въ учрѣждения, дѣто, поради особеното свойство на работата, това разпрѣдѣление е негодно, надлежниятъ министъръ може да го измѣни, но безъ да намалява числото на работнитѣ часове.

При извънредна и бърза работа, нетърпяща отлагане, началникътъ на една канцелария въ нѣкои дни може да продължи занятieto повече отъ опрѣдѣленото врѣме.

Чл. 20. Никой чиновникъ не може да се отдалечава отъ мѣстослуженето си (общината, околията, окръга) безъ разрѣшение отъ началството, и всѣки, който има такова разрѣшение, длѣженъ е да се намѣри на службата си непрѣмѣнно въ първия день слѣдъ изтичането срока на отпущка.

Ония, които не изпълняватъ това задѣжение, подлагатъ се на дисциплинарно наказание, а въ случай че отсъствието имъ се продължи повече отъ петнадесетъ дена, тѣ се уволняватъ, освѣнъ ако то се оправдава съ нѣкоя важна и благовидна причина, за която сж извѣстили на своето началство дврѣме. Вънъ отъ това, виновнитѣ въ нарушение горното правило попадатъ подъ послѣдствията на чл. 28.

Глава III.

Права на чиновниците.

Чл. 21. Всѣки чиновникъ получава за служенето си показаната въ разписанието, приложено къмъ настоящия законъ, плата, отъ деня на стѣпването му въ длѣжностъ. За това стѣпване се съставя актъ.

Продаването и въобще прѣхвърлянето отъ страна на чиновника заплатата си и всѣко свое вземане отъ държавата е забранено и недѣйствително. Пѣтнитѣ на чиновниците не подлежатъ на секвестъръ, а заплатата и дневнитѣ може да се себвестиратъ само въ оня размѣръ и по реда, опрѣдѣлени въ закона за гражданското сѣдопроизводство.

Чл. 22. Заплатата на чиновниците не може да се намалява или увеличава, освѣнъ чрѣвъ измѣнение приложенитѣ къмъ настоящия законъ разписания.

За всѣки десетъ години непорочно служене, прѣкарано непрѣкъснато на една и сѣща служба, заплатата на чиновника се увеличава съ 5% върху оная, прѣдвидена въ разписанието.

Това увеличение става съ министерска заповѣдъ.

Чл. 23. Чиновниците иматъ право на пенсия споредъ специалния за това законъ.

Чл. 24. Когато нѣкой чиновникъ се повиши въ длѣжностъ, той получава заплатата на прѣдшната си служба докрая на мѣсеца, а отъ първо число на слѣдующия мѣсець той започва да получава заплатата на новата си служба.

Чл. 25. Чиновникъ, който е уволненъ по причина че службата му се закрие, остава на разположение, додѣто се назначи на друга съответствующа длѣжностъ при първа ваканция или на сѣщата, ако се пакъ открие.

Чл. 26. Всѣки чиновникъ има право прѣзъ годината, безъ умаление на заплатата му, на единъ мѣсець отпускъ.

Отпускъ до два мѣсеца и съ пълна заплатата се дава по крайно уважителни причини или ако чиновникътъ съ годишния си отпускъ не се е ползувалъ въ продължение на три години.

Чл. 27. Началникътъ на учрѣжденията могатъ да разрѣшаватъ отпускъ най-много до 10 дена.

Отпускъ за повече отъ 10 дена се разрѣшава отъ началството, което е назначило на служба чиновника.

Въ просбата трѣбва да се означава срокътъ, причината за отпуска, денътъ, отъ който трѣбва да се почва, и мѣстото, дѣто чиновникътъ иска да го прѣмине.

Задграниченъ отпускъ на чиновници, назначени съ указъ или министерска заповѣдъ, се разрѣшава само отъ надлежния министъръ.

Чл. 28. Слѣдъ завръщането си отъ отпускъ, чиновникътъ е длѣженъ да яви за това на своето началство.

Всѣки разрѣшенъ отпускъ се записва въ служебния списѣкъ на чиновника.

Чиновникъ, който отсъствува отъ служба безъ отпускъ, губи заплатата си за днитѣ, прѣзъ които е отсъствувалъ (чл. 20).

Чл. 29. Въ случай на доказана болестъ, чиновникътъ може да получи отпускъ до три мѣсеца съ пълна заплатата и до други три мѣсеца съ половинъ заплатата, а ако болестта му се продължи и подиръ този срокъ, той се уволнява.

Ако чиновникътъ, който е билъ боленъ, въ продължение на една година оздравѣе, той трѣбва да приеме сѣщата или ней равна длѣжностъ, кѣдѣто и да се открие ваканция.

Чл. 30. Освѣнъ случаитѣ, прѣдвидени въ специални закони, чиновникъ, който се командирова по служебна работа, получава пѣтни разноски за прѣминатото разстояние и дневни пари за времето на командировката.

Това не се отнася до обикновенитѣ обиколки на ония чиновници, които получаватъ ежемѣсечно безотчетно пѣтни пари, нито пъкъ за стражаритѣ, когато обикалятъ въ своитѣ райони.

Чл. 31. Пѣтнитѣ разноски се опрѣдѣлятъ по слѣдующитѣ два начина:

а) когато пътуването става съ кола или конь командированото лице получава: по 1 л. и 20 ст. на километъръ, ако е министъръ; по 1 л. на километъръ, ако заема длѣжностъ съ заплатата отъ 10.000 л. нагорѣ; по 80 ст. на километъръ, ако заема длѣжностъ съ заплатата отъ 5.000 л. нагорѣ; по 60 ст. на километъръ, ако заема длѣжностъ съ заплатата отъ 3.000 л. нагорѣ; по 40 ст. на километъръ, ако заема длѣжностъ съ заплатата отъ 1.500 л. нагорѣ, и по 30 ст. на километъръ, ако заема длѣжностъ съ заплатата по-долу отъ 1.500 л.

б) когато пътуването става по желѣзница или параходъ, командированото лице получава билетъ за I класъ, ако споредъ горното прѣсметване той има право на пѣтни разноски по 80 ст. или нагорѣ, а ако нѣма това право — билетъ за II класъ. Ония, на които платата е по-долу отъ 1.500 л., получаватъ билетъ отъ III класъ.

Чл. 32. Дневнитѣ пари за командировкитѣ се опрѣдѣлятъ въ размѣръ $\frac{2}{5}$ части отъ платата, която получава командированото лице на день.

Чл. 33. За командировки вънъ отъ държавата чиновникътъ получава пѣтни пари споредъ чл. 31, а дневни — въ размѣръ на пѣлата му дневна плата за първитѣ три мѣсеца и въ размѣръ на $\frac{2}{3}$ отъ нея за слѣдующитѣ дни. Това правило не се отнася за министритѣ, чиито дневни пари се опрѣдѣлятъ отъ Министерския съвѣтъ най-много до 200 л. на день. Отъ Министерския съвѣтъ се опрѣдѣлятъ и пѣтнитѣ и дневнитѣ пари на лица, които не получаватъ плата отъ държавата, а сѣ командировани.

Чл. 34. Пѣтни пари на новоназначени чиновници за до мѣстото на назначението се даватъ, само ако тѣ отиватъ въ странство, за да служатъ въ дипломатическитѣ или търговскитѣ агентства. Тѣмъ се плащатъ пѣтни пари и при уволнението имъ за завръщане въ България.

Чл. 35. Чиновникъ, който се мѣсти отъ едно мѣсто на друго не по негово желание, получава пѣтни пари въ размѣръ, прѣдвиденъ въ чл. 31 отъ настоящия законъ. Обаче, ако е сѣмеенъ или глава на сѣмейство, което поддържа, размѣрътъ се удвоява.

Забѣлѣжка. За членове на сѣмейство на единъ чиновникъ се считатъ жена, дѣца, баща и майка. Дѣдо, баба и малолѣтни братя и сестри тоже се считатъ за членове на сѣмейството, ако живѣятъ при чиновника и се поддържатъ отъ него.

Чл. 36. Началникътъ на всѣко учрѣждение, освѣнъ върху общия надзоръ, трѣбва да бди и върху усърдието на подвѣдомственитѣ си чиновници и да прѣдставлява за награла ония отъ тѣхъ, които заслужаватъ такава.

Глава IV.

Дисциплинарни наказания, уволнения даване подъ съдъ и служебни списѣци

Чл. 37. За всѣко нередовно изпълнение служебнитѣ си обязанности, за прѣвишение властта си,

за лошо поведение, за неприлично отнасяне към началствующитъ лица, за прѣнебрѣжение къмъ частнитъ просители и за грубо отнасяне къмъ тѣхъ, за отсъствие безъ разрѣшение прѣвъ опредѣленото за занятие врѣме и въобще за всѣка погрѣшка и маловажно нарушение, за които нѣма прѣдвидено наказание въ общия наказателенъ законъ, чиновницитъ се подлагатъ на дисциплинарно наказание.

Вънъ отъ случаитъ, прѣдвидени тукъ, дисциплинарни наказания се налагатъ и за други нарушения, когато специални закони изискватъ това.

Чл. 38. Дисциплинарниѣ наказания сѣ шесть вида:

- а) смѣруване насамъ;
- б) смѣруване прѣдъ другитъ чиновници въ учрѣждението;
- в) смѣруване съ заповѣдъ;
- г) спиране частъ отъ заплатата (най-много $\frac{1}{4}$) за не повече отъ 3 мѣсеца;
- д) спиране повишението до три години;
- е) прѣмѣстване на друга длѣжностъ съ понижение.

Дисциплинарниѣ наказания могатъ да се налагатъ или постепенно, или всѣко едно за прѣвъ пѣтъ, споредъ важността на случая.

Чл. 39. Дисциплинарниѣ наказания, посочени въ точкитъ а и б отъ прѣдидущия членъ, се налагатъ отъ началника на учрѣждението, дѣто служи чиновникътъ, а въ точкитъ в, г, д и е — отъ началника, който е назначилъ чиновника. Обаче, дисциплинарниѣ наказания, прѣдвидени въ точкитъ д и е, за чиновницитъ, назначени отъ Княза или министритъ, се налагатъ само по рѣшение на дисциплинарния свѣтъ (чл. 43).

Чл. 40. Чиовницитъ се уволняватъ отъ длѣжностъ отъ началството, което ги е назначило (чл. 6), или по собствено желание, или въ интереса на службата въ единъ отъ слѣдующитъ случаи:

- а) за отсъствие отъ службата безъ надлежно разрѣшение отъ своето началство за повече отъ 10 дена;
- б) за постоянна немарливостъ въ изпълнение служебнитъ си обязанности;
- в) за дѣйствително и съзнателно непокорство на заповѣдитъ на своето началство;
- г) за явно лошо поведение;
- д) за явна некадърностъ и неспособностъ;
- е) за изгубване едно или повече отъ условията, указани въ чл. 3 отъ настоящия законъ;
- ж) за упражненіе занятия, указани въ чл. 12;
- з) за издаване служебни работи, които трѣбва да се държатъ въ тайна;
- и) за явно или активно участие въ партизански дѣйствия, имащи политически характеръ (участіе въ демонстрирующі тѣли и държане рѣчи на митинги);
- к) ако чиновникътъ е наказванъ три пѣти съ послѣднитъ четири вида дисциплинарни наказания и не се е поправилъ.

Чл. 41. Когато нѣкой чиновникъ си подаде оставката, той не може да напусне работата си, додѣто оставката му не бѣде приета отъ началството му; иначе подлежи на глоба въ размѣръ на еднамѣсечна заплата или губене правото да постѣпи на държавна служба въ течение на двѣ години. Обаче, началството е длѣжно въ единъ срокъ отъ десетъ дена да му приеме оставката.

Чл. 42. Чиовницитъ, освѣнъ окрѣжнитъ управители, дипломатическитъ и търговскитъ агенти, които се назначаватъ съ указъ или министерска заповѣдъ, не могатъ да бѣдатъ уволнени отъ длѣжностъ, не по собствено желание, освѣнъ по рѣшението на дисциплинарния свѣтъ, за който е дума въ слѣдующия членъ и който провѣрѣва дали чиновникътъ подпада въ прѣдвиденитъ въ чл. 40 случаи.

Чл. 43. За разглеждане дисциплинарниѣ дѣла образува се при Министерския свѣтъ единъ общъ за всички министерства дисциплинаренъ свѣтъ, състоящъ отъ единъ прѣдседател и трима членове, отъ които единиятъ е постояненъ докладчикъ. Прѣдседателтъ се назначава съ указъ, по прѣдставление отъ Министъръ-Прѣдседателя.

Отъ всѣко министерство се назначаватъ измежду висшитъ чиновници на това министерство, живущи въ София, за три години по три члена, отъ които единиятъ е за постояненъ докладчикъ. Върховниятъ Касаціоненъ Сѣдъ за всѣко засѣдание избира по жрѣбие единъ измежду членоветъ си и трима отъ назначенитъ отъ министерствата членове, освѣнъ членоветъ докладчици, отъ които трима двамата сѣ запасни.

Свѣтътъ засѣдава когато бѣде свиканъ отъ прѣдседателя, а въ отсъствието му — отъ най-старшия по служба членъ. Докладчицитъ зематъ участие само при разглеждането дѣлата отъ тѣхното вѣдомство.

Рѣшеніята на свѣта се взематъ по вишегласіе и биватъ мотивирани.

Чл. 44. Дисциплинарниятъ свѣтъ разрѣшава въпроса за уволнение, спиране повишението или понижение нѣкого чиновника само на основание книжката, които министърътъ му прѣпраща. Но ако намѣри, че дѣлото не е достатъчно уяснено, изисква допълнителни свѣдѣнія отъ началството или отъ обвиняемия чиновникъ.

Забѣлѣжка. За санитарнитъ чиновници дисциплинарниятъ свѣтъ взема мнѣнието на върховния медицински свѣтъ, а за длѣжностнитъ лица отъ съдебното вѣдомство остава въ сила законътъ за устройството на сѣдилицата отъ 1898 г.

Чл. 45. Въ указа или заповѣдта за уволнение, спиране повишението и понижение на чиновници трѣбва да бѣдатъ изложени причинитъ и да се каже, че уволнението става по рѣшение на дисциплинарния свѣтъ.

Чл. 46. Дисциплинарниятъ свѣтъ се произнася и по спиране повишението, по пониженията и уволненията, извършени не съ министерска заповѣдъ или указъ, ако противъ тии понижения и уволнения е подадено до министра обжалване отъ за-

интересования чиновникъ. Въ подобни случаи, ако дисциплинарниятъ съвѣтъ намѣри, че за понижението или уволнението на чиновника нѣма законно основание, той се възвръща на длъжността си.

Чл. 47. Уволнение или понижение на единъ чиновникъ, извършено не съ запазване реда, указанъ въ чл. чл. 39, 42 и 46, се счита недѣйствително, и уволнението или понижението чиновникъ има право да иска по съдебенъ редъ обезщетение отъ виновното началствующе лице.

Чл. 48. Възбуждане углавно прѣслѣждане срѣщу чиновници за прѣстѣпления и нарушения, относящи се до тѣхната служба, както и даването имъ подъ съдъ става по реда, указанъ въ закона за углавното сждопроизводство, безъ да се иска разрѣшение отъ тѣхното началство.

Чл. 49. Всѣки чиновникъ, който се намѣрва подъ съдебно слѣдствие за прѣстѣпление или нарушение, извършено при изпълнение служебни обязанности, което влѣче слѣдъ себе си наказание на затворъ за повече отъ 6 мѣсеца, ако прокурорътъ поиска, се отстранява отъ длъжността си, и това повлича слѣдъ себе си този часъ прѣкращение заплатата му прѣзъ всичкото врѣме, додѣто трае слѣдствието и сжденето. Ако чиновникътъ се оправдае, получава половината отъ задържаната му заплата за врѣмето, прѣзъ което е билъ отстраненъ, но не за повече отъ 3 мѣсеца, и първата служба, и то само ако се признае съ присждата обвинението за недобростъ-вѣстно или дѣянието за негрѣстѣпно.

Такива дѣла се разглеждатъ бързо.

Чл. 50. За грѣстѣпни дѣяния, извършени вѣнъ отъ службата, чиновникътъ се сжди на общо основание.

Чл. 51. За всѣки чиновникъ се държи служебенъ списъкъ въ учрѣждението, отъ което зависи назначението му.

Служебниятъ списъкъ на единъ чиновникъ, освѣнъ свѣдѣнията, изброени въ чл. 5 отъ настоящия законъ, съдържа още: даденитѣ отгуски; наложениѣ дисциплинарни наказания; наказанията, наложени по сждебни присжди; орденитѣ, отличията и похвалитѣ, които чиновникътъ е получилъ по службата си; датата на назначението и уволнението му, и особенитѣ поржчения, които е изпълнявалъ.

Служебнитѣ списъци се турятъ въ една особена папка и се държатъ подъ ключъ отъ началника на канцеларията въ учрѣждението.

Чл. 52. Всѣки пътъ, когато единъ чиновникъ заслужи при особени и забѣлжителни случаи похвала или укоръ, неговиятъ непосредственъ началникъ прави за това особенъ рапортъ на надлежния министръ.

Когато единъ чиновникъ прѣстане да служи, по негово искане, му се дава отъ надлежното началство завѣренъ прѣписъ отъ служебния му списъкъ.

Глава V.

Прѣходни разпореждания.

Чл. 53. Лицата, които настоящиятъ законъ за-вари на държавна служба, ако не отговарятъ на

условията, прѣдвидени въ чл. 3, могатъ да бждатъ уволнени и безъ запазване реда, посоченъ въ чл. 42. Ония, обаче, които не отговарятъ само на п. 3 отъ сжщия чл. 3, ще бждатъ подложени на изпитъ въ течение на една година отъ влизането на закона въ сила по особена програма и, ако издържатъ такъвъ, ще се ползватъ отъ правата, дадени въ чл. 42.

Чл. 54. Законътъ за чиновницѣ отъ 10 октомврий 1882 г. съ измѣненіята му отъ 31 януарий 1885 г. и 12 декемврий 1897 г., както и всички други наредби, относящи се изобщо за чиновницѣ, които противорѣчатъ на настоящия законъ, се отмѣнятъ."

Прѣдседателствующъ А. Франгя: Г-да народни прѣдставители! На масата на прѣдседателството сж сложени слѣдующитѣ поправки, подписани всѣка една отъ 10 народни прѣдставители.

Първа една поправка е сложена отъ г. Влайкова, който желае, къмъ чл. 8 да се прибави слѣдната трета алинея: „Никой чиновникъ не може да бжде прѣмѣстенъ на сжщата или на равна ней длъжностъ по сжщото вѣдомство безъ повишение, ако това не става съ съгласието на самия чиновникъ; подобно прѣмѣстване може да се прави само съ дисциплинарна цѣль, съгласно чл. 38, п. е."

Министръ А. Людскановъ: Азъ не мога да приема тази поправка.

Т. Влайковъ: Една отъ главнитѣ цѣли на законопроекта е да се стабилизира нашето чиновничество и затова именно най-много се спрѣхме на дисциплинарния сждъ, за да не могатъ чиновницѣ да се разиграватъ и мѣстятъ по произвола на началството. Но азъ мисля, че ще се парализира тази главна цѣль, ако оставимъ развѣрзани рацѣтѣ на началството да мѣсти чиновницѣ по разни мѣста отъ единия край на България на другия, както е досега, защото двѣ прѣмѣствания отъ единия до другия край сж доста, за да си даде единъ чиновникъ оставката. И тогава министритѣ намѣсто да чакатъ да се внесе работата въ дисциплинарни сждъ, тѣ ще ги мѣстятъ и съ това работата ще върви като че нѣма дисциплинаренъ сждъ. Ето защо, за да се стабилизира положението на чиновницѣ, азъ мисля, като допълнение на дисциплинарния сждъ, да бжде и това: да не могатъ да се мѣстятъ чиновницѣ на сжщата длъжностъ, освѣнъ за наказание. Затова азъ правя такава бѣлжка и въ чл. 38, дѣто се говори за дисциплинарни наказания, да се създаде и такова наказание. Тамъ има прѣмѣстване съ понижение, но прѣди нещо да има прѣмѣстване на равна длъжностъ, като наказание, въ случай, напр., че чиновникътъ алъ се е поставилъ спрѣмо своето началство или своитѣ колеги, а работата си върши добръ. Ето защо, ако искате да се запази принципътъ, който лежи въ основата на законопроекта, именно, да се стабилизира чл-

новниците, азъ мисля, че е необходимо да се приеме това допълнение.

Министъръ А. Людскановъ: Азъ нѣма много да говоря. Ще кажа само, че не мога да приема тази алинея по простото съображение, че тогава ще управлява дисциплинарниятъ съдъ, а не министърътъ. Ние и тъй даваме гаранции на чиновниците, а вие искате и едно прѣмѣстване въ интереса на службата да не може да става. Азъ признахъ, че може да се злоупотрѣблява съ прѣмѣстването, но най-послѣ трѣбва да допуснемъ и добросъвестност у управляващите. Вие ще свържете рѣцѣтъ на министра, когато той за интереса на службата, за цѣлитъ, които той може да знае, но които не сѫ достатъчни да убѣдятъ дисциплинарния съдъ, да не може да прѣмѣсти единъ чиновникъ. Ето защо азъ не мога да се съглася.

Т. Влайковъ: Да се каже поне, че повече отъ едно прѣмѣстване не може да става.

Прѣседателствующъ А. Франгя: Които приематъ прѣдложението направено отъ г. Влайкова, съ което не се съгласява г. министърътъ, да вдигнатъ рѣка. (Меншество.) Народното Събрание не приема.

Г-нъ Константиновъ по чл. 12 желае: първо, въ първата алинея слѣдъ думата „адвокатство“ да се прибави „и архитекторство, инженерство и аптекарство“. Които приематъ, да вдигнатъ рѣка. (Меншество.) Народното Събрание не приема.

Втора поправка: въ втората алинея, слѣдъ думата „вѣстници“, да се прибави и „учебници“. Които приематъ, да вдигнатъ рѣка. (Меншество.) Народното Събрание не приема.

Трета поправка: „въ третата алинея да се изхвърли прибавката отъ комисията, колкото се отнася до кооперативниятъ дружества.“ Които приематъ, да вдигнатъ рѣка. (Меншество.) Народното Събрание не приема.

Г-нъ Цановъ прѣдлага, слѣдъ втората алинея на чл. 12 отъ закона за чиновниците, да се прибавятъ въ скоби думитъ „участие въ демонстрирующи тѣлпи и държане рѣчи на митинги“.

Н. Цановъ: Тукъ трѣбва да стане само една поправка, и вѣрвамъ, че г. министърътъ нѣма ни най-малко да се противи. Въ чл. 40, алинея и, се прие същата тази скоба, която се отнася до същата материя, която третира чл. 12 отъ законопроекта. Втората алинея на чл. 12 отъ законопроекта въ комисията се измѣни по слѣдующия начинъ: (Чете.) „Тѣ не могатъ да бждатъ притежатели, издатели или редактори на политически вѣстници, нито да взематъ явно активно участие въ партизански дѣйствия отъ политически характеръ“ — същото нѣщо, което е прието и въ алинея и на чл. 40. Сега, за да има хармония между единия и другия членъ, трѣбва да стане тази поправка, и вѣрвамъ, че г. министъръ

рѣтъ ще се съгласи въ скоби на тая алинея да се прибавятъ тѣзи думи, както сѫ прибавени и въ чл. 40, алинея и.

Министъръ А. Людскановъ: Съгласенъ съмъ.

Прѣседателствующъ А. Франгя: Г-нъ министърътъ е съгласенъ съ прѣдложението на г. Цанова, т. е. къмъ чл. 12, алинея 2, да се прибави „участие въ демонстрирующи тѣлпи и държане рѣчи на митинги“. Които приематъ, да си вдигнатъ рѣката. (Болшинство.) Народното Събрание приема.

Н. Шивачевъ: Меншество е.

Прѣседателствующъ А. Франгя: Понеже има съмнѣние — четохъ ви прибавката на г. Цанова, съ която е съгласенъ и г. министърътъ, — моля г. г. народнитъ прѣдставители, които я приематъ, да си вдигнатъ рѣката. (Болшинство.) Ето, виждате, г-нъ Шивачевъ! Освѣтъ г. Шивачева, всички вдигатъ.

Моля г. г. народнитъ прѣдставители да внимаватъ; такива погрѣшки ставатъ, защото не се внимава.

Г-нъ Коновъ прѣдлага да се прибави къмъ чл. 12: (Чете.) „Така също чиновниците не могатъ да бждатъ притежатели на нѣкоя субвенционирана или гарантирана отъ държавата концесия, нито членове въ управителния и провѣрителния съвѣти на търговски дружества, съ изключение на разнитъ видове кооперативни сдружения и дружества съ взаимноспомогателни и спѣсовни цѣли.“ (Глъчка.)

Ан. Коновъ: Една малка поправка, която азъ моля да изслушате, прѣди да се изказвате, че нѣма да я приемете. (Глъчка. — Гласове: Нѣма да я приемемъ.)

Прѣседателствующъ А. Франгя: Моля г. г. прѣдставителитъ да оставятъ спокойни г. г. министритъ. (Нѣкои отъ г. г. прѣдставителитъ стоятъ прѣдъ трибуната на г. г. министритъ.)

Ан. Коновъ: Въ третата алинея на чл. 12 между другото е казано: чиновниците не могатъ да бждатъ членове не само на управителния съвѣтъ, но още и на надзирателния и на провѣрителния съвѣти. Азъ ще се спра първо върху това. Надзирателниятъ и провѣрителенъ съвѣти сѫ много важни въ разнитъ сдружавания. Когато въ управителното тѣло могатъ да влизатъ такива лица, които сѫ способни да ръководятъ работата, и когато се допуска, че въ такова едно тѣло могатъ да ставатъ разни злоупотрѣбления, то законодателятъ въ търговския законъ е прѣдвидѣлъ такива случаи, щото да има и надзоръ надъ дѣлата на такова едно управително тѣло. (Глъчка.)

Прѣседателствующъ А. Франгя: Моля, тишина, г-да! Моля г. г. народнитъ прѣдставители да оставятъ спокойни г. г. министритъ, защото

иначе всички ще напуснат мѣстата си и ще дойдатъ тукъ.

Д. Цанковъ: Г-нъ прѣдседателю! Питайте министра, приема ли туй прѣдложение или не го приема.

Министъръ А. Людскановъ: Не го е развилъ още.

Д. Цанковъ: Когато го приема, защо да дрънка? Ще го гласуваме.

Ан. Коновъ: Не съмъ го развилъ.

Д. Цанковъ: Щомъ го приема министърътъ, какво ще го развивашъ?

Ан. Коновъ: Той не е казалъ още, че го приема. Той каза, че не ме е още чулъ, не е чулъ мислитъ ми.

Д. Цанковъ: Отъ твоитъ мисли ако може да се просвѣти човѣкъ... азъ не зная!

Министъръ А. Людскановъ: Г-нъ Коновъ, азъ съмъ съгласенъ съ Вашата редакция.

Прѣдседателствующъ А. Франгя: Които приематъ прѣдложението на г. Конова, съ което е съгласенъ г. министърътъ, да си вдигнатъ ржката. (Болшинство.) Народното Събрание приема. (Гласове отъ дѣсницата: Меншество е!) Нѣма освѣтъ да изкажете съмнѣние.

Н. Шивачевъ: Меншество е.

Прѣдседателствующъ А. Франгя: Полагамъ на гласуване прѣдложението на г. Конова, което ви прочетохъ сега и съ което г. Министърътъ на Вжтрѣшнитъ Работи е съгласенъ, и моля г. г. народнитъ прѣдставители, които го приематъ, да си вдигнатъ ржката. (Болшинство.) Болшинство. Има ли съмнѣние още? (Гласове отъ дѣсницата: Меншество е! — Глъчка.) Защо правите така, г-да?

Полагамъ на гласуване прѣдложението още веднажъ и моля, които приематъ туй прѣдложение, да станатъ на крака. (Болшинство.) Народното Събрание приема.

Н. Шивачевъ: Пакъ е меншество!

Министъръ-Прѣдседателъ Д-ръ С. Даневъ: То е сѣ едно, г-нъ Коновъ, старата или новата редакция.

Ан. Коновъ: Да, сѣ едно е, само че нѣмаше за провѣрителния съвѣтъ.

Прѣдседателствующъ А. Франгя: Редакцията е видоизмѣнена: „и провѣрителния съвѣтъ“ е прибавено.

В. Статковъ: Да се прочете пакъ.

Прѣдседателствующъ А. Франгя: (Чете.) „Така сжщо чиновницитъ не могатъ да бждатъ притежатели на нѣкоя субвенционирана или гарантирана отъ държавата концесия, нито членове въ управителния и провѣрителния съвѣти“ — „провѣрителния съвѣтъ“ е прибавено сега — „на търговски дружества, съ изключение на разнитъ видове кооперативни сдружения и дружества съ взаимноспомогателни и спѣсовни цѣли.“ Съ тази редакция се съгласява и г. министърътъ. Които я приематъ, да си вдигнатъ ржката. (Болшинство.) Народното Събрание приема.

Друга поправка, отъ г. Гимиджийски: (Чете.) „Отъ първата алинея на чл. 17 отъ законопроекта за чиновницитъ по гражданското вѣдомство да се изхвърли слѣдующата частъ: освѣтъ въ случаитъ, когато, поради важността на работата и трайността на комисията, Министерскиятъ съвѣтъ би опрѣдѣлилъ възнаграждение на членоветъ ѝ.“

Какво има да каже г. министърътъ?

Министъръ А. Людскановъ: Азъ не съмъ съгласенъ съ това прѣдложение.

Прѣдседателствующъ А. Франгя: Г-нъ министърътъ не е съгласенъ съ това прѣдложение.

Които го приематъ, да си вдигнатъ ржката. (Меншество.) Народното Събрание не приема.

Поправка отъ г. Влайкова. (Чете.) „Къмъ чл. 38 да се прибави слѣдующата нова точка е: прѣмѣстване на сжщата или на равна ней длъжностъ другадѣ.“

Какво има да каже г. министърътъ?

Министъръ А. Людскановъ: Както не я приехъ по-прѣди, тѣй сжщо и сега не мога да я приема.

Н. Цановъ: Г-да прѣдставители! Г-нъ Влайковъ иска да се прибави една нова алинея на чл. 8, че чиновницитъ не могатъ да бждатъ мѣстени, освѣтъ по взаимно съгласие. Тогава г. министърътъ не се съгласи за тази прибавка, но ние мислимъ, че сѣ таки могатъ да бждатъ и трѣбва да бждатъ сждени въ дисциплинарни съвѣтъ извѣстни чиновници по едно поведение, когато рѣшана дисциплинарниятъ съвѣтъ за прѣмѣстването на чиновници. Затова къмъ чл. 38 ние молимъ да се прибави слѣдната нова алинея, която да бжде алинея д, а сегашната алинея д да стане алинея е: „Чиовницитъ могатъ да бждатъ сждени отъ дисциплинаренъ съвѣтъ и чрѣзъ едно наказание „прѣмѣстване на сжщата длъжностъ другадѣ“. Не съ понижение, а „другадѣ“. Каза се прѣди отъ г. Влайкова, ще повтори и сега, ако не се тури една такава алинея, то онова стабилизиране на чиновницитъ, което искаме, нѣма да бжде постигнато. Азъ мисля, че г. Министърътъ на Вжтрѣшнитъ Работи нѣма да бжде противенъ на такава една алинея.

Министъръ А. Людскановъ: Не съмъ съгласенъ, както не се съгласихъ и по-напрѣдъ на туй нѣщо.

Прѣседателствующъ А. Франгя: Г-нъ министърътъ не се съгласява. Които приематъ прѣдложението, направено отъ г. Влайкова, да си вдигнатъ ржката. (Меншество.) Народното Събрание не приема.

Едно прѣдложение има направено отъ г. Ю. Теодоровъ. Той прѣдлага: (Чете.) „Чл. 33 да се измени така: За командировки възнъ отъ държавата чиновникътъ получава пѣтни пари споредъ чл. 31, а дневни — въ размѣръ на цѣлата му дневна плата за първитѣ три мѣсеца и въ размѣръ на $\frac{2}{3}$ отъ нея за слѣдующитѣ дни. Това правило не се отнася за министритѣ, чийто дневни пари се опрѣдѣлятъ отъ Министерския съвѣтъ най-много до 200 л. на день за първитѣ 7 дена, а за останалитѣ дни най-много до 120 л. на день. Отъ Министерския съвѣтъ се опрѣдѣлятъ и пѣтнитѣ и дневнитѣ пари на лица, които не получаватъ плата отъ държавата, а сж командировани.“

Има ли г. министърътъ да каже нѣщо противъ това прѣдложение?

Министъръ А. Людскановъ: Тѣй като това се касае до министритѣ, менъ е неудобно да кажа едно или друго мнѣние и азъ оставямъ на Събранието да рѣши.

Н. Мушановъ: За въ бѣдѣще.

Министъръ А. Людскановъ: Обаче, азъ мисля, като е казано до 200 л., може да бѣдатъ и 100 и 120.

Ю. Теодоровъ: (Отъ трибуната.) Г-да народни прѣдставители! Онзи день, когато се чете на второ четене законътъ за чиновницитѣ, азъ направихъ едно прѣдложение, да се урегулиратъ дневнитѣ пари на г. г. министритѣ, когато се командироватъ въ странство. Знаете много хубаво, че този въпросъ е възбуждалъ много общественото мнѣние, давалъ е причини за критики и за нападане личноститѣ на министритѣ, които трѣбва да стоятъ на висотата на положението си и да се не излагатъ така на критики; знаете, че този въпросъ е давалъ възможностъ за експлоатация на държавната казна, и заради туй азъ намислихъ да се регулира тази материя съ единъ законъ, така щото за въ бѣдѣще г. г. министритѣ, когато пѣтуватъ въ странство, да не могатъ да получаватъ пари, да си правятъ сами постановления и да взиматъ колкото си искатъ, защото има случаи, когато сж пѣтували съ по 300, а може би и 400 л. на день. По тази причина направихъ това прѣдложение, за да се регулира по единъ законъ. Казахъ ви тогава, казвамъ ви го и сега, че азъ съмъ пѣтувалъ въ странство много пѣти, но не въ качество на министъръ, тѣй щото не зная на министритѣ колко пари трѣбватъ. Мисля, че министритѣ трѣбва да се прѣдставляватъ и да прѣдставляватъ достойно държавата, и затова обърнахъ се къмъ г. Министра на Вътрѣшнитѣ Работи да взема неговото мнѣние, по колко сж

вземали досега. Г-нъ министърътъ отговори, че получавали по 120 л. на день, обаче въ пѣкои случаи оказвала се тая сума малка. И той прѣдложи така еластично, така неопрѣдѣлено да кажемъ и набързо се съгласихме. Той каза да не бѣде тази сума повече отъ 200 л. на день, сир. 201 не могатъ да бѣдатъ, не могатъ да бѣдатъ повече отъ 200 л., но по-малко; колко да бѣдатъ, не се каза. Сега виждате въ чл. 33, който опрѣдѣля дневнитѣ пари на чиновницитѣ, когато сж въ странство, казва се, чиновникътъ за първитѣ три мѣсеца получава сума двойна споредъ заплатата му, когато е въ странство, а за останалитѣ дни, сир. за повече отъ 3 мѣсеца, получава $\frac{2}{3}$ отъ заплатата си. Трѣбваше такова едно сравнение да се направи и съ министерскитѣ плати. И азъ намислихъ, че изпълнявамъ единъ дългъ, като регулирамъ тази материя, и направихъ това прѣдложение. Членътъ си остава сжщо така, както се прие онзи день при второто четене, само че министерскитѣ заплати си оставатъ, както прѣдлага г. министърътъ: не повече отъ 200 л., но азъ я градуирамъ, правя една разлика: не повече за първитѣ 7 дена отъ 200 л., а за останалитѣ по 120 л. Туй е всичката моя разлика, и азъ моля Народното Събрание да го приеме.

Г. Пасаровъ: Пазарлъкъ.

Ю. Теодоровъ: Никакъвъ пазарлъкъ. Пазарлъкътъ е тамъ, че не е опрѣдѣлено, а тукъ е фиксирано. Това не е пазарлъкъ, моля Ви се.

Едно врѣме, когато бѣхъ членъ на Държавния съвѣтъ... (Гласове: А а а! — Веселостъ.) Билъ съмъ чиновникъ, ще ви кажа единъ примѣръ. Покойниятъ Д-ръ Вълковичъ бѣше командированъ и често ходѣше въ *commission à quatre* въ Виена и получаваше 200 л. на день. Тази работа не знаеше генералъ Соболевъ. Дойде до моето ухо, азъ бѣхъ членъ въ финансово-економическата секция, заинтересувахъ се за тая работа и му опрѣдѣли Министерскиятъ съвѣтъ по 100 л. на день и той остана доволенъ. Сега ние полагаме за първитѣ 7 дена по 200 л., а за останалитѣ по 120 л. Азъ моля г. министра да се съгласи съ това прѣдложение, а сжщо и г. г. народнитѣ прѣдставители да го приематъ.

Министъръ А. Людскановъ: Азъ пакъ повтарямъ, понеже се касае до министритѣ, менъ ми е неловко да говоря. Вие разрѣшете. До 200 л. е даденъ доста голѣмъ просторъ. За всѣки случай Министерскиятъ съвѣтъ ще рѣшава.

Прѣседателствующъ А. Франгя: Които приематъ прѣдложението на г. Теодорова, да си вдигнатъ ржката. (Гласове: Болшинство. — Други: Меншество.) Има съмнѣние, значи ще повтора гласуването. Които приематъ прѣдложението на г. Теодорова, да станатъ на крака. (Болшинство.) Народното Събрание приема.

По чл. 52 има една поправка, направена от г. Мирски. Той желае тази статия да се измени така: (Чете.) „Лицата, които настоящият закон заваря на държавна служба, ако не отговарят на предвиденият въ чл. 3 условия, могат да бъдат уволнени и без запазване реда, посочен въ чл. 41. Ония обаче, които не отговарят само на п. 3 от същия член (3), ще бъдат подложени въ течение на една година от обнародването на закона на изпитъ по особена програма за всеки род служба отделно и, само ако издържат такъв изпитъ, ще се ползват от правата на чл. 42. Изпитателните комисии ще се съставят от специалисти по службата и ще се председателствуват от съдии.“

Докладчикъ С. Вурмовъ: Този членъ съществува.

Министъръ А. Людскановъ: Не приемамъ тази редакция.

К. Мирски: Измѣнението, което предлагамъ на последния членъ отъ законопроекта, е почти същото, както е прието вчера, но съ разлика въ двѣ точки.

Първо, определя се срокъ откога почва годината. То се, впрочемъ, подразбира. Може да каже г. министърътъ, че и той тъй го разбира и въ такъв случай думитъ: „отъ обнародването на закона“ ставатъ излишни. Азъ искамъ да бъде по-ясно.

Друго, определя се, щото програмитъ, по които ще трѣбва да положатъ изпитъ чиновницитъ, които заваря законътъ и които не би отговаряли на ценза, който би се предвидѣлъ отъ този или онзи законъ или наредба административна, за да се държи нѣкой на служба, да бъде тая програма отделна за всеки родъ служба. Това се подразбира, но трѣбва да бъде казано въ закона.

И третото и последно, за да се има гаранция, че изпитателнитъ комисии ще бъдатъ истински съдии на работата, предвижда се, щото съставътъ имъ да бъде отъ специалисти и за да има и правосъдието око тамъ — да се председателствуватъ отъ съдии.

Подиръ тѣзи обяснения, които дадохъ, увѣренъ съмъ, че г. министърътъ ще се съгласи съ поправката, и нѣма никакво съмнѣние, че и Събранието ще я приеме.

Председателствующъ А. Франгя: Г-нъ Министърътъ на Вътрѣшнитъ Работи какво ще каже?

Министъръ А. Людскановъ: Не приемамъ това предложение.

Н. Мушановъ: Азъ искамъ да попитамъ г. Министра на Вътрѣшнитъ Работи: законътъ за чиновницитъ не се ли отнася нито до съдитѣ, нито до учителитѣ?

Министъръ А. Людскановъ: За съдитѣ имаме специаленъ членъ.

Н. Мушановъ: А за учителитѣ?

Министъръ А. Людскановъ: Този законъ е, освѣтъ ако се изработи специаленъ законъ.

Н. Мушановъ: Има законъ за устройството на сѣдилищата; този законъ измѣня ли го?

Министъръ А. Людскановъ: Не. Споменато е тукъ.

Председателствующъ А. Франгя: Които приематъ предложението на г. Мирски, съ което не се съгласява г. министърътъ, да си вдигнатъ ржката. (Меншество.) Народното Събрание не приема.

Ще стане поименно гласуване. Г-нъ секретарътъ ще прочете списъка, а г. г. представителитъ се умоляватъ да отговарятъ които сж за — „за“, които сж противъ — „противъ“.

Секретаръ И. Еневъ: (Чете списъка и г. г. народнитъ представители гласуватъ.)

М. Абаджиевъ — (отсѣтствува);

Н. Абаджиевъ — за;

П. Абрашевъ — за;

И. Арнаудовъ — (отсѣтствува);

А. Арсениевъ — (отсѣтствува);

С. Арсениевъ — (отсѣтствува);

Н. Бадински — за;

Х. Бакаловъ — (отсѣтствува);

Т. Балабановъ — за;

М. Балтовъ — (отсѣтствува);

Н. Беневъ — (отсѣтствува);

Д. Благоевъ — (отсѣтствува);

А. Блажевъ — за;

И. Бобековъ — за;

С. С. Бобчевъ — за;

М. Божковъ — за;

Х. Воневъ — (отсѣтствува);

С. Вурмовъ — за;

Т. Вурмовъ — за;

П. Вѣчаровъ — за;

Г. Вѣльовъ — за;

Г. Василевъ — (отсѣтствува);

И. Василевъ — (отсѣтствува);

Кара Хр. Василевъ — за;

И. Веселиновъ — (отсѣтствува);

Т. Влайковъ — за;

И. Воденчаровъ — за;

Д. Вълчевъ — (отсѣтствува);

П. Вжаровъ — (отсѣтствува);

Н. Габровски — (отсѣтствува);

А. Геневъ — (отсѣтствува);

И. Георговъ — противъ;

И. Георгиевъ — (отсѣтствува);

М. Георгиевъ — за;

И. Гешовъ — (отсѣтствува);

Н. Гимиджийски — за;

К. Господиновъ — за;

А. Груевъ — (отсѣтствува);

И. Гърковъ — за;

Н. Дечевъ — (отсѣтствува);
 В. Димитровъ — противъ;
 Д-ръ Г. Гаговъ — за;
 Д-ръ Н. Генадиевъ — (отсѣтствува);
 Д-ръ П. Гудевъ — (отсѣтствува);
 Д-ръ С. Даневъ — за;
 Д-ръ К. Икономовъ — (отсѣтствува);
 Д-ръ К. Милановъ — (отсѣтствува);
 Д-ръ С. Мирковъ — (отсѣтствува);
 Д-ръ Д. Милковъ — (отсѣтствува);
 Д-ръ Д. Молловъ — за;
 Д-ръ П. Ношковъ — (отсѣтствува);
 Д-ръ А. Радевъ — (отсѣтствува);
 Д-ръ А. Ходжевъ — (отсѣтствува);
 К. Досевъ — противъ;
 М. Доспатски — за;
 Д. Драгиевъ — противъ;
 П. Драгулевъ — за;
 Л. Дуковъ — за;
 Д. Дяковъ — за;
 И. Еневъ — за;
 Я. Забуновъ — (отсѣтствува);
 Г. Згуревъ — (отсѣтствува);
 П. Златаровъ — (отсѣтствува);
 Д. Зографски — (отсѣтствува);
 М. Игнатовъ — (отсѣтствува);
 Д. Икономидисъ — за;
 С. Ицковъ — за;
 П. Калинковъ — (отсѣтствува);
 К. Калчовъ — (отсѣтствува);
 С. Калчовъ — (отсѣтствува);
 Х. Камбуровъ — за;
 А. Каназирски — (отсѣтствува);
 М. Каравасилевъ — за;
 Д. Карамановъ — за;
 И. Карастояновъ — за;
 К. Кафеджийски — (отсѣтствува);
 О. Кечели — за;
 Г. Кирковъ — (отсѣтствува);
 В. Кобуровъ — за;
 П. Ковачевъ — (отсѣтствува);
 Д. Колевъ — (отсѣтствува);
 Ан. Коновъ — противъ;
 Ат. Коновъ — за;
 Г. Константиновъ Палата — за;
 Н. Константиновъ — (отсѣтствува);
 Г. Кутинчевъ — за;
 Г. Кърджиевъ — противъ;
 Н. Лазаровъ — за;
 С. Лафчиевъ — (отсѣтствува);
 Н. Лефтеровъ — (отсѣтствува);
 А. Людскановъ — за;
 М. Маджаровъ — противъ;
 К. Малевъ — за;
 Х. Мановъ — (отсѣтствува);
 Д. Манчовъ — за;
 Н. Марковъ — (отсѣтствува);
 П. Марковъ — за;
 С. Махмудовъ — за;
 М. Месудовъ — (отсѣтствува);

Б. Минчовъ — (отсѣтствува);
 Г. Мирски — за;
 С. Митовъ — (отсѣтствува);
 Т. Михайловъ — (отсѣтствува);
 Х. Бей Мустафа Бейовъ — (отсѣтствува);
 Н. Мушановъ — за;
 В. Наковъ — за;
 Е. Начевъ — (отсѣтствува);
 Н. Начовъ — за;
 Т. Начовъ — за;
 С. Недевъ — (отсѣтствува);
 Х. Неджибъ Бей — (отсѣтствува);
 И. Нейчовъ — за;
 Т. Орловъ — за;
 М. Павловъ — за;
 П. Пановъ — (отсѣтствува);
 Г. Пасаровъ — за;
 Г. Пеневъ — (отсѣтствува);
 Д. Петковъ — (отсѣтствува);
 И. Петровъ — (отсѣтствува);
 П. Петринъ — за;
 И. Пецовъ — за;
 П. Пешевъ — (отсѣтствува);
 С. Пипевъ — за;
 С. Пиралковъ — противъ;
 В. Поповъ — за;
 Вен. Поповъ — (отсѣтствува);
 Д. К. Поповъ — (отсѣтствува);
 И. Поповъ — за;
 Н. Поповъ — за;
 И. Пъневски — за;
 Н. Рашеевъ — (отсѣтствува);
 С. Савовъ — (отсѣтствува);
 Н. Савчевъ — (отсѣтствува);
 Я. Сакъзовъ — противъ;
 О. Бей Сали Бейовъ — за;
 А. Самоковлийски — (отсѣтствува);
 М. Сарафовъ — за;
 Ф. Симидовъ — за;
 С. Славовъ — (отсѣтствува);
 А. Славчовъ — въздържа се;
 И. Соколовъ — противъ;
 В. Стаменовъ — (отсѣтствува);
 А. Станчовъ — противъ;
 В. Статковъ — за;
 М. Стояновъ — за;
 Т. Стояновъ — за;
 А. Страшимировъ — противъ;
 М. Такевъ — за;
 Ц. Таслаковъ — (отсѣтствува);
 П. Тенчевъ — (отсѣтствува);
 Т. Теодоровъ — противъ;
 Ю. Теодоровъ — за;
 П. Тодоровъ — (отсѣтствува);
 Х. Тодоровъ — (отсѣтствува);
 Д. Тоневъ — за;
 Х. Тоневъ — (отсѣтствува);
 Д. Тончевъ — (отсѣтствува);
 Г. Трифоновъ — за;
 И. Тянковски — за;

Н. Узуновъ — (отсъствува);
 А. Урумовъ — (отсъствува);
 Т. Ферадовъ — за;
 Г. Филиповъ — за;
 Д. Филловъ — (отсъствува);
 А. Франга — за;
 Е. Хасановъ — (отсъствува);
 Д. Христовъ — за;
 Н. Христовъ — (отсъствува);
 М. Хюсеиновъ — (отсъствува);
 Д. Цанковъ — за;
 Н. Цановъ — противъ;
 П. Чаушовъ — (отсъствува);
 Н. Шивачевъ — (отсъствува);
 Т. Шипковъ — за;
 П. Шоповъ — за;
 Ю. Юсуфовъ — (отсъствува);
 Д. Яблanski — (отсъствува);
 Б. Якововъ — (отсъствува).

Прѣдседателствующъ А. Франга: Резултатътъ на поименното гласуване е слѣдующиятъ: гласували сж за 78 души, противъ — 14, въздържа се единъ, отсъствуватъ 85. Болшинство. Народното Събрание приема на трето и окончателно четене закона за чиновницитѣ.

На второ мѣсто отъ дневния редъ имаме прѣдложението на г. Драгана Цанковъ.

Г-нъ Министъръ-Прѣдседателтъ има думата.

Министъръ-Прѣдседателъ Д-ръ С. Даневъ: Азъ ще моля господата, които сж записани, да се съгласятъ да не споримъ по-надълго, а ако има нѣкое мнѣние да се изкаже, да го изкажатъ въ комисията; засега да се приеме прѣдложението на първо четене и да се изпрати въ комисията.

Прѣдседателствующъ А. Франга: Които приематъ прѣдложението . . .

Т. Влайковъ: Азъ искахъ думата.

Прѣдседателствующъ А. Франга: Зная, но онѣзи господа, които бѣха записани да говорятъ, ще бѣде по-добръ да направятъ своитѣ бѣлѣжки въ комисията.

Т. Влайковъ: Азъ ще се съглася да се откажа отъ думата, само ако се приеме прѣдложението, което направи почтениятъ Еленски народенъ прѣдставителъ г. Юрданъ Теодоровъ, а именно, да се внесе прѣдложението въ комисията, за да се разгледа когато ще се разглежда законопроектътъ за народното просвѣщение. Ако е тѣй, отказвамъ се; ако ли не, азъ ще продължавамъ да говоря и, по-неже е късно вече . . .

Д. Цанковъ: То не е твоя работа за туй, какво трѣбва да направи комисията.

Н. Цановъ: Смѣшни ставаме.

Министъръ-Прѣдседателъ Д-ръ С. Даневъ: Защо, г-нъ Влайковъ, не приемате моето прѣдложение?

Т. Влайковъ: Не мога.

Министъръ-Прѣдседателъ Д-ръ С. Даневъ: Азъ моля г. Влайкова да се съгласи съ моето прѣдложение.

Прѣдседателствующъ А. Франга: Приемате ли, г-нъ Влайковъ, прѣдложението на г. Министъръ-Прѣдседателя?

Т. Влайковъ: Само ако сж съгласни да се разгледа, както казахъ; инакъ не мога да приема това прѣдложение.

Д. Цанковъ: Дайте ми думата! По чл. 38 отъ правилника той нѣма право да говори и азъ искамъ да сезирате Народното Събрание, то да се произнесе.

Я. Сажжзовъ: Съ дневни редове ще ви съсипемъ!

Д. Цанковъ: Азъ ще ви съсипя, защото вие не сте народни прѣдставители; не сте дали клетва; ще ви прѣдложатъ клетва и вѣнъ отукъ! Нѣмате право вие да бждете депутати.

А. Страшимировъ: Какъвъ си ти да ни пѣдишъ?

Министъръ-Прѣдседателъ Д-ръ С. Даневъ: Моля, г-нъ Цанковъ!

Д. Цанковъ: Който не е далъ клетва, ще го изпѣдимъ!

А. Страшимировъ: Ние сме дали клетва.

Министъръ-Прѣдседателъ Д-ръ С. Даневъ: Г-нъ Цанковъ! Съ викане тѣзи въпроси не се рѣшаватъ. Вие мислите, че, съгласно правилника, не може по-нататѣкъ да се говори, нали тѣй?

Д. Цанковъ: Не е тѣй. Съгласно съ правилника, когато се иска clôture, казва се, че отъ групитѣ по трима помъ сж говорили, дава се право да стане clôture.

М. Такевъ: Всѣки единъ прѣдставителъ по два пѣти има право да говори.

Министъръ-Прѣдседателъ Д-ръ С. Даневъ: Ще види г. прѣдседателтъ Вашето прѣдложение дали е умѣстно или не. Той има списъка на тия, които сж говорили.

Д. Цанковъ: Добръ, азъ приемамъ да говорятъ само ония, които не сж говорили.

Прѣдседателствующъ А. Франга: Съгласно списъка, който е тукъ, прѣдъ мене, съгласно разпрѣдѣлението на групитѣ, което вие приехме, още

когато се разрѣшаваше въпросътъ за комисията, г. Влайковъ има думата, и азъ му я дадохъ.

Д. Цанковъ: Ама на какво основание има думата? Азъ искамъ да се разясни този въпросъ. Какво ще каже туй! Азъ искамъ да се разрѣши, на какво основание той ще има думата.

Прѣседателствующъ А. Франгя: На основание на правилника.

Д. Цанковъ: Правилникътъ казва, че отъ една група трима души да сж говорили. Отъ тѣхната група колко души сж говорили?

Прѣседателствующъ А. Франгя: Двама души и този остава послѣденъ.

Д. Цанковъ: Двама, ама той е говорилъ. Ако има трети да говори, нека говори. Ако приемете, че г. Влайковъ ще говори втори пжтъ за намѣсто трети, тогава азъ не се противя. Ама тѣй да се опрѣдѣли, а не съ шикани да се говори.

Прѣседателствующъ А. Франгя: Понеже той минава за специалистъ, затуй нему сж възложили да говори.

Д. Цанковъ: Ама само нему. Туй нѣщо е разпасано!

Ан. Коновъ: То е съгласно чл. 35 отъ правилника.

Г. Кжрджиевъ: Кждѣ остава тогава чл. 38?

Прѣседателствующъ А. Франгя: Моля ви се, г-да, съ викове и срѣдни нищо не става. Ще бжде по-хубаво, всички да се подчинимъ на правилника, който е изриченъ въ случая.

И. Вобековъ: Откажете се, г-нѣ Влайковъ!

Прѣседателствующъ А. Франгя: Азъ пакъ ще Ви моля, г-нѣ Влайковъ, за всичко онова, което искате да говорите, да направите тази отстъпка. Вижте, вие имате думата. Ще направите добръ още и затова, за да се не губи врѣме. Имаме още 10 минути. За да се не отнематъ още дни, оставѣте да го гласуваме, да отиде въпросътъ въ комисията и бждѣте увѣрени, че въ комисията това, което Камарата желае, туй ще се направи. Ще бждете удовлетворени. Бждѣте така добъръ. (Гласове: Часътъ е 12.) Г-нѣ Влайковъ! Моля ви се, откажете се. (Глъчка.)

Т. Влайковъ: Съгласѣте се съ прѣдложението на г. Юрдана Теодоровъ. (Прѣрекания между г. г. Г. Кжрджиевъ и Я. Сакжзовъ.)

Прѣседателствующъ А. Франгя: Г-нѣ Влайковъ, за онова, което желаете, ще дадете Вашитѣ

мѣдри съвѣти въ комисията. Бждѣте увѣрени, че сѣ ще се направи нѣщо.

И. Вобековъ: Той говори за галерията.

Т. Влайковъ: Не за галерията говоря, а искамъ да запазя престижа на Народното Събрание. Говоря, защото въпросътъ е тукъ да се приеме по принципъ едно свършено несериозно прѣдложение, едно прѣдложение, за което и отъ тази страна и отъ онази сж убѣдени, че не може и не трѣбва да се прокара, да стане законъ въ това врѣме, когато г. Министърътъ на Просвѣщението е прѣдставилъ цѣль единъ законъ, по който и това, и друго, и трето може да се разгледа и уреди. Е, като е така работата, азъ мисля, че дѣйствително ще се унижи престижътъ на Народното Събрание, ако вземемъ за хатжръ да работимъ и приемемъ туй прѣдложение.

Ю. Теодоровъ: Да иде въ комисията само.

Т. Влайковъ: Въ комисията, да, но да се приеме да се има прѣдъ видъ въ комисията заедно съ разглеждането законопроекта на г. министра. Ако се приеме това нѣщо, азъ се отказвамъ отъ думата. (Глъчка.)

Д. Цанковъ: Не се приема бре! Тукъ на първо четене ще се приеме.

Я. Сакжзовъ: Споредъ твой кефъ?!

Д. Цанковъ: Споредъ рѣшението на Събранието. Вие нѣмате право да говорите; не сте давали клетва, не сте прѣдставители.

Я. Сакжзовъ: Трѣбваше досега да повдигнете този въпросъ.

Д. Цанковъ: Азъ ще ви накарамъ да дадете клетва.

Министъръ-Прѣседателъ Д-ръ С. Дановъ: Бждѣте малко търпѣливи, г-да! Дадохме думата на г. Влайкова и нека говори.

Я. Сакжзовъ: Часътъ е 12.

Прѣседателствующъ А. Франгя: Ако продължавате така, ще вдигна засѣданието.

М. Такевъ: Часътъ е 12.

Т. Влайковъ: Азъ взехъ думата главно, за да дамъ нѣкои лични обяснения отъ своя страна и отъ страна на нашата група за обвиненията, които се хвърлятъ.

М. Такевъ: Г-нѣ прѣседателю! Слѣдъ обѣдъ имаме единъ сериозенъ законъ за тарифитѣ; азъ Ви моля, дайте ни врѣме и възможностъ да отидемъ да починемъ и да дойдемъ точно на 2 ч. и да почнемъ сериозно работа.

Прѣседателствующъ А. Франгя: Имаме още малко врѣме; нека да захване да говори г. Влайковъ.

М. Таковъ: Ако искате сериозна работа, дайте да си починемъ. Ако искате да се шиканираме, може да се шиканираме, но нѣма да свършимъ.

Прѣседателствующъ А. Франгя: Всички ще почакаме малко.

М. Таковъ: Има 5 минути още до 12, а пъкъ точно въ 2 ч. да се открие засѣданието.

Т. Влайковъ: Азъ имамъ дълго да говоря.

В. Статевъ: Продължавайте, има 10-15 минути врѣме.

М. Таковъ: Нѣма врѣме. За 5 минути какво ще говори?

Т. Влайковъ: Азъ ще говоря два часа.

Прѣди всичко, азъ искамъ да дамъ едно обяснение по поводъ на нѣкои работи, които се казаха по мой адресъ отъ нашия добъръ другаръ г. Мирски, който изкара, че имало нѣкакво противорѣчие между това, което съмъ говорилъ азъ прѣди двѣ години по поводъ на законопроекта на покойния Каравеловъ по тази сжщата материя, и това, което говорихъ миналото засѣдание, по-миналия пътъ. Въпросътъ е сериозенъ само за първата точка отъ прѣдложението на г. Цанкова — за назначаването на учителитѣ, а именно назначаването на учителитѣ да става отъ училищното настоятелство. Принципътъ така, както е изказанъ, азъ го приемамъ, разбира се.

М. Таковъ: Г-нъ прѣседателю! Нѣма нужното число прѣдставители!

Я. Сакжзовъ: Болшинството си отиде.

Прѣседателствующъ А. Франгя: Г-нъ Влайковъ! Моля Ви се, ако имате намѣрение да говорите много, ще бжде излишно да губимъ врѣме.

Т. Влайковъ: Да, имамъ много да говоря.

Прѣседателствующъ А. Франгя: Г-да народни прѣдставители! Излишно е да се губи врѣме, щомъ има намѣрение да говори много.

Съобщавамъ ви, че е постъпило прѣдложение отъ г. Д. Христовъ за измѣнение и допълнение нѣкои членове на избирателния законъ. Ще се съобщи на надлежното мѣсто.

Вдигамъ засѣданието за до 2 ч. слѣдъ пладнѣ.

(Слѣдъ пладнѣ.)

Прѣседателствующъ А. Франгя: (Звъни.) Засѣданието продължава.

Г-нъ докладчикътъ по митническата тарифа има думата.

Докладчикъ П. Шоповъ: (Чете.)

„З а к о н ъ

за общата митническа тарифа на вноснитѣ стоки.“

Д. Драгиевъ: Не ни е раздаденъ докладътъ, г-нъ прѣседателю!

Докладчикъ П. Шоповъ: Гласувана е спѣшностъ.

Прѣседателствующъ А. Франгя: Какво искате, г-нъ Драгиевъ?

Д. Драгиевъ: Докладътъ не ни е раздаденъ.

Прѣседателствующъ А. Франгя: Вчера г. Министъръ-Прѣседателътъ прѣдложи да се гласува спѣшностъ и това прѣдложение се прие.

Н. Шивачевъ: Народното Събрание не е постановило безъ докладъ да се гласува тарифата.

Прѣседателствующъ А. Франгя: Народното Събрание гласува спѣшностъ.

Н. Шивачевъ: Думата искамъ и Вие сте длъжни да ми я дадете!

Прѣседателствующъ А. Франгя: По кое искате думата?

Н. Шивачевъ: Вие ми дайте думата, азъ знамъ какво ще говоря.

Прѣседателствующъ А. Франгя: Не давамъ думата, освѣнъ по прѣдмета.

Н. Шивачевъ: Вие не знаете какво ще говоря и не желая да ми давате инструкции.

А. Влажевъ: Нѣма да слушаеме само тебе.

Прѣседателствующъ А. Франгя: Г-нъ Шивачевъ има думата.

Н. Шивачевъ: Г-да народни прѣдставители! Дѣйствително, отъ самия докладъ, който е прѣдставенъ отъ г. министра, се вижда, че е толкова идеално направенъ, щото не може да бжде повече. Хазната е харчила десетки хиляди левове за тая тарифа и г. Министърътъ на Финанситѣ не си е далъ трудъ да направи подробенъ докладъ; даже и въ комисията или си правѣше оглушки, или не искаше да отговаря. Азъ мисля, че по такъвъ важенъ въпросъ Народното Събрание трѣбваше да има единъ по-подробенъ докладъ. Ето защо, менѣ ми се струва, че по такъвъ важенъ въпросъ така карламанданъ не можемъ да се съгласимъ да гласуваме, и затова азъ ви моля да се отложи разискването на тая тарифа и да се натовари комисията да прѣдстави надлежния докладъ.

Докладчикъ П. Шоповъ: Г-да народни прѣдставители! Грѣши г. Шивачевъ, защото той мисли, че като се пише докладъ по единъ законъ, приетъ въ комисията, тамъ ще бѣде изложено всичко.

Н. Шивачевъ: Може да има измѣнения.

Докладчикъ П. Шоповъ: Моля Ви се. Когато се пише докладъ, г-да народни прѣдставители, всѣкому отъ васъ е извѣстно, че въ него не се пише нищо друго, освѣнъ онова, което е измѣнено било членъ по членъ въ самия законопроектъ, било по статитѣ, които придружаватъ законопроекта за тарифитѣ. Вчера, когато се гласува спѣшностъ, се гласува и да не се пише докладъ по законопроекта за тарифитѣ, защото почти никакви измѣнения нѣма: твърдѣ маловажни измѣнения има въ нѣкои статии и менѣ ми се струва, че да постановимъ и да искаме да се връща законопроектътъ за митническитѣ тарифи назадъ, това ще бѣде само губене на врѣме и напрасенъ трудъ. Още повече, когато Народното Събрание е постановило да се даде спѣшностъ на този законопроектъ и да не се пише никакъвъ докладъ, сега да искаме да се повръща, излиза, че ние си играемъ на орѣхи.

Н. Шивачевъ: Докладъ нѣмаме тукъ. Това не е докладъ.

П. Пешевъ: Не се касае тукъ да играемъ на орѣхи, а се касае да изпълнимъ правилника, който най-напрѣдъ прѣдседателството трѣбва да пази. Казва ни се, че се гласувала спѣшностъ. Да видимъ спѣшността отъ какво нѣщо освобождава прѣдседателството. Освобождава го въ случай на нужда да не се праща законопроектътъ въ комисията, но прати ли се единъ пътъ, има чл. 52, който гласи: „Всички законопроекти и прѣдложения отъ законодателенъ характеръ се раздаватъ отпечатани на прѣдставителитѣ най-малко 24 часа прѣди разискването имъ. Сѣщото става и съ поправкитѣ и прибавкитѣ на комисиитѣ“. Има изриченъ членъ и, щомъ има едно гласуване, не може Събранието, било и съ $\frac{2}{3}$ отъ присѣдствающитѣ членове, да освободи комисията отъ прѣдставление на напечатанъ докладъ. Това е тѣй ясно, тѣй элементарно, споредъ мене, щото азъ се чужда какъ може да става въпросъ за него. Разбира се, че всичко може да се направи, но менѣ ми се види, че при тая яснота на члена не може да става въпросъ за отминаяване напечатването на доклада.

Прѣдседателствующъ А. Франгя: Г-нъ Пешевъ! Ще ми позволите една бѣлѣжка. Г-нъ Министъръ-Прѣдседателътъ на врѣмето, когато Вие засѣдавахте въ комисията, положи по слѣдующия начинъ въпроса: тѣй като повечето отъ г. г. народнитѣ прѣдставители се намѣрватъ въ комисията и разискватъ, и сж увѣдомени по всички тѣзи дребни поправки, които сж направени, азъ моля, понеже врѣмето е късо, да се гласува спѣшностъ —

тѣзи бѣха горѣ-долу думитѣ, ако се не лѣжа, — и Народното Събрание рѣши. Сега, най-сетнѣ, знаемъ, че чл. 52 гласи тѣй, както Вие го прочетохте.

П. Пешевъ: Тѣй.

Прѣдседателствующъ А. Франгя: Но прѣдъ видъ на врѣмето, което е твърдѣ късо; прѣдъ видъ важността на този законопроектъ и прѣдъ видъ гласуваната най-сетнѣ спѣшностъ, която г. г. народнитѣ прѣдставители приеха, азъ мисли, че това, което казвате, е само да говоримъ, а ние трѣбва да работимъ. Мисли, че и Вие, г-нъ Пешевъ, ще бждете добъръ да приемете това, за да можемъ да свършимъ по-скоро този законопроектъ, който е отъ такава голѣма важностъ.

Полагамъ на гласуване заглавието и моля г. г. народнитѣ прѣдставители, които го приематъ, да си вдигнатъ ржката. (Болшинство.) Народното Събрание приема.

Докладчикъ П. Шоповъ: (Чете.)

„Чл. 1. Всички стоки, които се внасятъ въ страната, се облагатъ съ мито споредъ приложената обща митническа тарифа, доколкото тя не противорѣчи на търговскитѣ договори, които биха се сключили съ приятелскитѣ държави.“

Прѣдседателствующъ А. Франгя: Които приематъ чл. 1, да си вдигнатъ ржката. (Болшинство.) Народното Събрание приема.

Докладчикъ П. Шоповъ: (Чете.)

„Чл. 2. Министърътъ на Финанситѣ ще издаде азбученъ показалецъ, одобренъ съ указъ, въ който ще се опрѣдѣлятъ разнитѣ видове стоки и ще се класифиратъ тия, като се отнесе всѣка къмъ нѣкоя статия на тарифата.“

Прѣдседателствующъ А. Франгя: Които приематъ чл. 2, да си вдигнатъ ржката. (Болшинство.) Народното Събрание приема.

Докладчикъ П. Шоповъ: (Чете.)

„Чл. 3. Стокитѣ, непоименовани изрично или не-вмѣстени въ нѣкоя статия, по рѣшение на Министра на Финанситѣ ще се причисляватъ въ онай статия на тарифата, къмъ която припадатъ тѣмъ близкостоящитѣ стоки по направа или по цѣль на потрѣбление.“

Н. Константиновъ: Г-да народни прѣдставители! По чл. 3 азъ бихъ молилъ Народното Събрание да се съгласи, а така сѣщо и г. министра, на една добавка, която ще ни гарантира отъ възможни нѣкога произволи, вършени отъ когото и да бжде. Казано е въ чл. 3: стокитѣ, които сж непоименовани въ тази тарифа или непомѣстени въ нѣкоя статия, освѣнъ стокитѣ, които сж поименовани, разбира се, въ чл. 2 по азбучния показалецъ, Министърътъ на Финанситѣ ще има право да ги

причисли към тази или онази статия по тарифата. За да се избягнат всякакви възможни двусмислени причислявания към тази или онази статия и промъненето на тѣзи опрѣдѣления, на тѣзи таксувания, които би далъ единъ министъръ на Финанситѣ, отъ единъ послѣдующъ финансовъ министъръ, азъ моля Народното Сѣбрание да се съгласи на слѣдующата прибавка: „Направенитѣ измѣнения по тарифата подлежатъ на одобрение отъ Народното Сѣбрание въ най-близката му сесия.“ Тѣзи измѣнения, които ще направи Финансовиятъ Министъръ прѣзъ течение на годината, да подлежатъ на одобрение отъ Народното Сѣбрание. По този начинъ ще се гарантираме, щото, ако послѣдующиятъ Финансовъ Министъръ би измѣнилъ постановленията на прѣдшествующия министъръ, тѣзи измѣнения да подлежатъ на прѣдварително одобрение отъ Народното Сѣбрание. Когато първоначално ще трѣбва г. Министърътъ на Финанситѣ да квалифицира коя стока къмъ коя статия да се опрѣдѣли, той ще го опрѣдѣли съ условие, че ще се одобри то отъ Народното Сѣбрание. Обаче, ако послѣдующиятъ Финансовъ Министъръ си позволи да измѣни това опрѣдѣление, което е станало отъ Министра на Финанситѣ, той не ще може да го измѣни, прѣди да вземе съгласието на Народното Сѣбрание. Това е цѣльта на добавката, която искамъ да направя къмъ чл. 3 въ видъ на забѣлжка.

Министъръ М. Сарафовъ: Г-да народни прѣдставители! Азъ не мога да се съглася съ забѣлжката на г. Константинова. По начало приема се, че всички артикули, които въобще може да се внасятъ въ Княжеството, се обематъ въ тарифата. Ако се допусне, че има артикули, които не се обематъ въ тарифата, тогава би значило да се върши законодателенъ актъ при всѣко едно разпрѣдѣление на тѣзи артикули въ нѣкоя статия. Трѣбвало би да става гласуване на Народното Сѣбрание, прѣди да се приспособи каквато и да е ставка на тарифата за такъвъ артикулъ. Ако е вѣрно туй, което казва г. Константиновъ, че нѣкои артикули, които не се обематъ въ тарифата, трѣбвало би, министърътъ като ги постави въ нѣкоя ставка, въ нѣкоя статия, имало нужда да се одобри това отъ Народното Сѣбрание, тогава министърътъ, значи, ще върши законодателство, по свое усмотрѣние ще може да прави опрѣдѣления и да ги приспособява, да събира данъци. Това е противно на основата, която ние имаме въ тарифата. Тарифата, се приема по начало, че тя обема всички възможни артикули и, съ гласуването ѝ отъ Народното Сѣбрание, това опрѣдѣля ставката за всѣки единъ артикулъ. Само какво е? Има нѣкои артикули, които изрично не сж показани въ тарифата. Това е презумпцията, това е теорията: има нѣкои артикули, които изрично не сж показани въ тарифата, но иначе общитѣ имъ бѣлѣзи се съдържатъ въ една статия. За тѣхъ Министърътъ на Финанситѣ

ще има право да опрѣдѣли въ коя именно статия влизатъ и, на основание на това опрѣдѣление да може да събира ставката, която народното прѣдставителство е опрѣдѣлило за тѣзи артикули. Ако се допусне противното — да става едно одобрение отъ Народното Сѣбрание, тогава се допуска, и че Народното Сѣбрание може да отмѣни това постановление на министра или това рѣшение на министра и въ такъвъ единъ случай ще се дойде до крайния резултатъ, че Министърътъ на Финанситѣ ще бѣде принуденъ събрани нѣкои мита да ги повърне обратно на търговеца. Желателно е, щото рѣшенията въ това отношение на Министра на Финанситѣ да бѣдатъ окончателни и задължителни. Г-нъ Константиновъ иска да се запази отъ евентуалността да ставатъ злоупотрѣбления. Тѣй като рѣшенията на Министра на Финанситѣ въ това отношение сж публични, т. е. тѣй като такива едни стоки, които биха се явили отсетѣй и се класифициратъ въ една статия, която и да е, ще съставляватъ допълнение на азбучния показалецъ, който се печати и одобрява съ княжески указъ, та съ това нѣщо разпорѣжданията на министра ставатъ публични и министърътъ прѣдъ Камарата е отговоренъ, е длъженъ да отговори, ако е направилъ нѣкое своеволие било въ ущърбъ на търговцитѣ, било въ ущърбъ на хазната. Дана се, слѣдователно, възможностъ винаги на Народното Сѣбрание да извършва онай парламентарна, онай права конституционна контрола върху дѣйствиата на министра. При такива обстоятелства, излишно е да се казва въ закона, щото рѣшенията на министра да бѣдатъ внасяни на одобрение въ Народното Сѣбрание.

Н. Шивачевъ: Г-да народни прѣдставители! Мисля, че забѣлжката, която прѣдлага г. Константиновъ, е основателна. Самиятъ г. Министъръ на Финанситѣ не ни даде нѣкои сериозни аргументи, които да ни убѣдятъ въ противното. Единствениятъ аргументъ, който той прѣдстави, е опасението, че това опрѣдѣление, което ще направи Министърътъ на Финанситѣ въ случаетѣ, когато една стока нѣма да бѣде поименована въ митарствената тарифа, и ако той я причисли къмъ известна категория и се получава мито заради нея, то ако Народното Сѣбрание не одобри това негово опрѣдѣление за категорията на тази стока и ако е повече митото получено, да се дава обратно. Но менъ ми се чини, г-да народни прѣдставители, че щомъ Народното Сѣбрание гласува една митарствена тарифа, въ която сж изложени подробно всички стоки, азъ мисля, че негово право е пакъ, ако нѣкои стоки сж пропуснати по една или друга причина, било по нѣмане време, било по други нѣкои съображения или недоумѣние — може да бѣде отъ хиляди работи, — и ако наново Министърътъ на Финанситѣ се произнесе, че тази стока или известни стоки сж въ тѣзи и тѣзи категории, азъ мисля, че това е пакъ отъ компетент-

ността на Народното Събрание да одобри или да не одобри това опрѣдѣление, което е направилъ Министърътъ на Финанситѣ.

Тази забѣлѣжка на г. Константинова се диктува и отъ други съображения. Ние знаемъ, г-да народни прѣдставители, каква е практиката у насъ. Министърътъ на Финанситѣ и всички финансови чиновници, които живѣятъ въ една финансова, фискална атмосфера, всѣкога сж въодушевени въобще да даватъ една опѣнка по-голяма, гледатъ въобще да взематъ повече пари въ полза на хазната. Една стока, която може да се причисли къмъ една категория, за която може да се получи 30%, може да кажатъ, че не е отъ тази категория, а отъ друга, за да се получи 50%. Макаръ да даваме право на Министра на Финанситѣ, когато нѣма сесия, самъ да опрѣдѣли тия категории, но мисля, че одобрение на Народното Събрание трѣбва да се изиска. Каза ни г. Министърътъ на Финанситѣ още, че Народното Събрание имало контролъ. Обикновено се говори много за контролъ, г-да народни прѣдставители, но понѣкога ако се прави контролъ, казва се, че вие искате да диктувате и пр. и пр., макаръ че Народното Събрание има право да диктува. Моето мнѣние е, че съ отхвърлянето на тази забѣлѣжка ние сами нахърняваме правата на Народното Събрание, а пъкъ Народното Събрание е длъжно да варди своитѣ права и прерогативи, които има споредъ конституцията. Ето защо азъ мисля, че забѣлѣжката на г. Константинова е основателна и ще моля г. г. народнитѣ прѣдставители да я приематъ.

Ю. Теодоровъ: Г-да народни прѣдставители! Азъ виждамъ, че тарифата е малко кратка: всичкитѣ артикули не сж изброени вътрѣ. Като специфична тарифа би трѣбовало да бжде малко по-подробна. Независимо отъ това, че не сж изброени всички артикули, появяватъ се и нови стоки. Не може да се прѣдвидатъ всички, и за поименованитѣ стоки азъ ще се съглася съ г. министра, щото той да опрѣдѣли и да ги причислява къмъ коя статия на тарифата ще се причислятъ, само съ това условие, щото не при всѣки конкретенъ случай Министърътъ на Финанситѣ да разрешава въпроса, а да направи единъ правилникъ, който да има сила 1 или 2 години, така щото по него да се ръководи работата, а не по всѣки конкретенъ случай, и този правилникъ може да го облѣче съ указъ, за да трае нѣколко врѣме. А всѣки пътъ да прави за тия работи докладъ въ Камарата, да се занимава Народното Събрание съ тия дреболии, не може. Тѣй щото азъ приемамъ мнѣнието на г. министра само подъ тия условия.

Министъръ М. Сарафовъ: Разпорежданията на Министра на Финанситѣ сж общи отъ самото начало. Азбучниятъ показалецъ ще обема всички стоки, които въобще сж познати подъ различнитѣ имъ имена; този азбученъ показалецъ ще бжде изработенъ и се работи вече — има и единъ приготвенъ отъ по-рано, който се прѣработва сега —

и ще бжде издаденъ прѣди влизането въ сила на тарифитѣ. Разпорежданията въ това отношение ще бждатъ общи. Но, както уважаемиятъ г. Теодоровъ забѣлѣжа, ние живѣемъ въ вѣкъ, дѣто се постоянно явяватъ нови стоки. Една и сѣща стока съ малка една поправка не отговаря вече на името, което днесъ ѝ даваме. За такава една стока, когато се яви отдѣленъ случай — защото иначе, ако бжде позната отъ по-прѣди на министерството, то ще вземе общо разпореждане, — но ако се случайно яви за първи пътъ въ нѣкоя митница, министерството трѣбва да бжде въ положение веднага да даде своето рѣшение, да се опрѣдѣли митото и това свое рѣшение да го напечата и публикува, като го мине въ приложението къмъ показалеца, каквито ще стане нужда да се издаватъ отъ врѣме на врѣме. Слѣдователно, неговото разпореждане ще бжде пакъ общо, а не за всѣки конкретенъ случай. Азъ съмъ съгласенъ съ Васъ.

Ц. Таслаковъ: Г-да народни прѣдставители! Ако има законъ, който прѣдварително да е билъ тѣй добръ изучаванъ, то, несъмнѣно, е законопроектътъ, който днесъ разглеждаме. Както ви е извѣстно, една комисия, състояща се отъ чиновници и лица отвънъ, специалисти, направиха изслѣдвания цѣла една година и тогава го внесоха. Така щото, това лютене на извѣстни прѣдставители не е нищо друго, освѣнъ че тѣ трѣбва да сж дертливи или нѣкое протеже на Шивачева не е ималъ благоволенieto на г. Министра на Финанситѣ — такава трѣбва да е била работата.

Колкото се отнася до забѣлѣжката на г. Константинова, азъ ще кажа, че нѣма никакъвъ страхъ, че правата на народнитѣ прѣдставители ще бждатъ нахърнени отъ това, дѣто Министърътъ на Финанситѣ ще има право, извѣстна стока, която не се намира въ таблицата, да я причисли къмъ оная категория, къмъ която той намира за добръ. Практически какво ще се укаже? Явява се на извѣстна митница извѣстна стока, която митничарътъ не може да разбере къмъ коя статия ще я причисли. Ще попита Министра на Финанситѣ и Министърътъ на Финанситѣ за конкретния случай ще каже, че тази стока ще се причисли къмъ еди-коя си категория. Какъ се нахърняватъ правата на народнитѣ прѣдставители? Ще излѣзе, че Министърътъ на Финанситѣ не е сполучилъ кѣдѣ да причисли извѣстна стока. Ще дойде Камарата и тамъ всѣки народенъ прѣдставителъ има право да направи прѣдложение и да иска поправянето на грѣшката. Така щото, никакви прерогативи на народното прѣдставителство тукъ не се нахърняватъ.

Тѣй сѣщо не може да се приеме искането на г. Теодорова за извѣстенъ правилникъ, защото, ако можеше да се уреди съ правилникъ тая работа, тя можеше да се уреди и тукъ. Но, както справедливо забѣлѣжа г. Министърътъ на Финанситѣ, постоянно и постоянно се явяватъ въ нашата територия нови и нови артикули, тѣй че не можемъ да прѣдвидимъ

какви нови артикули би се явили въ бъдеще за да ги прѣдвидимъ въ правилника, както би се прѣдвидили въ тарифата. Заради това твърдѣ неоснователно е искането на тѣзи господа, които искатъ да се тури една бѣлѣжка било за нѣкакъвъ правилникъ, било за вписане на одобрение мѣрките на Министра на Финансите прѣдъ Народното Сѣбрание. Ето защо трѣбва да се съгласите да остане членътъ тѣй, както се чете.

Прѣдседателствующъ А. Франгя: Г-нъ Константиновъ е направилъ прибавка къмъ чл. 3, която е слѣдующата: „Забѣлѣжка. Направенитѣ измѣнения въ тарифата подлежатъ на одобрение отъ Народното Сѣбрание въ ближайшата му сесия.“ Които приематъ туй прѣдложение, да вдигнатъ рѣка. (Мевшество.) Народното Сѣбрание не приема.

Които приематъ чл. 3, както се прочете, да вдигнатъ рѣка. (Болшинство.) Народното Сѣбрание приема.

Докладчикъ П. Шоповъ: (Чете.)

„Чл. 4. Съставенитѣ прѣдмети отъ разни материи, както и смѣситѣ, които не сж особено обложени споредъ тарифата, ще се облагатъ съ митото, прѣдвидено за прѣодоляющата материя. Тия прѣдмети ще се облагатъ винаги съ митото на по-високо обложената материя, когато, поради ввеждането на по-сѣжната частъ отъ състава или отъ смѣсѣта, стойността на съставения прѣдметъ или смѣсь съ уголъмява съ 30 на сто и повече.“

Прѣдседателствующъ А. Франгя: Които приема чл. 4, да си вдигне рѣката. (Болшинство.) Народното Сѣбрание приема.

Докладчикъ П. Шоповъ: (Чете.)

„Чл. 5. Митата по тежина ще се взематъ отъ брутото тегло:

„а) когато това е изрично показано въ тарифата, и

„б) когато, споредъ тарифата, стокитѣ сж обложени съ 10 л. и по-малко за 100 кгр.

„Въ всички други случаи митото ще се взема върху нетото тегло.“

Н. Константиновъ: Г-да [народни прѣдставители! За да не бѣда прѣтълкуванъ пакъ тѣй, както по чл. 3, да се дава такова своеобразно тълкуване на моитѣ думи, то въ този случай ще ви посоча единъ примѣръ. Газѣта, която се внася въ България като пръвъ потрѣбителенъ материалъ за всички граждани въ България, има стойностъ 3 л. 100-тѣ килограма. Единъ санджкъ отъ двѣ тенекеѣ има въ себе си вмѣстимостъ 29-60 кгр., 72 фунта. Този санджкъ съ газъ е помѣстенъ въ двѣ тенекеѣ, както знаете. Тия двѣ тенекеѣ иматъ стойностъ 1-70 л. най-малко. Двѣтѣ тенекеѣ струватъ 1-70 л. Газѣта, която се помѣщава въ тѣхъ, не може въ никой случай да струва повече отъ 36 копейки, което е равно на единъ левъ. Митото, съ което е обложена по тази тарифа газѣта, е

3 л. на 100 кгр., и, съгласно пунктъ б отъ чл. 5, стокитѣ, които се внасятъ съ мито по-малко отъ 10 л. или до 10 л., не плащатъ особено мито за балажъ и се таксуватъ за бруто. Брутото е 1 кгр. и ние ще внесемъ двѣ тенекеѣ отъ стойностъ 1-70 л. като непосредственъ амбалажъ безъ мито. По тия съображения и по други още, които могатъ да се явятъ и се явяватъ, както бѣше по-рано — азъ говорихъ и въ комисията, напоследъкъ не знаа по каква случайностъ пакъ е почнато да се внася съ бѣчни спиртъ въ България въпрѣки това, че сжществуватъ фабрики, които сж синдикирани да го продаватъ по една цѣна, но пакъ се внася много спиртъ, особено напоследъкъ отъ черноморскитѣ пристанища, — азъ мисля, че буква б отъ чл. 5 трѣбва да бѣде изхвърлена и да остане, че мито се взима отъ брутото тогазъ, когато това е изрично казано въ тарифата, а въ всички други случаи мито ще се вземе върху нетото. Буква б да се изхвърли и членътъ ще има слѣдующето съдържание: „Въ всички други случаи мито ще се взема върху нетото, а върху брутото само тогава, когато изрично е казано въ тарифата“. Тогазъ ще се избавимъ отъ всѣкакви недоразумѣния по митницитѣ и ще се избавимъ отъ да се внасятъ прѣдмети като тѣзи именно, сега както ви казахъ за газѣта, отъ такова едно безмитно внасяне на тенекеѣ сѣдове, защото тѣ сж непосредственъ амбалажъ, а не санджкъ. Санджкътъ, съгласно сегашния законъ, трѣбва да се облага съ мито, който има стойностъ 40 ст., а двѣтѣ тенекеѣ, които иматъ стойностъ 1-70 л., нѣма да се облагатъ. Така излиза. И не може да се подведе по чл. 8, който говори за нѣкакъвъ необикновенъ амбалажъ, защото този амбалажъ е обикновенъ. Такива и други примѣри има много. Затова намѣсто да говоримъ общо, както по чл. 3, азъ посочихъ този примѣръ и моля народното прѣдставителство да се съгласи да се изхвърли буква б отъ чл. 5.

Министъръ М. Сарафовъ: Г-нъ Константиновъ възстава противъ едно общеприето начало, което и ние трѣбва да усвоимъ. Обща борба е, щото при съставянето на тарифата да се опрѣдѣля за малкиѣ ставки, че тѣ се плащатъ винаги върху брутото тегло. Въ Германия тазигодишната тарифа, която се гласува, има шесть марки за стокитѣ, които сж обложени по тежестъ на 100-тѣ килограма; ставките до шесть марки да се приспособяватъ върху брутото тегло. Въ Австрия е 7½ крони, ако се не лѣжа. Това е едно начало, което, ние ако го отвоюваме за себе си, ще ни донесе само добро. И азъ по начало не мога да приема прѣдложението на г. Константинова, да се избѣрши буква б отъ чл. 5.

Г-нъ Константиновъ навежда единъ конкретенъ примѣръ за газѣта. Този въпросъ той повдигна и въ комисията. Азъ го изучавахъ, но трѣбва да признаа, че нито въ една тарифа не можахъ да намѣря срѣдство, съ което да можемъ да се боримъ противъ внасянето на тенекеѣ, на сѣдоветѣ, въ

които се съдържа петролът. Тенекето сждъ, наистина, ще влѣзе съ по-малко мито, отколкото е прѣдвидено за самия суровъ металъ тенеке, но отъ друга страна трѣбва да се знае, че туй тенеке е въ единъ специаленъ сждъ, който сждъ не може да служи за други търговски индустриални цѣли. У насъ се употрѣбаватъ само за сждове, въ които наливатъ различни течни стоки. Даже нѣкои вѣщи хора казваха, че имаме интересъ тия тенекета да се внасятъ по тая форма по-евтино, защото често пѣти се изнасятъ пълни съ наши произведения. И за този специаленъ случай, за петрола, менѣ ми се струва, че не трѣбва да възставаме противъ едно начало, което е въ наша полза въобще. Въпросътъ за търговията съ петролъ е голѣмъ. Г-нъ Константиновъ знае за единъ опитъ, който се прави въ Свищовъ. Сега има вече други лица, които желаятъ да развиятъ търговията съ газъта на други основи. Онова, което не успѣ да направи дружеството „Свѣтлина“ въ Свищовъ, може би да се удаде на други хора да го направятъ. Едно вѣщо лице ме увѣряваше, че ако санджакътъ петролъ, двѣ тенекета, се продава само 8 л., когато се прѣмахнатъ санджакътъ и тенекетата, или когато се прѣмахне този начинъ на внасане газъ въ Княжеството, сжщото количество петролъ ще може да се продава за 5 л. и 50 ст. Г-нъ Константиновъ ми казваше самъ, че може и за по-малко отъ 5 л. да се продава. Нашето желание, слѣдователно, ще бжде да можемъ да направимъ нужнитѣ улеснения, за да може продаването на петрола да не става съ тенекета.

Н. Константиновъ : Щомъ сж освободени, безъ мито, не може да се постигне желаната цѣль.

Министъръ М. Сарафовъ : Азъ това казвамъ, г-нъ Константиновъ, за да повтора още единъ пѣтъ, тѣй като има и другъ начинъ, по който може да се развие търговията съ газъ у насъ и въ полза на самото население, та не трѣбва за това обстоятелство само да прѣмахнемъ едно начало, което ние ще бждемъ много ради, ако можемъ да го прокараме и което трѣбва да го прокараме.

В. Статковъ : Г-да народни прѣдставители! Когато правимъ тѣзи закони, всички се стремимъ да туримъ ограничения на злитѣ намѣрения на хората, на злитѣ намѣрения на чиновницитѣ. Прѣди малко се говорѣше, като се искаше да се постави една забѣлѣжка, за да се избѣгне подирѣ едно злоупотрепление отъ висшата властъ, т. е. отъ Министерството на Финанситѣ. Менѣ ми се струва, че министърътъ въ подобни случаи, когато се стремимъ да прокараме единъ законъ за тарифитѣ, колкото да бжде той злонамѣренъ, не може да бжде толкова опасенъ, като чиновницитѣ, които прилагатъ закона за митническата тарифа, т. е. митническитѣ чиновници, а най-главно митническитѣ управители. Азъ доколкото зная, ако сж ставали и ставатъ

злоупотрѣбления въ днешно врѣме, тамъ трѣбва да се търси злото. Единъ злонамѣренъ митнически чиновникъ или управителъ, ако се споразумѣе съ търговцитѣ, може да направи зло. И ето какъ, много лесно. Менѣ ми се струва, че г. Константиновъ и всички други, които боравятъ съ тия работи, ще се съгласятъ съ мене. Внася се една стока, да кажемъ манифактурна, единъ санджакъ копирени работи; декларира се за басмени работи, за помучни работи; ако чиновникътъ, който е оставенъ тамъ, е злонамѣренъ и се споразумѣе съ търговеца, много лесно може да се злоупотреби и да се плати специфично по-малко. Тия работи може да ставатъ даже въ много голѣми партии. А въ закона не виждамъ поне да е казано, че когато става прѣминаване на стока прѣзъ митницата, да може да се отваря всичката стока, като се подписва и единъ редовенъ актъ. Ако става това, ще се избѣгнатъ злоупотрѣбленията на злонамѣренитѣ чиновници, които биха могли да направятъ при таксирането на стокитѣ по тая тарифа. И ето защо, не зная дали не би се съгласилъ г. Министърътъ на Финанситѣ тукъ да поставимъ една алинея, въ която да се казва, че всички стоки, които минаватъ прѣзъ митницитѣ, безусловно трѣбва да се отварятъ и да се прѣглеждатъ и за това да има единъ актъ напечатанъ, който ще се подписва не само отъ търговеца, но така сжщо и отъ чиновника, и подирѣ това този послѣдниятъ да тегли послѣдствията отъ нередовноститѣ, които биха станали, и сжщеврѣменно ще може да се избѣгне известна отговорностъ. Както казахъ, има хора въ Народното Събрание, които по-добрѣ знаятъ тѣзи работи и биха могли да дадатъ по-добри освѣтления, но менѣ ми се струва, че би било добрѣ да се тури такова постановление въ закона.

Министъръ М. Сарафовъ : Г-нъ Статковъ не е добрѣ освѣдоменъ (В. Статковъ: Може би.) за начина, по който става гласуването на този законъ. Законътъ, който разглеждаме, както е опрѣдѣлено въ чл. 13 или 12, не помня кой, е едно измѣнение на сегашния законъ за митницитѣ. Чл. 12, мисля, казва така: разпореджанията на закона за митницитѣ отъ 8 януарий 1885 г. и пр. оставатъ въ сила, доколкото не противорѣчатъ на настоящия законъ. Слѣдователно, слѣдъ гласуването на този законъ, всички онѣзи разпореджания на закона за митницитѣ, които не сж отменени изрично съ него, тѣ си оставатъ и занаярѣдъ въ сила. Въ закона за митницитѣ има гл. III за прѣглеждане на вноснитѣ и износни стоки. Тамъ е опрѣдѣленъ въ нѣколко члена редътъ, който трѣбва да се съблюдава, когато една стока пристигне въ митницата. Най-напрѣдъ когато се стоварва отъ паракхода, когато се внася въ магазина, и, послѣ, въ тая глава се опрѣдѣля, че всѣка една стока, когато пристигне, стопанинътъ ѝ е длъженъ да прѣдаде декларация, да отвори колета, да покаже стоката и пр. и пр. Всичкитѣ тия условия, които Вие же-

лаете да се минатъ въ разглеждания законо-проектъ, тѣ се съдържатъ въ гл. III на закона за митниците и, понеже тази глава не се отмѣнява, тя остава въ сила.

Н. Константиновъ: Г-да народни прѣдставители! Слѣдъ обясненията на г. Министра на Финанситѣ, нѣма какво повече да се добави. Искахъ само едно да кажа, че г. Статковъ, може би, се бои отъ такива случаи, дѣто нѣма достатъчно число чиновници или е само еднолична митница — такива сж по-дребнитѣ митници, — дѣто може да станатъ тия споразумѣния. Ето защо азъ при разглеждането на бюджета говорихъ, че трѣбва да се закриятъ такива прости митници, а въ туй число Софийската и Пловдивската.

Прѣдседателствующъ А. Франгя: По чл. 5 има една поправка, направена отъ г. Константинова. Той желае, щото буква б отъ чл. 5 да се изхвърли. Които приематъ тази поправка на г. Константинова, да си вдигнатъ ржката. (Меншество.) Народното Събрание не приема.

Които приематъ чл. 5, както се докладва, да си вдигнатъ ржката. (Болшинство.) Народното Събрание приема.

Докладчикъ П. Шоповъ: (Чете.)

„Чл. 6. Министърътъ на Финанситѣ ще опрѣдѣли въ стотни части отъ общата тежина за всѣка статия на тарифата, споредъ вида на амбалажа, тежината за тара. Като се спадне тая тежина отъ брутото тегло, ще се получи нетото тегло, което се облага съ мито.

„Когато има да се установи нетото тегло на течности, тежината на непосредственитѣ съдове (бъчви, бурета, дамаджани, бутилки и др. такива) нѣма да се изважда отъ брутото тегло.“

Н. Константиновъ: Г-да народни прѣдставители! По въпроса за тарата, за опрѣдѣление на таритѣ, процента, който ще имъ опрѣдѣли Министърътъ на Финанситѣ, азъ говорихъ дѣйствително и въ комисията. Тогава г. Министърътъ на Финанситѣ каза, че ще види нѣкоя възможност, нѣщо да се направи. Доколкото азъ знаа, таритѣ въ митническитѣ тарифи, въ ромжнската и въ германската, сж напечатани съвмѣстно съ ставкитѣ. Но това оставамъ на една страна. Споредъ мене, контрактующитѣ, договоряющитѣ съ насъ държави като първо условие ще поставятъ условието да искатъ процента на таритѣ. Това ще бѣде толкозъ необходимо за договоритѣ, колкото сж необходими и ставкитѣ. Но да кажемъ, че и това ще се постигне по силата на правата, които ние ще дадемъ съ чл. 6 на Министра на Финанситѣ, при сключване на договора. Договоряющитѣ страни ще знаятъ, че той има право да опрѣдѣли тѣзи тари. Слѣдователно, тази цѣль, която тѣ дирятъ, ще се постигне. Не тѣй обаче е за народното прѣдставителство, на което се прѣдлага обсъждането на мит-

ническата тарифа и ставкитѣ по нея. Таритѣ, които има да опрѣдѣля Финансовото Министерство, иматъ еднакво въ случая значение, каквото и ставкитѣ. Ще ли бѣдатъ таритѣ 12%, 14%, 18%, 25% или въ 10%, или съвсѣмъ нѣма да има тара, това има еднакво, сжщо значение, каквото иматъ ставкитѣ, които сж прѣдвидени въ митническата тарифа. Ето защо азъ мислѣхъ още въ самото начало когато говорихъ, мислѣхъ, че това е една празнота въ прѣдставения законъ и трѣбвало би да се подпѣлни въ комисията. Но понеже работата отиде твърдѣ набърже, нѣма врѣме да се простираме въ това отношение, азъ мисля, че народното прѣдставителство, като гаранция за въ бѣдѣще за това, което има да се извърши въ интересъ на земледѣлието, въ интересъ на индустрията, на търговията въобще, на економическото състояние на държавата, мисли, че нѣма да откаже г. Министърътъ на Финанситѣ да приеме слѣдующата добавка къмъ чл. 6, въ видъ на забѣлѣжка, и моли Народното Събрание да се съгласи и я приеме. Забѣлѣжката има слѣдующето съдържание: „Размѣрътъ на тарата ще се одобри отъ Народното Събрание.“

Министъръ М. Сарафовъ: Азъ съжалявамъ, че пакъ не мога да се съглася съ г. Константинова. Истина, че въ ромжнската тарифа има тарата, но въ другитѣ нови тарифи я нѣма.

Н. Константиновъ: Въ Германия я има.

Министъръ М. Сарафовъ: Новата германска я нѣма, новата австрийска я нѣма, новата френска я нѣма. Старата ромжнска я има. Оставено е на административната властъ да опрѣдѣли тарата, и то по простата причина, че амбалажътъ се измѣнява съ течение на врѣмето; съ течение на врѣмето, слѣдователно, трѣбвало би и постепенно да се измѣняватъ таритѣ, което трѣбва да се остави на администрацията.

Н. Константиновъ: Тогава ще се загуби принципътъ по чл. 5.

Министъръ М. Сарафовъ: Моля Ви, не можемъ да се разберемъ тогава! Тарата, слѣдователно, понеже се измѣнява, понеже амбалажътъ става по-лекъ или по-тежъкъ, трѣбва да се даде възможностъ на Министра на Финанситѣ всѣки пѣтъ, когато се яви нѣкой новъ амбалажъ, съ който се иска, както го има и по-долу въ законопроекта изрично опрѣдѣлено, съ който се иска да се заобиколи законътъ, когато искатъ да се направи такъвъ амбалажъ, щото да се измами физикътъ, да може Министърътъ на Финанситѣ веднага да опрѣдѣли тарата. И азъ затова, като имамъ прѣдъ видъ и това, което сж направили други по-напрѣднали народи въобще, азъ ви моля да гласувате члена тѣй, както е.

Прѣдседателствующъ А. Франгя: По чл. 6 г. Константиновъ прави една бѣлѣжка. Той желае,

щото размърът на тарата да се одобрява от Народното Събрание. Който приема тази бължка на г. Константинова, да си вдигне ръката. (Меншество.) Народното Събрание не приема.

Който приема чл. 6, както се докладва, да си вдигне ръката. (Болшинство.) Народното Събрание приема.

Докладчикъ П. Шоповъ: (Чете.)

„Чл. 7. За стоки, обложени по брутото тегло, които биха се внесли не съ обыкновения амбалажъ, Министерът на Финансите може да нареди да се прибави къмъ нетото имъ тегло тежината на обыкновения амбалажъ и да се събере митото върху така установеното бруто тегло.“

Прѣседателствующъ А. Франгя: Който приема чл. 7 тъй, както се прочете отъ г. докладчика, да си вдигнатъ ръката. (Болшинство.) Народното Събрание приема.

Докладчикъ П. Шоповъ: (Чете.)

„Чл. 8. Опаковки или сѣдове, които не отговарятъ на обичайнитъ такива въ търговията, а се внасятъ подъ тая форма, за да се заобиколи законътъ, подлежатъ на особено облагане по рѣшението на Министра на Финансите.“

Прѣседателствующъ А. Франгя: Който приема чл. 8, да си вдигнатъ ръката. (Болшинство.) Народното Събрание приема.

Докладчикъ П. Шоповъ: (Чете.)

„Чл. 9. Дребниятъ добитъкъ отъ овча порода, който се довежда прѣзъ пролѣтѣта изъ Турция на лѣтна паша въ страната, се освобождава отъ вносно мито. При изкарването му изъ страната той добитъкъ се третира като мѣстенъ.“

Прѣседателствующъ А. Франгя: Който приема чл. 9, да си вдигнатъ ръката. (Болшинство.) Народното Събрание приема.

Докладчикъ П. Шоповъ: (Чете.)

„Чл. 10. Подлежащи на мито стоки, произхождащи отъ държави, които не пропускатъ или облагатъ съ по-високи мита или такси българскитъ стоки или кораби, отколкото ония на други държави, Министерът на Финансите, ако Народното Събрание не засѣдава, може да ги обложи до съ двойно мито отъ онова, прѣдвидено въ тарифата, или до 100% отъ стойността. Пуцанитъ стоки безъ мито, споредъ тарифата, въ този случай може да се облажатъ съ мито до 50% отъ стойността имъ.“

„За така направенитъ врѣмenni разпореждания Министерът на Финансите ще внесе законопроектъ въ Народното Събрание прѣзъ първата му идеща сесия.“

Прѣседателствующъ А. Франгя: Който приема чл. 10, да си вдигнатъ ръката. (Болшинство.) Народното Събрание приема.

Докладчикъ П. Шоповъ: (Чете.)

„Чл. 11. Всички вносни стоки, обложени или не споредъ тарифата, подлежатъ на всички сѣществуващи по законитъ въ страната тежоби.“

Прѣседателствующъ А. Франгя: Който приема чл. 11, да си вдигнатъ ръката. (Болшинство.) Народното Събрание приема.

Докладчикъ П. Шоповъ: (Чете.)

„Чл. 12. Разпорежданията на закона за митницитъ отъ 8 януарий 1885 г., измѣненъ и допълненъ съ закона отъ 5 януарий 1895 г., както и рѣшението на Народното Събрание за начина, по който ще се облагатъ съ мито стокитъ на ония държави, които не сж сключили търговски договори съ България, утвърдено съ указъ № 224, отъ 18 декемврий 1897 г., оставатъ въ сила, доколкото не противорѣчатъ на настоящия законъ.“

Прѣседателствующъ А. Франгя: Който приема чл. 12, да си вдигнатъ ръката. (Болшинство.) Народното Събрание приема.

Докладчикъ П. Шоповъ: (Чете.)

„Чл. 13. Законътъ за митото на суровитъ кожи отъ едъръ рогатъ добитъкъ, утвърденъ съ указъ отъ 21 декемврий 1883 г. подъ № 1.180, се отмѣнява.“

К. Мирски: Този членъ трѣбва да се остави за най-послѣ и да се прѣредактира, като се има прѣдъ видъ законътъ, който наскоро направихме, и да се каже въ края, въ послѣдния членъ, че всички закони, които противорѣчатъ на настоящия законъ, се отмѣняватъ; защото онзи законъ го оставихме въ сила по отношение на известни кожи.

Министъръ М. Сарафовъ: Г нѣ Мирски! Имате малка погрѣшка. Ние съ закона, който гласувахме недавно, отмѣнихме една частъ отъ оня законъ, отмѣнихме частта му само, която се отнасяше до сухосолениитъ и на сухопосолениитъ кожи. По другитъ кожи, които всички признахме, че влизатъ въ табашката индустрия, тѣ сж суровитъ прѣсни кожи и солениитъ кожи — за тѣхъ законътъ отъ 1883 г. остана въ сила. Споредъ онзи законъ, послѣднитъ кожи би трѣбвало да се облагатъ съ 1½% мито и полупроцентенъ сборъ. А споредъ сегашния законъ, тѣзи кожи ще бѣдатъ съвършено свободни отъ мито. Затова има нужда да се каже, че законътъ отъ 1883 г. се отмѣнява изцѣло, защото ще се отмѣни вториятъ му отдѣлъ, като се подложатъ другитъ кожи на тарифата.

К. Мирски: Значи, ще остане въ сила гласуваниятъ отъ насъ законъ, докато тоя законъ се тури въ дѣйствиe.

Министъръ М. Сарафовъ: Естествено, ще остане въ сила, защото ние ги освободихме отъ мито.

Прѣседателствующъ А. Франгя: Които приематъ чл. 13, както се прочете отъ г. докладчика, да си вдигнатъ ржката. (Болшинство.) Народното Събрание приема.

Докладчикъ П. Шоповъ: (Чете.)

„Чл. 14. По прѣдложение отъ Министра на Финанситѣ, единъ указъ ще опрѣдѣли дѣня, когато ще влѣзе въ сила настоящиятъ законъ.“

К. Мирски: Г-да народни прѣдставители! По този чл. 14, първото нѣщо, което азъ желая, то е г. Министърътъ на Финанситѣ самъ да не опрѣдѣли дѣня, кога ще влѣзе въ сила настоящиятъ законъ. Азъ не искамъ това нѣщо да се положи въ закона, но азъ туй го желая въ честъ на този Министъръ на Финанситѣ, който ще бѣде тогава на властъ, когато ще се тури въ сила. Вие знаете, че много зависи отъ това, кога тия или ония търговци се извѣстятъ, че ще влѣзе въ сила настоящиятъ законъ. Защото има стоки, които печелятъ много малко, и блазѣ на оня търговецъ, който усѣти по-напрѣдъ, кога именно ще влѣзе законътъ въ сила, и се извѣсти, че едн-коя стока ще плаща по-голямъ мито. Както казахъ, по тая частъ нѣма какво да прѣдлагамъ, но азъ вѣрвамъ, че г. Министърътъ на Финанситѣ самъ ще каже, че той нѣма да опрѣдѣли този дѣнь, а ще опрѣдѣли една колегия, ще стане единъ протоколъ за това, и той тогава ще разгласи закона, за да не остане петно върху него, въ случай че нѣкои пожелаатъ да хвърлятъ упрекъ, че г. Министърътъ на Финанситѣ е прѣдупрѣдилъ нѣкои отъ своитѣ приятели търговци, и да говорятъ, че той фаворизира нѣкои търговци, негови приятели. Една поправка азъ имамъ да направя. Азъ мисля, че тя трѣбва да легне въ закона, и вѣрвамъ, че самъ г. Министърътъ на Финанситѣ ще поиска това нѣщо. (Чете.) „Чл. 14 да се допълни тѣй: Указътъ ще се разгласи телеграфически въ всички градове веднага слѣдъ обнародването му въ „Държавенъ Вѣстникъ“.“ Това е пужно, защото трѣбва, щомъ влѣзе въ сила законътъ, да узнаятъ това нѣщо незабавно всички търговци и защото търговцитѣ живѣятъ въ градищата, достатъчно е въ всѣки градъ да се протелеграфира указътъ незабавно, веднага слѣдъ обнародването на закона. Иначе, ще облагодѣтельствуваме тѣзи хора, които живѣятъ по-близо до Държавната печатница, плюсъ тѣзи, които живѣятъ въ София.

Н. Константиновъ: Г-да народни прѣдставители! По този чл. 14 азъ не ще се съглася съ прѣдложението на г. Мирски, защото то твърдѣ малко различава отъ самия членъ, както е въ законопроекта, и защото то много ми напомня начина на влизането въ сила на закона за акциза, който законъ се приложи телеграфически, но прѣди да стигнатъ телеграмитѣ, нѣкои приближени хора не до Държавната печатница, но до държавната трапеза и до народното прѣдставителство, недѣля по-рано или

10 дена знаеха кога ще влѣзе въ сила и въ какъвъ размѣръ ще влѣзе, та направиха тѣзи злоупотребления, отъ които иска сегашниятъ Министъръ на Финанситѣ да се прѣдпази чрезъ това законоположение.

В. Статковъ: То бѣше въ гешефтарската епоха.

Н. Константиновъ: Ние ако дадемъ възможностъ съ сегашния чл. 14 да се създадатъ гешефтари и да се създава нова гешефтарска епоха... (Глъчка.) Азъ говоря туй, което се е случило. То не се случи само въ Сѣверна и въ Южна-България: то бѣше и на изтокъ, и на западъ, и на сѣверъ, и на югъ — то бѣше повсемѣстно.

И. Гешовъ: Законътъ се разисква тукъ, г-нъ Константиновъ!

Н. Константиновъ: Да, ама приложението му?

И. Гешовъ: Законопроектътъ прѣдвиждаше, че на 1 януарий влиза въ сила.

Н. Константиновъ: Сега, ако е вѣрно, г-нъ Гешовъ, да говоримъ за случая по начина на приложението, то е другъ въпросъ, но нѣма нужда, защото Вие сами знаете съ каква голѣма цифра Вие се излъгахте въ своитѣ прѣдположения. Васъ Ви излъгаха Вашитѣ депутати, защото Ви казаха, че ще поставятъ, а тѣ откраднаха 11 милиона, а оставиха Вамъ само три милиона. Защото, напр., въ Орѣхово имаше цѣлъ складъ отъ 2.000.000 литри спиртъ, въ Свищовъ прикриха единъ цѣлъ складъ съ кафе и го нарекоха, че е бобъ. Тѣзи хора се знаеха. Азъ платихъ 13.000 л. акцизъ тогава, когато тия хора, които стоятъ много по-високо, не платиха нито по 400 л. Цѣлиятъ Търновски окръгъ плати акцизъ толкова, колкото азъ самъ платихъ.

Сега въпросътъ е за начина на приложението, и азъ мисля, че едно прѣдпазване въ тази смисълъ е умѣстно. Истина е, че ако прибѣгнемъ къмъ другата крайностъ, да публикуваме сега закона или въ края на годината и да го прилагаме отъ 1 януарий идущата година, можемъ да напълнимъ България съ такива стоки и да лишимъ хазната отъ извѣстни доходи.

К. Мирски: Но таквъзъ нѣщо прѣдлага ли се?

Н. Константиновъ: Не, не се прѣдлага отъ васъ, но отъ васъ се прѣдлага едно телеграфическо обнародване на закона.

К. Мирски: Едно обявяване на указа.

Н. Константиновъ: Тѣй. Тѣ ще издадатъ указъ на 31 декемврий, ще телеграфиратъ на 1 януарий. Това ще бѣде извѣстно за васъ и за мене, прости смъртни, но тѣзи, които се намиратъ по-близо до държавната трапеза, тѣ ще го знаятъ по-рано

10 дена, а за 10 дена човѣкъ може да направи много нѣщо.

Та азъ бихъ молилъ народното прѣдставителство да излѣзѣше отъ едната и отъ другата крайностъ и да се приемѣше нѣщо срѣдно, нѣщо такова, което да даде възможностъ на приложението на закона, безъ ущърбъ за хазната и безъ да се даде възможностъ да се мисли, че може да ставатъ такива нѣща. И като такова срѣдство азъ ще ви прѣдложа една такава мѣрка, която, може би, по теория нѣма да се хареса никому, но азъ мисля, че на практика тя е такава. Единъ срокъ отъ единъ мѣсець би билъ достатъченъ, за да гарантира и едната, и другата страна. Отъ една страна, търгуицѣтъ или търговциѣтъ не ще смѣятъ да се хвърлятъ току-тъй, защото всѣкому е извѣстно. Слѣдователно, не могатъ да направятъ такъвъ голѣмъ депозитъ, какъвто би могълъ да се направи тогава, когато сме увѣрени, че други не знае. Или же могло би да се приеме едно начало, че въ течение на единъ мѣсець мѣчно е да могатъ да си доставятъ такива количества задгранични стоки бързо, безъ рискъ да платятъ нѣщо повече на тогозъ, отъ когото ще ги купятъ — което по-добъръ ще е да го платятъ на мито, вмѣсто да го платятъ на този, който го продава.

Та, обсъждѣте това, г-да народни прѣдставители. За да прѣдпазимъ държавата отъ едната и отъ другата крайностъ, азъ прѣдлагамъ, като мѣрка за това, единъ срокъ отъ единъ мѣсець.

П. Вжжаровъ: Ами частнитѣ договори?

Прѣседателствующъ А. Франгя: Моля Ви се, г-нъ Вжжаровъ, недѣйте се разправа! Г-нъ Константиновъ, направѣте писмено Вашето прѣдложение.

Н. Константиновъ: Сега.

Прѣседателствующъ А. Франгя: Г-нъ Министрътъ на Финанситѣ има ли нѣщо да възрази противъ казаното отъ г. Константинова?

Министръ М. Сарафовъ: Отъ това, което г. Константиновъ каза, ще видите, че телеграфическото съобщение, г-да, и то остава безцѣлно, ако прилагането на закона не стане честно и да стане съ добри намѣрения. Истина е, че въ новата руска тарифа има единъ членъ, който дава право на министра на финанситѣ да измѣнява даже самъ тарифитѣ и телеграфически да прилага нови ставки. Това въ другитѣ държави не е направено досега: да се задължава министрътъ на финанситѣ телеграфически да съобщава рѣшението си, датата, когато ще влѣзе въ сила. Менѣ ми се струва, че това е излишно въ закона. Азъ не бихъ ималъ нищо противъ него, но и да не го туряме въ закона, азъ така разбирамъ прилагането на закона и вѣрвамъ, че всѣки другъ наслѣдникъ, който ще дойде подиръ мене, и той ще го разбере, че интереситѣ на работата го изискватъ, щото денѣтъ, кога ще влѣзе

тарифата въ сила, трѣбва едновременно да стане извѣстенъ на всичкия свѣтъ.

Да приемемъ срока, който дава г. Константиновъ, мисля, че не ще е съгласно това съ интереситѣ на фиска и не ще е съгласно и съ интереситѣ на търговциѣтъ, защото въ течение на единъ мѣсець много търговци, които биха желали да се възползватъ, може да не бѣдатъ въ положение да изврѣватъ, но други ще изврѣватъ и ще извлѣкатъ облаги, щомъ знаятъ дѣня, кога ще влѣзе въ сила новата тарифа, а едни ще останатъ тъй.

Така щото, азъ бихъ молилъ г. Мирски, като приеме тая моя декларация, да не настоява на своята бѣлѣжка.

Т. Теодоровъ: Г-да народни прѣдставители! Азъ мисля, че дѣйствително членѣтъ ще трѣбва да остане въ тази редакция, както е прѣдложена отъ министерството, и да не прѣтърпѣва никакво измѣнение, нито въ смисълъ, както говори г. Мирски, нито въ смисълъ, както говори г. Константиновъ. Ако този законъ бѣше единъ такъвъ законъ, който ние да можемъ още отсега да го направимъ задължителенъ и за външния свѣтъ, то най-хубаво щѣше да бѣде да кажемъ, че влиза въ сила отъ 1 януарий идущата година, защото на 31 декемврий тая година изтичатъ договоритѣ ни съ другитѣ държави, откогато можемъ да опрѣдѣлимъ единъ срокъ за прилагането му, задължителенъ за всички. Които държави успѣятъ да сключатъ нѣкакви договори съ насъ дотогава, тѣ ще успѣятъ да изкаратъ нѣкои облаги за своята търговия, а които не успѣятъ да сключатъ дотогава съ насъ договори, тѣ ще изгубятъ облагитѣ, ще си теглятъ послѣдствията. Да бѣхме Русия или Германия, или друга голѣма държава, да можемъ да опрѣдѣляме своята митническа тарифа свободно, безъ да искаме да знаемъ какво ще кажатъ другитѣ държави, тогава това, което казахъ, щѣше да бѣде най-рационалното; но въ случая ние отстъпваме отъ туй общо правило, да опрѣдѣляме свободно срока, кога ще влѣзе въ сила единъ законъ или кога ще се обнародва въ „Държавенъ Вѣстникъ“, ние отстъпваме отъ това начало и оставаме единъ просторъ на административната властъ да приложи този законъ когато ти намѣри за удобно, въ изключение отъ всички принципи, установени въ самата конституция. Извѣстно ви е, че, по конституцията, административната властъ не може да суспендира дѣйствиата на гласувани и приети закони, безъ да попадне чрѣзъ това министрътъ подъ отговорностъ; но ние тукъ, чрѣзъ този членъ на законопроекта, даваме такова едно право на административната властъ, и тази административна властъ възможно е, благодарение на този членъ, на правото което той ѝ дава, да го не приложи и на 1 януарий идущата година, и на 1 мартъ 1905 г., и никога да го не приложи, а може да го приложи и сега, даже за държавитѣ, които нѣматъ сключени съ насъ договори. Защото за тѣзи, които иматъ договори сключени съ насъ,

сегашното положение ще остане до изтичането на договоритѣ, които сж въ сила, т. е. до края на тази година. Така че, ние, въ случая, съ този просторъ, който даваме на административната властъ, искаме съ това да запазимъ себе си отъ една несполука, която може да ни сюрпризира, и затова искаме да оставимъ на свобода административната властъ, тя да избере момента, какъ ще може да го приложи и кога ще бжде въ състояние да го приложи.

Сега, касае се да се отстранятъ нѣкои възможни злоупотрѣбления. И тукъ се изказаха нѣкои възгледи, изказаха се, ако щете, нѣкои инсинуации, които сж съвѣстни неумѣстни или сж свързани съ нѣкои лични дертове, или не сж съобразни съ истинското положение на работата, и заради туй искаме да кажа нѣколко думи. Може би това, което казаха нѣкои тукъ, казаха го отъ братска завистъ, отъ съревнуване, че други сж могли да укрятъ повече отколкото тѣ. Но че всички търговци по врѣме на прилагането на новитѣ фискални закони за акциза сж искали да фродиратъ хазната, то е безспорно. То е братска завистъ! И кибритъ бѣха скрили, и захаръ, и всичко, което се облагаше съ акцизъ.

Н. Константиновъ: Недѣйте лъга, г-нъ Теодоровъ!

Т. Теодоровъ: Това сж факти. Наредъ го направиха всички. Сега, Васъ Ви чухме, чуйте и мене. Законътъ за акцизитѣ, който се въвеждаше въ 1894 г., бѣше много важенъ законъ, защото акцизнитѣ мита, както се знае, сж доста голѣми, и той се въвеждаше тогава за пръвъ пътъ въ България. Въобщо, всѣки единъ фискаленъ законъ отъ такова естество, още когато се внася въ Камарата, всички търговци, които търгуватъ съ тия артикули, даже и всички консоматори, си наострюватъ ушитѣ, и всички, като знаятъ, че не се касае за да се намали митото, бериитѣ, акцизни или октроални, знаятъ, че ще засканипватъ продуктитѣ, затова не само търговцитѣ бързатъ да внесатъ по-голѣмо количество прѣдмети отъ този видъ, прѣди да се узакони мѣрката, но и самитѣ консоматори бързатъ да си накупятъ повече отъ тия прѣдмети. Това сжщото стана въ 1894 г.: всички хора си купиха и спиртъ, и захаръ, и пр., и това се отрази на фиска. И тази бѣше причината, дѣто нашитѣ надежди за постѣпленieto отъ акциза не се оправдаха на първо врѣме, защото хората си набавиха тия прѣдмети за 1895 г., нѣкои за половина, нѣкои за цѣла година, още прѣди да влѣзе въ сила законътъ за акциза. Това неудобство сжществува навредъ. Да не мисли г. Константиновъ, че това е плодъ на нѣкаква гешефтарска епоха — защото всѣка епоха може да бжде таксирана така или иначе въ зависимостъ отъ лицата, които сж съумѣли да се облагодѣтелствуватъ по единъ законенъ или беззаконенъ начинъ. По законенъ начинъ ако

нѣкой се обогатява, той не прави прѣстѣпление, освѣнъ отъ точка зрѣние на социалиститѣ, които считатъ богатството за прѣстѣпление, но ако това обогатяване става въ ущърбъ на държавата, то не може да не служи за укоръ.

В. Димитровъ: Това е вашиятъ моралъ.

Т. Теодоровъ: Казахъ, че навредъ се явяватъ тия неудобства. Тия работи станаха и тогазъ, когато се отмиъняваше октроата на извѣстни артикули: всичкитѣ хора се интересуваха и слѣдѣха най-зорко какво става въ Народното Събрание и какво се прѣдполага да стане, и, съобразно съ това, взимаха мѣрки, за да си запазятъ интереситѣ. Въ това нѣщо нѣма нищо прѣстѣпно, то не е само българско качество, то не е свойствено на една извѣстна епоха: то е свойствено на всички народи, на всички епохи, когато подобни закони се създаватъ. Въ Франция, понеже тамъ отъ нѣколко години насамъ имаха нужда да си увеличатъ приходитѣ отъ косвени данъци, станаха цѣлъ редъ нови облагания на различни прѣдмети, станаха увеличения на такситѣ въ послѣдно врѣме, и всѣки пътъ въ Франция бѣше констатирано това злоупотрѣбление: хората искатъ да знаятъ, кога ще се гласува единъ извѣстенъ законъ, ще ли се гласува, има ли болшинство, което ще го прокара, министерството достатъчно силно ли е да го прокара, или не, и, съобразно съ това, спекулиратъ съ този артикулъ. И когато законътъ се приложи вече, понеже винаги се минава извѣстенъ срокъ отъ гласуването на единъ законъ до публикуването му и влизането му въ сила, въ този срокъ именно, макаръ да бжде той отъ 2—3 дена, хората успѣватъ да внесатъ голѣмо количество отъ тия артикули и да избѣгнатъ това облагане. И затова въ Франция измислиха прѣди три години, ако се не лъжа, тѣй наречения законъ Cadenas, който постановяваше слѣдующето. Той се приложи въ нѣколко случая, не зная дали го прилагатъ постоянно. Той постановява така: щомъ единъ законъ отъ фискаленъ характеръ, който увеличава фисковитѣ права, се внесе въ камарата, веднага, още отъ дена на внасянето му въ камарата, по всичката страна се прилага въ дѣйствиe, за да не могатъ да ставатъ спекулации. Въ случай че се не гласува отъ камарата, повръща се на хората събраното по силата на този законъ; но ако се гласува, той дѣйствува отъ дена, когато е внесенъ въ камарата, защото, както ви казахъ, отъ внасянето на единъ законъ въ камарата до влизането му въ сила хората повече или по-малко сондиратъ, узнаватъ, ще мине ли или не законътъ, даже нѣкои заинтересовани протакатъ дебатитѣ, за да си набавятъ извѣстни хора извѣстни прѣдмети, и хазната се ощетява. И за да се избѣгнатъ тия неудобства, които вредъ се явяватъ — защото търговецътъ навредъ е чувствителенъ и внимателенъ къмъ всичко, което става въ страната и което може да му поврѣди интереситѣ, и той, безъ да напу-

шава прѣко закона, гледа да избѣгне неговото дѣйствиe, като се ползува пакъ отъ самия законъ, — направи се този законъ: щомъ се внесе въ камарата единъ такъвъ законъ, да се прилага веднага. Да можехмe да направимъ и ние сега това нѣщо, щѣхмe да отбѣгнемъ всѣкакъвъ бѣдѣщъ укоръ, но не можемъ да го направимъ по тия причини, които ви казахъ.

Г-нъ Мирски прави едно прѣдложение, щото, щомъ се подпише указътъ, веднага телеграфически да се съобщи. Азъ мисли, че аслѣ тѣй ще стане. Министерътъ на Финанситѣ, който и да бѣде, ще има интересъ, когато рѣши да приложи този законъ, да го приложи веднага въ самия день на обнародването му въ „Държавенъ Вѣстникъ“, ще протелеграфира навредъ, т. е. искамъ да кажа не за обнародването на закона, а за обнародването на заповѣдта му въ „Държавенъ Вѣстникъ“. Не можемъ ние да задѣлжимъ министра единъ мѣсець по-рано да каже на хората откога ще приложи тази тарифа, защото, като му дадемъ право единъ мѣсець по-рано да каже, ще стане именно онова, отъ което г. Константиновъ се страхува. Той каза: ще дадемъ възможность на всички да купуватъ стоки. Добрѣ, но ще ошетимъ съ това хазната, хазната ще загуби твърдѣ много и, послѣ, не всички сж въ единъ и сѣщъ моментъ еднакво готови: има много хора, които иматъ повече пари и ще купятъ много санджци съ захаръ, много санджци съ газъ, а г. Константиновъ, напр., не ще може да купи, защото нѣма да има на разположение толкозъ пари, и ще му стане мѣчно. И тѣзи хора съ голѣмитѣ си капиталы подирѣ ще го конкуриратъ въ продължение на една година и той ще губи. Колкото се касае за станалото въ 1894 г., азъ отхвърлямъ направената отъ г. Константинова инсинуация, защото въ него врѣме, ако и да не бѣхъ министъръ, но бѣхъ близъкъ до туй, което ставаше въ Камарата, и мога да утвърдя, че не сж се държали никакви секрети. Внесе се въ Камарата законопроектътъ за акцизитѣ, както и всички други законопроекти, и всички знаеха, че правителството имаше достатѣчно голѣмо болшинство, за да го прокара. Законътъ за акцизитѣ се работѣше прѣзъ цѣлото лѣто на 1894 г. — това бѣше една реформа, която г. Гешовъ още прѣди да стане министъръ бѣше проповѣдвалъ. Слѣдъ внасянето ѝ тукъ се дебатира надълго върху нея, никакъвъ секретъ нѣмаше. Каза се още при внасянето на закона, че той ще влѣзе въ сила отъ началото на слѣдующата година. Сега, ако е имало тукъ, въ Камарата, хора, които сж знаели това и които сж имали пари, или пъкъ като сж нѣмали, но сж казали на своитѣ приятели, които иматъ пари: купѣте си захаръ, купѣте си кибитъ, купѣте това, купѣте онова, защото тѣзи артикули ще се обложатъ съ голѣмъ акцизъ отъ Нова-година — защо може да бѣде виновата епохата, моля ви се, защо продължаваме да хвърляме инсинуации, да каляме хората незаслужено? И какво стана? Едни хора си закупиха по-много,

други закупиха по-малко отъ облагаемитѣ прѣдмети, споредъ капиталитѣ си. И ние вземахмe пакъ една мѣрка, за да можемъ да запазимъ възможность хазната отъ уврѣждане: ние не оставихмe да има приложение законътъ само върху стокитѣ, които ще се внесатъ отъ 1 януарий 1895, а казахмe още, че къмъ 1 януарий 1895 г. ще опишемъ всичкитѣ тѣзи артикули, които се намѣрятъ готови въ складоветѣ на хората, и ще ги обложимъ и тѣхъ, но само че, ако се не лѣжа, готовитѣ вече въ складоветѣ и магазинитѣ стоки се обложиха съ половинъ акцизъ. (Нѣ кой отъ прѣдставителитѣ: Вѣрно!) Тѣй щото, ние искахмe и тази възможна неправда да бѣде изгладена отъ страна на правителството, отъ страна на Финансовото Министерство да се направи всичко възможно, каквото може да се направи. Но какво да направимъ, когато нашитѣ търговци, слѣдъ като отидохмe да имъ опишаме въ складоветѣ и магазинитѣ стокитѣ, прикриха ги, кой въ сламата ги скрилъ, кой въ плѣвнята, кой на тавана, и ние, които трѣбваше, разумѣва се, като прилагаме единъ новъ фискаленъ законъ, сѣщеврѣменно да почитаме свободата на българскитѣ граждани, не можехмe да трѣгнемъ да правимъ обиски на хората навредъ въ къщата, въ плѣвнитѣ и пр.: касаеше се за въвеждането на единъ новъ данѣкъ, който не бѣше, естествено, никакъ популяренъ, и въ добавѣкъ се намѣрихмe подъ давлението на една велика държава, Австро-Унгария, която енергически протестираше и каза, че нѣма да позволи да се наложи този данѣкъ, докато не се споразумѣемъ съ нея, и ние не искахмe да отидемъ по-нататѣкъ, да правимъ домашни прѣтърсвания съ фискални цѣли, за да повлѣчемъ всички тия български граждани-търговци по сѣдилищата за укривателство на стоки, а приложихмe закона споредъ текста му, безъ никакви отстъпки, нито на чуждитѣ държави, нито на чуждитѣ подданици, нито на българскитѣ подданици. Ако, при сѣ това, е имало хора, които сж се възползували отъ това, като закупили повече стока та платили половинъ акцизъ прѣди 1 януарий 1895 г., или сж укрили такива по единъ или другъ начинъ, то може да имъ завиждатъ другитѣ, които по-малко сж се възползували или злоупотребили, но да се говори за гешефтарска епоха, или да се прави укоръ на правителството, косто сигурно не е искало да остави, щото отъ доходитѣ на държавата да се обогатяватъ други, това не е честно. Ето, какъ стои работата въ 1894 г. и ето какъ стои въпросътъ. Полагамъ, че при такова положение на работата, най-добрѣ ще бѣде да приемемъ разисквания членъ тѣй, както е редактиранъ, безъ никакви поправки, безъ никакви измѣнения, и да изкажемъ това пожелание, щото онзи министъръ, който ще прилага този законъ, щомъ се рѣши за това нѣщо, веднага да обнародва въ „Държавенъ Вѣстникъ“ своето рѣшение и отъ деня на обнародването то да влѣзе въ сила, безъ да се даватъ никакви срокове. Защото прѣзъ тия срокове именно може да ставатъ

тия машинации. И, разумѣва се, съ обнародванетоъ въ „Държавенъ Вѣстникъ“, отъ само себе си слѣдва, че телеграфически трѣбва да се съобщи до всички митници, защото митата се събиратъ не тукъ въ София, но на границата, и прилагането на закона разбира прилагането му на митниците. По този начинъ азъ мисля, че не ще да станатъ нѣкои злоупотребления.

Н. Шивачевъ: Г-да народни прѣдставители! Въпросътъ относително датата, отъ която трѣбва да влѣзе единъ законъ въ сила, е единъ отъ много важнитѣ въпроси, който въ всѣки законъ трѣбва да фигурира. Има законопроекти, за които може да се опрѣдѣли точно датата, отъ която може да се тури въ сила законътъ. Законодателятъ има пълно право да опрѣдѣли датата на закона, откогато ще влѣзе въ дѣйствие, даже понѣкога може да му даде и обратна сила. Дѣйствително, сега по този законъ има голѣма неудобностъ да се опрѣдѣли датата. Съображенията се изказаха отъ почитаемитѣ господа, които говориха по-рано; но, въ всѣки случай, като се остави абсолютното право на г. Министра на Финансите да опрѣдѣли той точно датата, безъ да укажемъ ние какъвъ срокъ ще се опрѣдѣли, именно за влизането въ сила, то е тоже, така да се каже, една опасностъ, споредъ моето мнѣние. Цѣльта, каза ни се, е да се скрие отъ търговцитѣ денятъ, въ който ще влѣзе въ сила настоящиятъ законъ. Е добръ, г-да народни прѣдставители, но търговцитѣ, както добръ забѣлжи и г. Теодоровъ, сж хора, които нюхатъ, които узнаватъ, кога ще влѣзе единъ законъ въ сила, и, слѣдователно, като знаятъ отсега, че сме въ мѣсецъ мартъ, знаятъ докога търговскитѣ договори сж сключени, та могатъ да прѣдполагатъ и тѣ горѣдолу, кога ще може да влѣзе въ сила този законъ. Но азъ мисля, че може да има случаи, въ които да вземемъ и другата страна. Говори се за тази страна, че хазната може да бѣде ошетенa, но да вземемъ и другата страна, именно, че могатъ да бѣдатъ ошетени и самитѣ търговци. Вие знаете, г-да народни прѣдставители, че и митата се плащатъ въ брой, въ злато на митницитѣ. Е добръ, всѣки единъ търговецъ, кога ще прави порѣчка, прѣди всичко, той трѣбва да знае какви мита ще плаща и, съобразно съ това, ще направи своята порѣчка и ще приготви своитѣ пари. Прѣдставѣте си, г-да народни прѣдставители, че единъ търговецъ, който на 1 декемврий, да кажемъ, безъ да знае, че на 1 януарий ще бѣде въ сила митарствената тарифа, която гласуваме сега, зарѣчва си една стока, която ще му дойде подиръ 2 мѣсеца; споредъ своитѣ материални срѣдства, съ които той разполага, зарѣчва си напр. една стока отъ 10.000 фр. и споредъ сегашната тарифа смѣта, че ще плати 50 наполеона; обаче, споредъ новата тарифа, той трѣбва да плати двойно и тройно, съ какъвто капиталъ не разполага. Е добръ, нѣма ли съ това да поставимъ тия търговци въ трудно по-

ложение? Ето защо, азъ мисля, че трѣбва да се опрѣдѣли една дата, или, по-добрь, като даваме право на Министра на Финансите да издаде указъ за прилагането на закона въ сила, не е злѣ да се опрѣдѣли единъ срокъ, ако щете 15 дена; ако видите, че единъ мѣсецъ е много, може да се намали срокътъ, но азъ вѣрвамъ, че на 15 дена ще се съгласи и г. Константиновъ. На всѣки случай, българскитѣ граждани трѣбва да знаятъ най-малко 15 дена по-рано, че единъ новъ законъ имъ се налага, че на тѣхнитѣ глави единъ новъ данѣкъ се налага, и да знаятъ какво да правятъ. Какъ така веднага ще издадете указъ, и, както каза г. Мирски, телеграфически ще се съобщи! Ами тия хора, ако по-рано сж направили порѣчки, какво ще правятъ? Ние, г-да прѣдставители, кога ще правимъ закони, г. Министрътъ на Финансите гледа само фискалнитѣ интереси, но единъ министръ на финансите трѣбва да гледа и интереситѣ на населението и интереситѣ на търговцитѣ, че и тѣ плащатъ данѣкъ. Така щото, азъ бихъ молилъ Народното Събрание да приеме срокъ отъ 15 дена.

К. Мирски: Да говоримъ, че всички сж прави, както се подхвърли по адресъ на търговцитѣ, азъ считамъ, че това не трѣбва да правимъ. Азъ си напомнимъ какво е казалъ Франклинъ за начина на обогатяването: съ лъжа, ако бѣдешъ търговецъ; съ кражба, ако бѣдешъ воененъ, и съ справедливостъ, ако бѣдешъ земледѣлецъ. Търговцитѣ нѣкой пѣтъ укриватъ отъ стокитѣ, за да платятъ по-малко мито, и това не го считатъ, че е противъ нравствеността. Ние пъкъ тукъ гледаме интереситѣ на държавата, а отъ друга страна и справедливостта. Да направимъ това, което прѣдлага г. Константиновъ, ще ошетимъ държавното съкровище, защото въ тоя мѣсецъ ще се внесатъ много стоки, отъ които хазната щѣше да вземе по-голѣмо мито. Г-нъ Министрътъ на Финансите и г. Теодоръ Теодоровъ показва на практиката, която у насъ се е държала за подобни случаи, а именно, щомъ се подпише указътъ, незабавно се обнародва и телеграфически се правятъ разпореждания за привеждането въ дѣйствие. Ако имаме гаранция, че въ момента на прилагането настоящия законъ ще бѣде днешниятъ титуляренъ министръ или г. Теодоръ Теодоровъ, или други като тѣхъ, азъ нѣма да искамъ да се прибави нищо, но азъ нѣмамъ гаранция въ това нѣщо, защото гледамъ въ нашата държава бивши министри да отиватъ въ сѣда за вулгарни прѣстѣпления, и заради това азъ моля г. Министра на Финансите, подиръ декларацията, която даде, а именно, че щомъ се опрѣдѣли отъ него денятъ, който денъ, азъ вѣрвамъ, той нѣма да опрѣдѣли самичкъ, а ще го опрѣдѣли по рѣшение на Министерския съвѣтъ, за да се не каже, че той го е казалъ нѣкому, незабавно слѣдъ като се подпише указътъ, да се обнародва и същевременно да се протелеграфира. Азъ настоявамъ да се прибави оная алинея, която казахъ, защото

съ нея само имаме гаранция, че поне едновременно съ софийските търговци и другите търговци от България ще узнаят откога почва да се взема по-голямо мито.

И. Гешовъ: Г-да народни представители! Азъ нѣма да говоря много по въпроса, тъй неумѣстно, ненавѣрно повдигнатъ отъ г. Константинова, защото на него въпросъ отговори г. Теодоровъ; само едно ще напомня, че тогавашниятъ докладчикъ по бюджета на прихода бѣше уважаемиятъ сега Министъръ-Прѣдседателъ г. Даневъ. И какво намирамъ въ протоколитъ? Че азъ като Министъръ на Финанситъ прѣдложихъ 8.000.000 л., и не защото депутатитъ ми казваха, че ще взема 8.000.000 л., но защото направихъ точна смѣтка по статистическитъ данни, които имахъ. Имаше нѣкои, които прѣдлагаха 10.000.000 л.; г. Даневъ като докладчикъ прие 9.000.000 л. и нѣщо, и толкова се прие отъ Събранието. Не 3.000.000 л. се събраха, а 4.600.000 л. отъ данъка върху акциза. Това искахъ да кажа по тоя въпросъ. Менѣ ми се струва, и г. Константиновъ трѣбва да се е убѣдилъ, че не азъ, а други грѣшатъ.

Сега, колкото за тоя членъ отъ законопроекта, който сега се разисква, менѣ ми се струва, че най-хубаво може да се редактира членътъ тъй, както въ дѣйствителностъ има намѣрение г. министърътъ да приложи тоя законъ. Кога има намѣрение г. министърътъ да го приложи? Нали ние денонсирахме всички наши търговски договори и на края на настоящата година всички тѣ изтичатъ? Тогава защо да не кажемъ, че тоя законъ влиза въ сила на 1 януарий 1904 г.? Разбира се, че съ тия сили, съ които ще направимъ договоръ до 1904 г., тая автономна тарифа нѣма да се приложи, но тя ще се приложи къмъ ония, съ които не сме сключили такива договори. Менѣ ми се струва, че това е най-естествено да се направи, и въ такъвъ случай търговцитъ ще слѣдятъ съ коя държава ще направимъ тогава договоръ и ще се съобразяватъ. Сега дѣйствително може да се случи до послѣдния день да се правятъ договори и да се не успѣе, но тогава търговцитъ ще знаятъ и ще взематъ мѣрки. Да се остави така, и мене ме е страхъ, защото сега г. Сарафовъ може да е министъръ, но подирѣ може да бѣде министъръ и други. Та азъ бихъ желалъ да чуя мнѣнието на г. министра върху този въпросъ, дали не ще бѣде по-добрѣ да се опрѣдѣли датата 1 януарий 1904 г.

Министъръ М. Сарафовъ: Г-да народни представители! Азъ не съмъ на мнѣние, че трѣбва да се опрѣдѣли денятъ, откога ще влѣзе законътъ въ сила. Защото първата опасностъ е, че ще докараме положението, което имаше уважаемиятъ г. Гешовъ съ закона за акциза. Има стоки, които могатъ да лежатъ въ стокове, въ магазини по 6—8—10 мѣсеца. Ако отсега го обяснимъ, да се знае, че законътъ ще влѣзе въ сила отъ 1 януарий 1904 г., твърдѣ

въроятъ е, че ще се образуватъ такива стокове, складове, и идущата година ще бѣдемъ лишени отъ голѣма частъ отъ митнишкитъ си приходи и, освѣнъ това, ще направимъ една несправедливостъ спрѣмо другитъ търговци, които не би били въ положение да направятъ всички складове каквито трѣбватъ. Отъ друга страна, прѣговори ще се водятъ и онази евентуалностъ, която прѣдвижда г. Гешовъ, може да настѣпи, напр., на 31 декемврий да не бѣде още сключенъ договорътъ или пъкъ договорътъ да се продѣлжи, както стана между Австрия и Унгария тази година, че на Нова-година, по срѣднощъ, едва се споразумѣха и въ такъвъ случай едва удържаха срока. Третото е, че може би нѣкои договори да не бѣдатъ довършени въобще и съ опрѣдѣлението на срока да не попаднемъ въ онова положение на едно прѣдходяще намѣ министерство, което е било принудено извѣстни приходи събрани да ги повърне послѣ на подданицитъ на нѣкои държави. Въ туй отношение правителството трѣбвало би да има по-свободни рѣшѣ. Азъ стѣснявамъ още повече мисълта си къмъ това, че денятъ да бѣде точно опрѣдѣленъ въ указа отъ Министра на Финанситъ. И вмѣсто бѣлѣжката, която прави г. Мирски, или прѣдложението, което прави, азъ бихъ направилъ слѣдующата редакция, която да бѣде като продължение на този чл. 14. Чл. 14 казва сега: (Чете.) „По прѣдложение отъ Министра на Финанситъ, единъ указъ ще опрѣдѣли деня, когато ще влѣзе въ сила настоящиятъ законъ“. Да се продѣлжи: „Указътъ ще се публикува самиятъ тоя день въ „Държавенъ Вѣстникъ“ и публикуванетоъ ще се съобщи същия день телеграфически на всичкитъ митници.“

Прѣдседателствующъ А. Франгя: Приемате ли го, г-нъ Мирски?

К. Мирски: Хубаво, приемамъ го.

Прѣдседателствующъ А. Франгя: Подирѣ тия обяснения, г-да народни представители, настоявате ли още? Кой има да направи кратки обяснения? Г-нъ Таслаковъ има думата.

Ц. Таслаковъ: Г-да народни представители! Отъ всичко, което се прѣдложи тукъ, менѣ ми се струва, че най-приемливо е онова, което г. министърътъ прѣдлага. Най-напрѣдъ ние искаме да заваримъ да не би хазната да се опети отъ търговцитъ, първо. Второ нѣщо, което искаме да отстранимъ, е да не би едни търговци да се облагодѣтелствуватъ спрѣмо други, т. е. ония, които по-рано се научатъ отъ кой день ще влѣзе въ сила тарифата, да се приготвятъ да вкаратъ стока съ по-малко мито. И едното, и другото заслужава да обърне вниманието ви. То е обърнало вниманието на комисията, слѣдователно и народното прѣдставителство не може да го мине тъй. Обаче, ако ще да остане тоя день да зависи отъ волята на хората, то най-добрѣ е да остане да зависи отъ единъ

човѣкъ, защото въ единъ човѣкъ сѣ повече вѣра може да има, отколкото въ една колегия. Когато една колегия ще рѣши единъ въпросъ, ще се научатъ повече хора. Толкозъ повече не може да се приеме прѣдложението на г. Константинова, защото, ако дадемъ единъ мѣсець срокъ прѣди да влѣзе въ сила законътъ, то тогава ще дадемъ възможности на всички заможни търговци да вкаратъ колкото се може повече стока и тогава може не 1—2 милиона, а 10 милиона да се ошети хазната. А на опщетяването на хазната не трѣбва да гледаме тъй леко, защото заедно съ това се опщяватъ инакъ данъкоплатците. Търговците, като внесатъ стоката, слѣдъ това ще направятъ смѣтката си въз основа на тая тарифа и опова, което не сѣ платили на хазната, ще го взематъ два-три пѣти повече. Тѣй че, въ такъвъ случай ние бихме направили много по-голяма несправедливостъ, отколкото ако оставимъ да се опрѣдѣли денятъ отъ министра, на макаръ и да иматъ възможность да го узнаятъ нѣкои търговци приближени и приятели на министра. Менѣ ми се струва, че, ако искаме да бждемъ докрай скупулъбози, можемъ да намѣримъ единъ modus да опрѣдѣлимъ датата, когато тарифата ще влѣзе въ сила, безъ да я знае и този, който я опрѣдѣля тукъ, и ние да я не знаемъ, и никой да я не знае. Може да се вижда това май оригинално, което азъ ще кажа сега, но, азъ мисля, че то е най-сполучливо. Напр., да зависи влизането на тарифата въ сила отъ деня, когато се случи нѣкое събитие, да положимъ когато първиятъ грѣмъ се чуе въ София, ако искате да се приложи тая пролѣтъ; а ако искате прѣзъ есента — когато първиятъ снѣгъ падне въ София. Ето единъ начинъ за опрѣдѣляне деня на влизането въ сила тарифата, който нѣма да знае никой. (Смѣхъ.) Макаръ да се смѣте, това пакъ е най-сполучливо.

Министъръ М. Сарафовъ: Какъ прѣдлагате? Азъ не чухъ.

Ц. Таслаковъ: Когато прѣзъ пѣтъ грѣмне въ София за дъждъ. (Смѣхъ.) Азъ ви бихъ молилъ да го обмислите добръ и да разберете, че туй е най-доброто — нито Камарата, нито Министерътъ, нито никой другъ да знае. Метеорологическата станция ще да знае момента и ще ви каже кога се е грѣмнало. За това не се страхувайте. Азъ виждамъ, че вие всички гледате на това като на една шега, макаръ че моето убѣждение е, че това е най-сериозно. Ако не щете да го приемете, прѣкрасно, тогазъ приемете да зависи отъ Министра на Финанситѣ: поне ако видимъ, че има злоупотребление, ще знаемъ кого да държимъ отговоренъ. А ако има една колегия, единъ на други ще стоварятъ вината и не ще знаемъ кого да държимъ отговоренъ. Но прѣди да си седна, пакъ ще ви кажа: размислѣте добръ и Вие, г-нѣ министри, дали не е добръ това което казахъ, — да зависи денятъ, въ който ще влѣзе въ сила тарифата, отъ едно събитие, което не е въ волята на никого отъ насъ.

Министъръ М. Сарафовъ: Г-нѣ Таслаковъ, вѣрвамъ, не ще се противи на началото, че воля трѣбва да има за прилагането, че трѣбва да се избере и врѣмето; за да бжде влизането въ сила на тарифата ползовито, трѣбва да се избере врѣмето най-сгодно за публикуването. Така щото, не може прилагането на закона да зависи отъ стихийно нѣкое явление.

Ц. Таслаковъ: Слѣдъ като се обнародва въ „Държавенъ Вѣстникъ“.

Н. Константиновъ: Г-да народни прѣдставители! Прѣдизвиканъ съмъ да дамъ кратки обяснения по този въпросъ, и азъ мисля, че ще ми простите едно малко отклонение и то недълго.

Колкото се касае до това, че е приета една по-голяма цифра въ бюджета, отколкото е била прѣдвидена отъ г. Министра на Финанситѣ, по съгласието и на г. докладчика, за туй азъ мисля, че г. Министерътъ на Финанситѣ сѣ пакъ е отговоренъ, защото се е съгласилъ да я приеме. А колкото се касае до прилагането на закона, азъ искахъ да кажа прилагане на онази частъ, която се касае до описа. А то стана ето какъ. Съ една телеграфическа заповѣдъ се съобщи, че законътъ влиза въ сила, а съ друга конфиденциална заповѣдъ се заръча, че тия стоки, които се намиратъ въ двороветѣ или къщитѣ, нѣма да се описватъ; още въ добавѣтъ, че чиновниците нѣматъ право да провѣрватъ това, което имъ покажатъ претензитѣ на стокитѣ. Това бѣше конфиденциално. Естествено нѣщо: имаше едни, които знаеха, че е забранено на чиновниците да пипатъ какво има въ санджака, а имаше други, които мислѣха, че стокитѣ, които сѣ на двора, се облагатъ съ акцизъ, а други знаеха, че не се облагатъ. Ето разликата, за да не се добие същото количество, което се очакваше. Колкото се касае до срока, азъ мисля, че ние твърдѣ малко се различаваме единъ отъ други. Цѣлата е тукъ да се даде възможность на всички да знаятъ едновременно; на всички граждани въ България да се даде едновременно да знаятъ, били тѣ търговци, или нетърговци. Може да се намѣрятъ нѣкои хора, като г. Теодоръ Теодоровъ, които ще иматъ много пари въ него моментъ, а пъкъ азъ да нѣмамъ, и той ще се рѣши въ него врѣме да стане търговецъ. Сега, щомъ е тѣй, защо да не дадемъ възможность на всички да знаятъ? И когато знаятъ всички, опасността е по-малка.

Сега, колкото се касае въпросътъ до срока, ако, г-да народни прѣдставители, вие мислите, че единъ мѣсець е много дълъгъ срокъ, азъ съмъ съгласенъ да бжде 15 дена; направѣте го 10 дена, направѣте го 5 дена, но дайте възможность въ единъ срокъ да знае всѣки. Вие казвате да бжде телеграфическа заповѣдъта. Добръ, и него приемамъ, телеграфически да бжде подадена заповѣдъта; но кой гарантира, г-да народни прѣдставители, че единъ

отъ писаритѣ, които ще прѣдаватъ тази телеграфическа заповѣдъ до окръжнитѣ управители, нѣма да я прѣдаде по-напрѣдъ на единъ свой приятелъ? И това е възможно. Тукъ има недобросѣдливостъ, ще кажете. Да, ама законътъ е именно да прѣдпазва хората отъ недобросѣдливостта. Приемѣте въ 5 дена да се знае. За 5 дена не може да се внесе Богъ-знае какво. Но въпросътъ е, да знае всѣки: да може да се избѣгне тази опасностъ, да мога азъ да знамъ, а пъкъ вие да не знаете. Защото тогава азъ ще експлоатирамъ положението.

Д. Яблански: Митницитѣ ще знаятъ.

Н. Константиновъ: Търговцитѣ да знаятъ. Митницитѣ може да знаятъ и 15-20 дена по-рано, това не е важно, но важно е гражданитѣ да знаятъ. Може да се случи такъвъ единъ случай, че нѣкой човѣкъ, безъ да знае, безъ да подозира, поржчалъ е извѣстна стока и я донесе тъкмо въ този день, когато се прилагатъ тежкитѣ мита, и той не желае да я внесе. Защо тогавъ да нѣма право по пътя да я спре или при слизането въ пристанището да обяви, че нѣма да я стоварва? Защо да го глобимъ, че е влѣзла въ пристанището? Ето защо азъ мисля, че нѣма да събераме, ако приемемъ единъ срокъ поне отъ 5 дена, срокъ отъ обявяването, че влиза въ сила законътъ. Това не е голѣма разлика. Въпросътъ е да се постигне цѣльта, да могатъ да знаятъ всичкитѣ граждани кога е деньтъ или началото на приложението на този законъ.

Т. Теодоровъ: Двѣ думи за лично обяснение. Г-нъ Константиновъ обясни, че нему му е станало мъчно за това, дѣто при прилагането закона за акциза е послѣдвала една телеграма, въ която се казвало: по двороветѣ и други мѣста, които не сж назначени за стоки, да се не търси.

Г-да народни прѣдставители! Въ него врѣме, ако ние бѣхме направили това, което сега иска г. Константиновъ, всички щѣха да ни осѣждатъ. Прилага се единъ законъ, облага се съ акцизъ петролътъ, захарта, спиртътъ и кибритътъ. Ако приехме да прилагаме закона и върху стокитѣ, които се намѣрятъ, както го направихме, то бѣше една отстъпка отъ принципа, защото законътъ трѣбваше да дѣйствува върху стокитѣ, които тепърва ще дойдатъ. Но ние, за да не направимъ едно облагодѣтелствуване на тѣзи хора, които Вие наричате гешефтери и сами Вие сте отъ тѣхъ, г-нъ Константиновъ, направихме така: нека платятъ по половинъ акцизъ. Но ние не можехме да отиваме да правимъ обиски по къщата на хората. Може да е имало нѣкой да е турилъ кибритъ или газъ на тавана, както имаше случай да се констатира, че и пожаръ стана въ Габрово отъ това и изгорѣ една къща: скрили отъ акциза кибритъ и газъ на тавана и мишкитѣ гризли кибрита и запалили къщата. Направили му по-голѣмо зло. Но ние да отидемъ да прилагаме

закона тѣй, че да правимъ формални обиски, най-напрѣдъ нѣмаме толкозъ агенти. И трѣбваше да отидемъ да правимъ обискъ не само въ магазинѣ, да видимъ колко кибритъ, колко газъ, колко захаръ има, ами и въ къщитѣ, и на таванитѣ, и въ стаитѣ, и подъ креватитѣ, и въ плѣвнитѣ. Ами тогава на какво ще се обърне тази фискална властъ? Тогава щѣхте ли да бѣдете отъ правителството доволни, не щѣхте ли да бѣдемъ едно правителство за осѣждане?

Сега post facto идвате да осѣждате, че не било правилно. Напротивъ, трѣбва да признаете, че това е било коректно. Че имало хора недобросѣдствни, които вземали и изпокрили стокитѣ си, подлежащи на половинъ акцизъ, по таванитѣ, по плѣвнитѣ и впоследствие излѣзло това наявѣ, вие сте свободни да имъ завиждате, но ние не имъ завиждаме. Тѣ сж направили дѣла доста неморални, и тѣ сж за осѣждане, по не сж за осѣждане онѣзи, които не отишли да прилагатъ закона по единъ начинъ, който би билъ по-безнравственъ отъ самитѣ тия безнравствени дѣла.

Н. Константиновъ: Ами телеграмата защо бѣше конфиденциална?

Т. Теодоровъ: Телеграмата бѣше конфиденциална, защото хората, ако знаеха, че въ двороветѣ и по таванитѣ нѣма да се прѣтърсва, щѣха да взематъ въ една нощъ всичко да прѣнесатъ тамъ, и заради туй писахме на агентитѣ съ цѣль да бѣдатъ по-деликатни, по-вѣжливи и да не молестиратъ, както казватъ французитѣ, хората. Това не е направено съ нѣкоя друга цѣль, напр. за гешефта на нѣкого, а само да се даде поредѣчностъ и коректностъ при прилагането на закона.

И. Гешовъ: Нѣма да говоря по акциза, г-да, защото не заслужава да се говори по него. Азъ пакъ ще говоря за члена. Ми се струва, това прѣдложение, което се направи отъ г. министра, прѣдставлява пакъ нѣкой неудобства. Прѣдставѣте си, че вие направите договоръ съ нѣкой отъ държавитѣ, а съ другитѣ не направите, или не направите съ никоя; или пъкъ съ нѣкой отъ държавитѣ по политически или други причини не искате тая автономна тарифа да приложите, а пъкъ на другитѣ ще я приложите, тогава, г-нъ министре, ще бѣде много тежко за ония търговци, които си изписватъ стоки изъ държавитѣ, на които ще приложите тая тарифа. Менѣ тѣй се струва, че ще бѣде много тежко. Затова сѣ ми се струва — признавамъ, че въпросътъ е мъченъ, — че и това, което се прѣдлага, и то прѣдставлява нѣкой неудобства. Но струва ми се, че заведнажъ трѣбва да рѣшите, защо Вие си запазвате правото на нѣкой отъ държавитѣ да приложите тая автономна тарифа, а къмъ други отъ държавитѣ да я не прилагате.

Министъръ М. Сарафовъ: Моля Вд, ако я приложимъ, ще я приложимъ изобщо, съ изклю-

чение на онѣзи държави, които сж сключили съ насъ договори. Тя е обща. Ние не можемъ да кажемъ, че за еди-коя държава ще я приспособимъ, а за еди-коя нѣма да я приспособимъ. Правителството ще има право само да прилага реторсионния членъ спрѣмо нѣкоя държава, когато тази държава иска по-неблагоприятно да третира нашитѣ произведения.

И. Гешовъ: Тѣй щото, ще я приложите спрѣмо всички държави, съ които не сте сключили договоръ.

Министъръ М. Сарафовъ: Да.

И. Гешовъ: Щомъ се наемате да направите това нѣщо, добръ; но недѣйте забравя вашата декларация.

Прѣдседателствующъ А. Франгя: По чл. 14 има една поправка, направена отъ г. Константинова. Ако той настоява, азъ ще я прочета и ще я дамъ на гласуване; ако не, нѣма да я прочета.

Н. Константиновъ: Моля да замѣните думата мѣсець съ 5 дена.

Прѣдседателствующъ А. Франгя: Г-нъ Константиновъ прави слѣдующата забѣлѣжка: (Чете.) „Забѣлѣжка къмъ чл. 14. Указътъ ще се публикува въ „Държавенъ Вѣстникъ“ най-късно 5 дена прѣди дена, въ който ще влѣзе въ сила настоящиятъ законъ.“ Който приема тази поправка на г. Константинова, да си вдигне ржката. (Меншество.) Народното Събрание не приема.

Има една добавка отъ г. Министра на Финанситѣ, която е направилъ подиръ бѣлѣжката на г. Мирски. Г-нъ Министърътъ на Финанситѣ прѣдлага на края на чл. 14 да се приложи слѣдующето: (Чете.) „Указътъ ще се публикува самия тоя денъ въ „Държавенъ Вѣстникъ“ и публикуването ще се съобщи сжщия денъ телеграфически на всичкитѣ митници.“ Който приематъ тази прибавка, да си вдигнатъ ржката. (Болшинство.) Народното Събрание приема.

Който приема чл. 14 съ тази прибавка, която сега четохъ, да си вдигне ржката. (Болшинство.) Народното Събрание приема.

А пъкъ азъ давамъ 5 минути отдихъ.

(Слѣдъ отдихъ.)

Прѣдседателствующъ А. Франгя: (Звъни.)

Засѣданието продължава.

Г-нъ Шоповъ, докладчикътъ, ще прочита тарифата отдѣлъ по отдѣлъ и моля г. г. прѣдставителитѣ да правятъ своитѣ бѣлѣжки.

Докладчикъ П. Шоповъ: (Чете.)

„I. Животни живи.

1. Живи животни освѣнъ поименованитѣ — безъ мито.

2. Овни, кочове, овци, кози и пърчове — една глава 2 л. и 50 ст.

3. Шилета — една глава 1 л. и 50 ст.

4. Агнета и ярета — една глава 1 л.

5. Свине:

а) отъ 10 кгр. надолу — една глава 3 л.;

б) отъ 10 до 50 кгр. — една глава 5 л.;

в) отъ 50 кгр. нагорѣ — една глава 15 л.

6. Кучета ловджийски и луксозни — една глава 4 л.

7. Дивлячъ четвороногъ всѣкакъвъ видъ (тухъ влизатъ и всичкитѣ менажерийски животни) — една глава 3 л.

8. Птици домашни всѣкакви — безъ мито.

9. Птици пойни, луксозни, дресирани — една глава 1 л.

10. Живи пчели въ кошери — безъ мито“.

Д. Драгиевъ: Никой не може да оспорва, че митническата тарифа, която е на обсъждане, е въпросъ много важенъ и трѣбва да съжаляваме, за дѣто г. Министърътъ на Финанситѣ не е придружилъ тая тарифа съ необходимитѣ свѣдѣния, за да ни бжде работата достатъчно ясна и поради краткото врѣме, което имаме на разположение, не можахме да съберемъ — поне за себе си ще кажа — онѣзи свѣдѣния, които биха могли да се събератъ и би трѣбвало да се иматъ при едно по-свободно врѣме. Вънъ отъ това, финансовата комисиия когато разглеждаше тая тарифа, знае, за сѣдаваше и комисията по вътрѣшнитѣ работи, а едновременно съ тѣхъ засѣдаваше и Народното Събрание. Така щото, всички ония г. г. прѣдставители, които имаха желание да присѣтствуватъ въ финансовата комисиия и да чуятъ вѣщитѣ обяснения на комисията отъ чиновници, която е работила тая тарифа, бѣха лишени отъ възможността да сторятъ това. Ето защо ние тукъ ще бждемъ принудени да искаме често пѣти надлежитѣ обяснения отъ г. Министра на Финанситѣ.

Азъ, прочее, станахъ, прѣди да кажа думата си, да попитамъ г. Министра на Финанситѣ да ни обясни, защо по статия първа, „живи животни освѣнъ поименованитѣ“, които не сж нищо друго, освѣнъ нашиятъ едѣръ добитѣкъ, защо е оставенъ безъ мито вносътъ на тия чужди животни, защо е оставенъ безъ мито вносътъ и на домашнитѣ птици, както и на пчели и кошери? Слѣдъ като чуя обясненията на г. Министра на Финанситѣ, може би ще кажа нѣколко думи.

Министъръ М. Сарафовъ: Азъ дадохъ обяснения завчера и сега поотдѣлно да давамъ нѣма защо. Когато по начало се разисква тарифата, казахъ защо сме ги освободили. Защото считамъ, че той е единъ артикулъ, който ние изнасяме и нѣма какво да се боимъ отъ чужда конкуренция и че добитѣкъ, който внасяме отвънъ, е за въ полза на страната, за подобрене на нашия приплодъ.

Д. Драгиевъ: Г-нъ Министърътъ на Финанситѣ каза, че добитѣкъ, едриятъ добитѣкъ, пчелитѣ,

домашните птици се освобождават отъ мито, защото ние сме имали достатъчно отъ този родъ животни и нѣмало какво да се плашимъ отъ чуждата конкуренция; слѣдователно, умѣстно било да се оставятъ безъ мито. Наистина, отъ тоя родъ животни ние имаме износъ по-голѣмъ, отколкото имаме вносъ, но сѣ таки не може да се откаже, че вносъ на такива животни имаме. Ако трѣбваше да се водимъ отъ този възгледъ, че като имаме тѣзи животни, не бива да прѣдвиждаме мито за вноса, за чуждия вносъ, защо тогава овните, овците, пилетата, които така сѣщо имаме, и имаме до толкозъ, че, доколкото ми е извѣстно, износното перо на тия животни е най-голѣмо въ сравнение съ другитѣ видове животни: отъ една статистика за търговията на нашето княжество прѣзъ 1901 г. азъ виждамъ, че макаръ и ние да имаме отъ тѣзи животни, както каза г. министърътъ и както всѣкому е извѣстно, но сѣ пакъ ние сме имали извѣстенъ вносъ отъ овни. Биволи, напр., сж внесени отъ Ромжния и отъ Турция; биволици сж внесени отъ Турция; волове отъ Турция и отъ Ромжния; крави имаме внесени отъ Турция, отъ Австрия, отъ Ромжния и отъ Русия; даначета и телци така сѣщо имаме внесени отъ Турция и Ромжния; телата помалки отъ една година имаме внесени отъ Турция, Ромжния и Австрия; коне и хатове има внесени отъ Ромжния, Австрия, Русия и Сърбия; кобили имаме на първо мѣсто отъ Сърбия, Ромжния, Турция, Австрия и Русия; млади коне имаме отъ Сърбия; кончета до една година отъ Турция; послѣ, мулета и магарета така сѣщо имаме внесени отъ Турция. И този вносъ сме го имали, когато на тѣзи животни е вземано мито: на биволи, напр., споредъ едно прѣсметане, което направихъ, на биволи на глава 10.50 л. се е падало; биволици — 11.20 л. на глава; волове — 7.20 л.; крави — 7.65 л.; даначета и телци — 3.78 л. на глава; телата до 1 година — 2.15 л.; коне и хатове — 14 л. на глава; кобили — 12.85 л.; млади коне — 6.35 л.; кончета до една година — 2 л.; мулета — 13 л.; магарета — 3.14 л. и по-малки отъ една година — 1.30 л. Така щото, ние сме имали единъ вносъ на чуждъ едъръ добитѣкъ при такова едно мито, което не е малко. Послѣ, може би г. министърътъ да ми каже, че този добитѣкъ, когато се внася, е по-доброкачественъ и, слѣдователно, нѣма защо да се плашимъ отъ този вносъ. Е добръ, това ли е главното рѣководно начало, което трѣбва да имаме при съставянето на тази тарифа — онова, което е по-хубаво, да го пуцаме да се внася? Ако речехме да се рѣководимъ отъ това начало, щото чуждото, което е по-доброкачествено, което е по-хубаво отъ нашето, да го допусхаме, тогава трѣбваше на чуждото, което е по-добро въ качествено отношение въ сравнение съ нашето, трѣбваше да му дадемъ свободенъ достѣпъ, а ние това не правимъ. Ето, напр., за овните и овците не се рѣководимъ отъ това правило, а прѣдвиждаме мито. За другитѣ стоки европейски, които сж по-доброкачествени отъ нашитѣ, ние не се рѣководимъ отъ

това правило, а ги облагаме съ извѣстно мито, Защо? Защото нашето, макаръ по-доброкачествено, макаръ недостатъчно въ количествено отношение, ние се стремимъ него да повдигнемъ, него да подобримъ. Ето най-главното рѣководно начало при съставянето на тази митническа тарифа. Но и да приемѣхме даже да се водимъ въ случая отъ това правило, че не бива да облагаме чуждия едъръ добитѣкъ при внасянето му въ България съ мито, защото е по-доброкачественъ, и това не е вѣрно, ние трѣбва да имаме прѣдъ видъ, че сме земеделѣческо-скотовѣдска страна, заобиколени съ една Сърбия, съ една Турция, съ една Ромжния, които сж тоже земеделѣчески, които сж тоже скотовѣдски страни и които въ земеделѣческо, въ скотовѣдно отношение малко се различаватъ отъ България, и че онова, което се внася отъ тѣхъ, не е всѣкога доброкачествено. А че е тѣй, азъ ще посоча на самитѣ цифри. Биволи, напр., внесени отъ Турция и Ромжния, по оцѣнка сж по-долни отъ нашитѣ: 100 глави биволи ромжнски или турски сж оцѣнявани на 7.500 л., когато българскитѣ, изнесени за Турция, сж оцѣнявани на 10.339 л. Ако бѣха тѣ по-доброкачествени, именно тия, които се внасятъ, нѣмаше да бѣдатъ по-евтини. Биволици, които се внасятъ тоже, нашитѣ, се цѣнятъ 100-тѣ 9.553 л.; а ония отъ Ромжния и Турция — 6.500 л. По-низката имъ цѣна свидѣлствува, че тѣ не сж по-горни въ качествено отношение отъ нашитѣ. Воловетѣ така сѣщо сж по-евтини — онии, които се внасятъ, нежели ония наши, които се изнасятъ. Послѣ даначетата и телцитѣ така сѣщо сж по-евтини. Младитѣ коне и кончета до една година, мулета, магарета — 9 пера — прѣдставляватъ едно оцѣнение много по-евтино отъ цѣната, която има сжщиятъ добитѣкъ нашъ, изнесенъ навънъ. Това свидѣлствува, че този добитѣкъ е по-доброкачественъ въ сравнение съ нашия. Наистина, има добитѣци съ по-висока цѣна внесени, отколкото цѣната на нашитѣ, които сж изнесени. Такива сж, напр., кравитѣ и телетата до една година, които придружаватъ майкитѣ си, коне, хатове и кобили, но това не сж вече кобили и крави, които идатъ отъ Турция или Ромжния или отъ Сърбия, но това сж, както се вижда и отъ самата статистика, коне и хатове нѣколко, 97 напр., за 46 хиляди и нѣколко стотинѣ лева, внесени отъ Австро-Унгария, 6 крави внесени отъ Унгария за 3.600 л. Разбира се, че тѣ сж свѣсѣмъ отъ друго качество добитѣци, но онѣзи, които се внасятъ главно отъ Турция, Ромжния и Сърбия, както и посочихъ, сж внесени по една цѣна по-долна, която ни дава основание да прѣдполагаме, че сж по-доброкачествени. Ето защо азъ мисля, че ако при такова едно мито отъ 10 л., отъ 11 л., отъ 12.80 л. на добитѣкъ, този добитѣкъ отъ Ромжния, отъ Турция, отъ Сърбия е могълъ да се внася у насъ, сега, когато ние махнемъ свѣршено това мито, чуждиятъ вносъ у насъ ще се увеличи. Наистина, ние сме страна земеделѣческа, скотовѣдска, но сѣ пакъ има хора и

въ България, които не сж земеделци, които не сж скотовъдци, които иматъ нужда често пѣти да купуватъ тоя добитѣкъ, било за потрѣбление на неговото месо, било пѣкъ за други употрѣби. Намиратъ се така сѣщо и покрайни околии, които, като се махне съвсѣмъ митото, ще да купуватъ не добитѣкъ изъ България, но добитѣкъ или изъ Турция, или изъ Сърбия, или изъ Ромѣния и ще да купуватъ добитѣкъ, както се вижда отъ статистическитѣ данни, не всѣкога доброкачественъ, но добитѣкъ много по-евтинъ отъ нашия и, слѣдователно, много по-доброкачественъ. Прѣдъ видъ на това, че като се махне митото на вносниа едъръ добитѣкъ, може отъ съсѣднитѣ намъ земеделческо-скотовъдски страни да се внася добитѣкъ по-евтинъ отъ нашия и да подобие нашия добитѣкъ вътрѣ, тукъ въ самата страна, а пѣкъ това нѣма да бѣде отъ полза нито за нашето земеделѣие, нито за нашето скотовъдство, азъ мисля, че не трѣбва да се остави вносътъ на тия животни безъ мито, а трѣбва да се обложи съ едно съответствующе мито.

Онова, което казахъ по отношение на едрия добитѣкъ, се отнася и по отношение на дребния добитѣкъ. Тукъ виждамъ: „овни, кочове, овци, кози и пѣрчове — мито 2 л.; шилета, агнета и ярета — мито 1 л.“ Споредъ смѣтката, която азъ направихъ за вноса, излиза, че за овни и кочове се е плащало мито на единъ добитѣкъ 1 л. и 38 ст.; овцетѣ — 1 л. и 5 ст.; шилета, агнета и дзвискѣ — 42 ст.; пѣрчове и кози — 1 л. Това мито, което сега се прѣдвижда, се твърдѣ малко различава отъ митото, което по-напрѣдъ сж плащали при вноса на тия добитѣци. Заради туй, менѣ ми се струва, че не само трѣбва да се прѣдвиди едно мито по статия първа за живи животни, но и трѣбва да се увеличи онова по статии втора и трета. Напр., не ще бѣде злѣ, мисля, ако по статия втора митото, намѣсто 2 л., да бѣде 3 л., а по ст. ст. 3 и 4, намѣсто 1 л., нека го направимъ поне 2 л.

Послѣ, статия осма: „Птици домашни всѣкакви“ — тоже безъ мито. Птици домашни ние имаме внасяни отъ Австрия на първо мѣсто, отъ Ромѣния и отъ Турция, и при тоя вносъ плащано е едно мито отъ 17 ст. на екземпляръ птица, а тукъ е оставено безъ мито. Азъ бихъ прѣдложилъ да се прѣдвиди едно мито поне отъ 30 ст., ако не и повече.

Послѣ, „живи пчели въ кошери“. Живи пчели, споредъ статистиката за 1901 г., виждаме, че ние имаме вносъ на първо мѣсто отъ Ромѣния и послѣ отъ Италия. Вижда се, че малко кошери ще да сж внасяни, но на всѣки случай тѣзи, които сж се внасяли, плащали сж мито отъ 1 л. и 42 ст. на кошерь, а тукъ е оставено съвсѣмъ безъ мито. Ние създаваме закони, отъ една страна, да покровителствуваме нашето производство, земеделческо и скотовъдско; послѣ, грижимъ се за повдигането на нашето пчеларство, а пѣкъ оставаме да се внасятъ пчелитѣ съвсѣмъ безъ мито занапрѣдъ, когато досега, споредъ смѣтката, която направихъ, на кошерь сж плащали онѣзи, които сж ги внасяли,

по 1 л. и 42 ст. Така щото, и по статия десета, споредъ мене, не трѣбва да се остави безъ мито.

М. Такевъ: Тукъ не сте правъ. Не вѣрвамъ да поддържате това. Пчели, които живи ги докарваме, да ги облагаме на глава, може ли да бѣде това?

Д. Драгиевъ: Плащано е мито досега. Азъ поддържамъ, г-нѣ Такевъ, да се прѣдвиди мито на кошерь пчели, които се внасятъ отъвнѣ, затуй, защото въ България има достатъчно мѣста за развъждане пчели, има достатъчно хора интелигентни, които да се заематъ съ тая работа, и не се иска голѣма философия, щото при развитието на пчеларството, при неговия напѣдѣкъ, да се не нуждаемъ толкова отъ вноса на чужди кошери пчели.

М. Такевъ: За колко хиляди лева сж внесени пчели?

Д. Драгиевъ: За колко хиляди лева ли?

Министъръ М. Сарафовъ: За 20 л.

Д. Драгиевъ: Когато ще приемаме ние една тарифа, която има 540 статии, не трѣбва да търсимъ при всѣка статия колко хиляди лева; ние трѣбва да се съжнимъ и за стотинкитѣ.

М. Такевъ: Казахъ това, понеже Вие държите таблицата.

Д. Драгиевъ: Азъ ви казвамъ, че прѣзъ 1901 г. сж внесени 11 кошери...

М. Такевъ: Голѣма работа!

Д. Драгиевъ: За които е платено 15 л. и 68 ст. мито, а въ България за ония, които искатъ да развъждатъ пчели, има не 11, а има хиляди стари кошери.

М. Такевъ: Сега кое трѣбва да протезираме, г-нѣ Драгиевъ?

Д. Драгиевъ: Коего имаме, него трѣбва да протезираме.

М. Такевъ: Живитѣ пчели ли?

Д. Драгиевъ: Вие ще видите по-нататѣкъ, че тази тарифа е такава, че и воцината се освобождава отъ мито, и медътъ се освобождава.

Министъръ М. Сарафовъ: Медътъ не се освобождава.

Д. Драгиевъ: Освобождава се и сламата, брашното, къспето, ярмата, виното, дървата за горене — въобще тази тарифа е такава, че онова, което имаме главно, като страна земеделческа и скотовъдска, не се мѣри да се протезира.

М. Такевъ: Г-нъ Драгиевъ! Добрѣ ще бѣде да говорите вѣрно. § 24 казва: „медъ отъ пчели на пити или очистени — 10 л.“ (Нѣкой отъ дѣсницата: Той не го е чель.)

Д. Драгиевъ: Имате право. Имамъ грѣшка, г-нъ Такевъ. Пчелитѣ и воцината сѣ безъ мито. Медътъ е плащаль досега 7 л., а е прѣдвидено да плаща тукъ 10 л. Слѣдователно, въ това имамъ грѣшка, но пчелитѣ и воцината сѣ безъ мито. Азъ мисля, че не бива да оставаме вноса по тия статии безъ мито и по статия първа бихъ прѣдложилъ за добитѣтъ отъ 3 години нагорѣ 20 л. на глава, а за тия отъ 3 години надолу 10 л. на глава мито.

Т. Теодоровъ: Г-да народни прѣдставители! Въпросната тарифа, слѣдъ едно твърдѣ кѣсо бавене въ комисията по Финансовото Министерство, се връща прѣдъ насъ почти въ сѣщия видъ, както бѣше прѣдложена отъ г. Министра на Финанситѣ. Слѣдователно, всичкиѣ ония бѣлѣжки и критики, които азъ направихъ при първото четене по тази тарифа, оставатъ си и за второто четене. Азъ считамъ за своя обязаность тукъ да кажа и да се чуе, че, споредъ мене, тая тарифа нѣма да принесе никаква полза на България и българското правителство, а, напротивъ, тя, тѣй оставена, ще принесе врѣда и по-хубаво ще бѣде, ако не се поправи тая тарифа, никакъ да я нѣмаше, отколкото да я гласуваме въ тоя видъ. Азъ ви моля да ме послушате, защото, ако не направите това, нѣма да бѣде далечъ онова бѣдѣще, което ще ви покаже, че сте направили грѣшка.

При първото четене, г-да прѣдставители, азъ ви обърнахъ вниманието върху обстоятелството, че нашата тарифа е максимална тарифа на България; тя е, слѣдователно, онзи максимумъ, който ние ще искаме да приложимъ въ дѣйствиe само на ония държави, които не биха пожелали да държатъ смѣтка за добритѣ редовни търговски сношения съ насъ и не биха желали да обосноватъ своята си търговия съ насъ върху търговски договори, сключени за едната и другата страни, въ течението на единъ по-късъ или по-дълъгъ срокъ. Слѣдователно, тя трѣбва да има характеръ на заплашване, тя трѣбва да има характеръ сѣщевременно протекционистически, защото ние ще я прилагаме само на ония, които не желатъ да влѣзатъ съ насъ въ споразумѣние, за да си направимъ взаимни отстъпки, за да признаемъ какво ние имаме справедливо да искаме отъ тѣхъ и какво тѣ иматъ справедливо да искатъ отъ насъ, за да си уредимъ тарифата на справедливи начала. Вие, слѣдователно, въ тази тарифа трѣбва да направите такива положения, които да застрашаватъ, да иматъ нѣкаква тежестъ въ очитѣ на другитѣ държави, които не искатъ или не намиратъ за добрѣ, не намиратъ за сподобно да сключатъ съ насъ търговски договори. Е добрѣ, въ максималната тарифа

освобождавате цѣлъ редъ прѣдмети отъ мита. Че това е минимална тарифа. Въ минималната тарифа какво ще имате? Моето мнѣние е, че въ една максимална тарифа не може да има освобождаване отъ мито, или, ако ще го има, трѣбва да го има за ония само продукти, безъ които ние не можемъ да сѣществуваме, които трѣбва да искаме да дойдатъ тукъ въ нашъ интересъ. Само за тѣхъ може да се постанови това, а общо начало трѣбва да бѣде, че прѣдмети безъ мито въ максимална тарифа не трѣбва да има. Напр., да кажемъ какво може да бѣде. Ако бѣхме Англия, не можехме да произвеждаме жито, климатътъ не ни позволява да произвеждаме това произведение, а трѣбва да се хранимъ съ него; не може да произвеждаме кукуруза и т. н., а не могатъ безъ него наптитѣ бирени фабрики, тогава ние не само че и въ максимална, но и въ минимална тарифа ще кажемъ, че тоя артикулъ го освобождаваме да влиза безъ мито. Защо? Защото ни трѣбва, по само на тѣзи артикули, безъ които не можемъ, които сѣ нужни за развитието на нашата индустрия, земледѣлието и скотовѣдството, или безъ които ние бихме имали гладъ или друга обществена бѣда — само тѣхъ ще оставимъ въ максималната тарифа безъ мито, а всички други продукти, г-да народни прѣдставители, трѣбвало би въ максималната тарифа да обложимъ съ нѣщо. И това нѣщо въ никой случай не може да бѣде помалко отъ туй, съ което досега сме облагали. Нашата максимална тарифа на бѣдѣщето не може, не трѣбва нито въ една точка да бѣде по-долна отъ сегашнитѣ мита. Въ ония тарифи, които ще изработимъ въ търговскитѣ си договори съ другитѣ държави, които ще сключимъ занаяпрѣдъ, още въпросъ е, дали трѣбва по нѣкои продукти, които досега сме ги облагали съ 6 или 14%, да отстъпимъ. Тамъ още допушамъ, че ако се гарантираме съ нѣкои по-високи облагания по други прѣдмети, да отстъпимъ отъ митата, които сѣ взимани досега пѣкъ по други, но тамъ ще бѣде въпросъ на договоръ *donnant, donnant* — ще ми дадешъ, ще ти дамъ, но като общо правило въ нашата максимална тарифа не, а въ нашата договорна, въ нашата минимална бѣдѣща тарифа не може да слизае отъ туй, което имаме досега, а, напротивъ, ако министърътъ мисли, че той ще аксантира една економическа политика, той трѣбва да каже: минималната тарифа зарадъ мене е това, което сега сѣществува; а занаяпрѣдъ азъ ще искамъ да направя нѣщо повече и ще увеличи, а нѣма да намаля; мога да намаля, като едно изключение отъ сега сѣществующото, но това ще го направя само тамъ, дѣто мога да получа и азъ съответствующитѣ компенсации. Това е, г-да народни прѣдставители, единъ такъвъ основенъ принципъ, че азъ се чудя, какъ е могълъ той да избѣгне отъ вниманието на съставителитѣ на тази максимална тарифа и какъ не се е обърнало внимание на него, поне слѣдъ онова, което се говори тукъ при първото четене. Тази тарифа, тѣй както е направена, намалява сега

съществуващите мита на цѣлъ редъ прѣдмети; а ние нѣмаме никакви основания, за да направимъ това нѣщо, когато правимъ една максимална тарифа. Разбирамъ, когато правимъ една минимална тарифа, тогава можемъ да кажемъ: позволява се на министерството по тѣзи и тѣзи артикули — поне ще бѣде по-безопасно отстъпването — да отстъпи отъ този минимумъ и да жертвува сегашното, което имаме, и по-долу да слѣземъ отъ него. Но това ще бѣде, когато правимъ една минимална тарифа. Но когато правимъ една протекционистическа тарифа, когато правимъ една максимална тарифа, какъ можемъ да освободимъ отъ мито прѣдмети, които досега сѣ били обложени? Това е безмислица; това значи да не търсимъ да достигнемъ нищо съ този законопроектъ. Утрѣ вие ще почнете да прѣговаряте съ другитѣ държави, да сключавате търговски договори, ами вие всичко, което сте освободили тукъ отъ мито, не ще можете да искате вече да го облагате, и вие, и бѣдѣщитѣ ви приемници, които сѣ. А пъкъ най-важнитѣ артикули — азъ по-послѣ ще се повърна върху този прѣдметъ, — вие ги освобождавате, което може да интересува нѣкои държави, и отсега още си свързвате рѣцѣтъ. И, споредъ мене, ако нѣма тази тарифа, положението ще е по-добро. Защо? Защото, напр., на животни животни вие имате сега 14% мито; адвалорно, наистина, но 14%. За овце, козове, кози и пр., каза ви г. Драгиевъ съ статистически данни въ рѣцѣ, че тѣ плащатъ сега по-големо мито, отколкото е прѣдвидено тукъ. За кошерите за пчели, за птици домашни, сегашнитѣ мита сѣ по-големии отъ тѣзи, които сѣ прѣдвидени тукъ. И защо правимъ сега тази тарифа? Не е ли по-хубаво да нѣмаме въ такъвъ случай тази тарифа, че едно правителство, което ще третира съ държавитѣ, за да сключва търговски договори, да може да има по-голема свобода по отношение на тѣзи прѣдмети? И, г-да народни прѣдставители, грѣшка би направило правителството и грѣшка бихме направили ние, ако си помислимъ, че тази тарифа ние ще можемъ да я приложимъ, тъй както е, на всичкитѣ държави. Щемъ-нешемъ — въ всѣки случай трѣбва да направимъ голѣми жертви, голѣми усилия, — ние трѣбва да сключимъ търговски договори поне съ нѣколко държави. Ако ние не сключимъ търговски договори съ нѣколко държави, ние тази тарифа на всички свѣтъ — и напредъ го казахъ, и при първото четене го казахъ — не ще можемъ да я наложимъ. Трѣбва съ нѣколко държави да сключимъ търговски договори, съ онѣзи именно, съ които нашата търговия е отъ особена важностъ, дѣто най ни интересуватъ да сключимъ, и тогава съ другитѣ държави, съ които нашитѣ сношения сѣ по-безразлични, не толкова важни за насъ — можемъ да оставимъ и да водимъ борба и да прилагаме каквато искаме тарифа. Е добръ, за да можемъ да сключимъ тѣзи търговски договори, съ тази тарифа ще трѣгнемъ съ повече свързани рѣцѣ, съ по-малко искания, отколкото ако нѣмахме тази тарифа и стоехме на

базата на сега съществуващите договори. Азъ допускамъ, че, ако нѣмахме тази тарифа, едно правителство, като не успѣе да сключи търговски договори, може да продължи още за една година, чрезъ единъ *arrangement provisoire*, сега съществуващото положение. Но ако вие имате тази тарифа, мѣчно ще бѣде да направите и туй занаяръдъ, защото хората ще видятъ, че вие сте наклонни да направите по-големии отстъпки, отколкото досега сѣ направили прѣдшествующитѣ правителства. Не знамъ дали е ясна моята мисль, не знамъ дали се разбираме сега, по азъ считамъ *funeste*, считамъ злополука за България обстоятелството, ако се оставятъ въ тази тарифа тѣзи прѣдмети свободни отъ всѣкакво мито. Азъ считамъ, че трѣбва да нѣма тукъ артикули безъ мито, въ тази максимална тарифа, и на всички пера, които сѣ безъ мито, се да се гуди и г. Министерътъ на Финанситѣ да се съгласи. Е добръ, тѣзи мита ще ги приложимъ къмъ онѣзи държави само — казвамъ, като репресалии, — които не искатъ да сключатъ съ насъ търговски договоръ; а пъкъ има ли държави, които желаятъ съ насъ да третиратъ, които желаятъ съ насъ да сключатъ търговски договори, нека най-послѣ да имъ отстъпимъ на тѣхъ, ако мислимъ, че тѣхнитѣ добитѣкъ, напр., не е опасенъ за насъ, че тѣхнитѣ дивечъ не е опасенъ за насъ. Но да го направимъ въ отдѣлни случаи, като единъ видъ компенсация. Но въ една максимална тарифа да се излиза съ безмитни прѣдмети, това е, споредъ мене, безмислица. А пъкъ вие направѣте както щете.

Сега, отъ тѣзи общи съображения като трѣгвамъ, азъ ще ви посоча въ тази тарифа нѣколко несъобразности въ тази глава, която четохъ, и ще ви моля, ако желаете, изправѣте ме.

Азъ считамъ като изходна точка, като единъ принципъ при разглеждането на настоящия законопроектъ, на настоящата тарифа слѣдующето положение: че ние трѣбва да прѣслѣдваме една протекционистическа политика. Какво значи да прѣслѣдваме една протекционистическа политика? Въ това ужъ всинца сме съгласни: и министерство, и болшинство, и меншинство, всички сме съгласни, но види се, че ние нееднакво разбираме срѣдствата, съ които ние трѣбва да слѣдваме тази политика. Какво значи да прѣслѣдвамъ протекционистическа политика? Значи, да покровителствуващъ онази индустрия, онова земледѣлие, онова скотовѣдство, съ една дума онова производство, което имашъ у себе си, първото начало, плюсъ второ едно начало, да покровителствуващъ създаването, пореждането на нови производства, които могатъ да вирѣятъ успѣшно въ страната. Това е разумната протекционистическа политика. Въ двѣ точки се сходя тѣ: първо, да протезирашъ съществуващото, то е първото и най-важното, и второто е да направимъ една крачка по-нататѣкъ и да гледашъ да създадешъ нѣщо ново, което може да вирѣе. Ако не обръщашъ внимание на втората частъ, именно „което може да вирѣе“ — азъ подчъртавамъ това, — то

тава протекционизмът става осждителен; то става вече една фискална политика и въ теорията такъв протекционизмъ се осжда; той се обръща въ запрѣтителна система, прохибитизмъ, и такава една тарифа е прохибитивна, защото всѣки народъ, всѣка държава, като покровителствува, не трѣбва да довежда това покровителство до абсурдъ, до прѣкаленостъ, не трѣбва да гледа да създава такива индустрии, за които нѣма почва и по никой начинъ нѣма да се създадатъ, освѣнъ като се създадатъ прохибитивни мита, и да кара своитѣ граждани да потрѣбаватъ извѣстни прѣдмети по-скъпи, които биха могли да дойдатъ отвънъ съ една поевтина цѣна. Щомъ въ това се заключава протекционистическата система, ние трѣбваше въ тая тарифа да гледаме онова, което имаме въ България сега, онова, което е плодъ на вѣковнитѣ усилия на българския народъ, онова, което е могло да се удържи, да стои на краката си, то да се запази на крака, освѣнъ онова, което се вижда, че не може да утрае, че е осждено на загиване и което можемъ да пожъртуваме. Е добръ, азъ при общитѣ дебати, при първото четене на този законопроектъ казахъ, че България, прѣди всичко, въ настоящия стадий е страна земеделѣско-скотовѣдска и нейното производство е главно въ земеделѣски и скотовѣдски продукти. Като изхождамъ отъ тѣзи послѣдки, които по-напрѣдъ казахъ, твърди, че ние трѣбва най-напрѣдъ да покровителствуваме земеделѣството и скотовѣдство или, по-добръ казано, земеделѣското и скотовѣдско производство, и слѣдъ това ние трѣбва да покровителствуваме и индустрията си въ онѣзи клонове, които вече сж се зародили или иматъ шансъ да се зародятъ и сществуваатъ. Но то е вториятъ стадий, който иде на вторъ планъ. Първото е важно. Сега, какво виждаме ние въ тая тарифа? Ние виждаме, че цѣлото наше земеделѣско и скотовѣдско производство почти, а посочихъ и възраждащото се минно въ бждще, сж оставени да се не покровителствуватъ по една фалшива мисль, споредъ мене, че тѣзи работи ние ги имаме и, слѣдователно, щомъ ги имаме, то не трѣбва да ги покровителствуваме. Г-да народни прѣдставители! Вие ги имате, ама ги имате протежирани досега. Вносятъ на чуждия добитѣкъ, на птицитѣ и на другитѣ прѣдмети сега е малѣкъ, ама вие сега имате извѣстни мита върху тия прѣдмети, а щомъ вие вдигнете тия мита, сигурни ли сте, че тия производства ще удържатъ на новия напрѣдѣкъ, който ще дойде? Питамъ азъ: вие имате ли морално право, вие, които се наричате протекционисти, а не сте либѣрешанжисти, да направите това? Ако сте либѣрешанжисти, прави сте, защото либѣрешанжиститѣ казватъ, че за извѣстни прѣдмети, най-послѣ, тукъ почвата е благоприятна и ще надвие на чуждитѣ прѣдмети. Тя е една либѣрешанжистка теория, въ полза на която може да се говори много, но вие и ние и никой въ България не е либѣрешанжистъ по извѣстни съображения отъ економически, политически и со-

циаленъ характеръ, ако щете. Щомъ вие сте протекционисти, не трѣбва да земате рецептата на либѣрешанжиститѣ. Либѣрешанжиститѣ така разсждаватъ: това щомъ го има въ една страна, нѣма нужда да се покровителствува, нека издържи конкуренция. Азъ мисля, г-да народни прѣдставители, че единъ министъръ на Финанситѣ, при днешното наше положение, съ тая тарифа, тарифа на протекционистъ, най-малкото, което можеше да направи сега съ тая тарифа, е да остави за прѣдметитѣ на земеделѣското и скотовѣдско производства онѣзи мита, които сега сществуваатъ като минимумъ, и въ никой случай нѣма право да ги намалява, защото той нѣма моралното право да ги намалява и защото той не знае какво ще послѣдва отъ това нѣщо. Вие знаете ли какво значи една стотинка прибавена или намалена на единъ прѣдметъ? Тази стотинка, наложена на границата, прави много пжти прѣвратъ въ економическия животъ на народитѣ и не е тъй лесна тая работа. Ние не можемъ даже да измѣримъ нейното влияние, което ще упражни въ бждще за нашето економическо развитие. Защо да жъртуваме сигурното, което имаме, и да се впускаме въ една областъ, която не знаемъ какъ ще ни изкара? И азъ ще ви моля, г-да народни прѣдставители, да вземете въ сериозно внимание това, което г. Драгиевъ ви каза и което и азъ казахъ онзи день, и да приемете като принципъ, че не можемъ да оставимъ земеделѣското и скотовѣдското производства безъ покровителство, безъ налагане мито, макаръ ако не по-голъмо, то поне сегашното, защото не знаемъ какво ще бжде. Туй я стане, я не стане законъ за чуждитѣ държави, защото максималнитѣ тарифи, които имаме тукъ, ще ги оспорватъ, но тия освобождения, които сме направили, ще бждатъ вече за насъ законъ. Това или онова правителство не може да каже утрѣ, че азъ искамъ да облагамъ тѣзи работи съ мито, защото хората ще ни кажатъ: какъ така, едно народно събрание освободило, а вие какви сте порялисти отъ царя та искате да облагате съ мито? И не само на туй правителство, но и въ бждще на друго едно правителство, което каже: азъ съмъ друго правителство и прѣслѣдвамъ друга политика, тѣ ще кажатъ: вие сте повинисти, защото вашето законодателно събрание, което се прѣдполага, че е правило работитѣ съзнателно, се е произнесло еди-кога, че тѣзи прѣдмети трѣбва да се освобождаватъ. Вие сте повинисти, ще кажатъ, вие искате отъ България да правите Богъ-знае каква индустриална страна и пр. Слѣдователно, такава една тарифа, вмѣсто да даде една възможностъ на правителството да се бори съ другитѣ държави и да добие по-добри отстъпки, напротивъ, ще му върже ржцѣтъ и ще го направи безсилно. Такава тарифа по-хубаво да я нѣма — послушайте ме, — отколкото да я има, защото и безъ таква тарифа никакъ не е мжчно за едно правителство да сключи търговски договори. Тя не е нужна, за да може да сключи търговски договори; тя не е

нужна, за да може да сключи такива договори; ти се прави за да има извѣстенъ максимумъ, да знаятъ другитѣ държави, че ще се приложи, ако не сключатъ договори. Това е важното.

Е добръ, да дойдемъ сега отъ тѣзи общи съображения за втория случай, за прѣдметитѣ, които току-що сме почнали да произвеждаме или имаме възможност да произвеждаме: и за тѣхъ трѣбва да постѣпимъ по сѣщия начинъ, а за тѣхъ тази трѣбва да бѣде нашата ръководяща идея. Като изхождамъ отъ тази идея, азъ започвамъ да разглеждамъ първата глава: „Живи животни“. И чета: „Живи животни освѣнъ поименованитѣ“. Поименованитѣ сѣ извѣстно количество видове, а сѣ оставени други непоименовани. Кои сѣ именно непоименованитѣ? Азъ вземамъ на рѣка другата тарифа, за която говорихъ миналия пътъ, изработена въ 1898 г., която има повече параграфи, повече подраздѣления и която виждамъ, че надали се е имала достатъчно прѣдъ видъ, когато се е работила тази, което е въобще единъ лошъ способъ на работа въ нашитѣ канцеларии — да игнориратъ труда на прѣдшествующитѣ хора, когато винаги добръ е човѣкъ да провѣрява работата си въз основа и въ сравнение съ работитѣ, които сѣ вършили други по-напрѣдъ, и когато намѣри човѣкъ извѣстни нѣща лоши, да ги измѣни, а добритѣ да вземе. Въ настоящата тарифа, г-да народни прѣдставители, азъ намирамъ слѣдующитѣ прѣдмети, които сѣ изрично поименовани и които тукъ нѣма. Тѣ сѣ: коне, воллове, кобили, крави, бикове, биволи, биволици, катѣри, магарета. Тия прѣдмети сѣ изрично изброени въ другата тарифа отъ 1898 г., и не само това, но сѣ раздѣлени на категории: кончета и кобилчета отъ 2 години нагорѣ се таксуватъ отдѣлно, а кончета и кобилчета отъ 2 години надолу се таксуватъ пакъ отдѣлно. Сѣщо и телетата, кочоветѣ, които сѣ по-малки отъ 2 години се облагатъ отдѣлно, та слѣдъ това подробно изброяване се казва: „животни непоименовани“. Могатъ да се случатъ и други, които не сѣ поименовани, напр. камили и т. н.

Миналия пътъ, при първото четене на тази тарифа, азъ казахъ, че въ тая тарифа прѣдвидено е било за коне, за жрѣбци и кобили по-голъми отъ 2 години една такса отъ 25 л. на добиче, за жрѣбчета отъ 2 години прѣдвидено е било такса 10 л. Въ тази тарифа сега какво се прѣдвижда? Нищо — безъ мито. Ако единъ състоятеленъ човѣкъ, слѣдователно, въ България вземе и си изпие отъ Унгария 2 впрѣгатни коня за едно купе на стойностъ 3.000 л., ще ги внесе безъ мито. Ако си докара нѣкой конъ за ездено отъ Русия, който струва 1.000—1.500 л., нѣма да плати нищо. Питамъ ви азъ сега: защо ще допуснете това нѣщо? Защо на този човѣкъ, който внася тѣзи коне за впрѣгане или за ездено, ще допуснете да ги внесе безъ мито? По онази тарифа отъ 1898 г. трѣбваше да плати 25 л. на конъ; значи 50 л. за двата. По сегашния режимъ този човѣкъ ще плати за единъ

чифтъ коне, който струва 3.000 л., по 14% — 420 л. мито. Вие казвате: ние ще ги освобождаваме сега съвсѣмъ безъ мито. Защо ще ги освобождавате, питамъ азъ? Може би, таквизъ хубави коне като тѣзи за 3.000 л. въ България нѣма, но може да се намѣрятъ други, които струватъ 2.000 л. Ако вие ги обложите съ 420 л. мито, както е по сегашния режимъ, възможно е този човѣкъ, като прѣсмитне, че ще плати такова мито, че ще плати за прѣвозъ толкова и толкова лева, да купи тукашни коне за 2.000 л., вмѣсто външнитѣ, и той съ това ще насърчи тукашното производство. Ако е въпросъ за докарване породести коне за производство, това го има въ закона за насърчение на коневѣдството. Такова лице, което иска да докара жрѣбци, за да служатъ на неговото ергеле, то ще прѣдстави нужнитѣ удостовѣрения и жрѣбцитѣ ще бѣдатъ пуснати безъ мито. Ние ще направимъ законоположение, ако има нужда, да могатъ да си докарватъ и породести бици. Ще ги докарва държавата, ще ги докарва постоянната комисия и ще ги даде на населението; по извѣстния законъ, който имаме за покровителствуване на производството, ще наредимъ тая работа. Но, ако се касае да се докарва чуждъ добитѣкъ отвънъ, защо го оставяте да дохожда и да конкурира нашия? Ами тия хора, които плащатъ поземеленъ налогъ, които плащатъ данѣкъ върху нашата, които плащатъ бегликъ, тѣзи скотовѣдци, тѣзи земледѣлци нали иматъ право на едно насърчение, да не могатъ да ги конкуриратъ чуждитѣ производители съ своя вносъ?

Г-да народни прѣдставители! Казватъ ви, че не се внасяло досега голѣмо количество живи животни. Ами азъ ви казахъ, че сега количеството е малко, защото има мито, но ако ги освободимъ отъ мито, кой знае какво ще стане. Па послѣ да вземемъ и по-доленъ добитѣкъ, който се внася; напр., единъ чифтъ коне за 300 л. или по 150 л. единиятъ, който, да речемъ, ще го донасяме отъ Турция или отъ друго мѣсто. Защо тия коне да влизатъ безъ мито? Защо ония, които ще купуватъ турски или ромѣнски, или сръбски коне, да ги не накараме да ги оставятъ тамъ и да купуватъ тукашни и по този начинъ да повдигнемъ цѣната на тукашния добитѣкъ? Азъ не разбирамъ тая логика. Да покровителствуваме ние, прѣди всичко трѣбва да имаме какво да покровителствуваме. Като нѣмаме, какво ще покровителствуваме? Вие имате тукъ голѣми мита за кафето. И голѣми и малки да бѣдатъ митата на кафето, вие въ България нѣма да го сѣете и нѣма да се роди, слѣдователно може да гудите голѣми мита — това е само фискална политика, — може да гудите и малки мита, това за насъ е безразлично. Но за прѣдмети, които у насъ има, трѣбва да гудимъ съответствующи мита. Ако запрѣтите или направите чрѣзъ митото невъзможно да дохожда чуждиятъ добитѣкъ, толкова по-хубаво за насъ. Вие имате нужда отъ чуждия добитѣкъ, за да постигнете извѣстни цѣли, както бѣше напр

съ суровитѣ кожи отъ извѣстно качество и постановихте, че за него нѣма мито. Но вие признавате, че това нѣщо въ случая го нѣма. Какво трѣбва да направимъ? Моето мнѣние е, че трѣбва да гудимъ мито на конъ 25 л. Тогава баремъ, като ще влизатъ въ България коне и кобили, ще влизатъ доброкачествени, защото една пусталъ стара кобила за 100 л. не може да изтърпи мито 25 л., или единъ чифтъ волове за 300 л. не може да издържатъ мито 50 л. за двата, и ако дойде, ще дойде поне нѣщо цѣнно. И вашето мито ще служи отъ една страна да дава извѣстенъ доходъ на митницитѣ, на хазната, а отъ друга страна ще служи да протежира внасянето на по-добъръ добитѣкъ. Защото при сегашната адвалорна система по-добриятъ добитѣкъ плаща по-много мито, а по-лошиятъ плаща по-малко мито. Слѣдователно, ще има туй прѣимущество. И не виждамъ сега защо да се не приеме тази такса. Какво ще поврѣди? Г-нъ Министерътъ на Финанситѣ, ако приеме една такса отъ 25 л. на добиче, какво ще изгуби? Ще се постигне това, че ние tout au plus ще се осигуримъ, че чуждиятъ лошъ добитѣкъ нѣма да дойде, нѣма да влиза безъ мито и ще влиза по-добъръ, и, слѣдователно, ще има и доходъ за хазната.

Сега да вземемъ другъ параграфъ: „птици домашни всѣкакви“. Туй, което казахъ за конетѣ, то е и за магаретата. Магарета може ли да кажемъ че имаме достатъчно, за да не дириимъ други? Не мисли, че тоя боллукъ отъ магарета ви е накаралъ да ги освобождавате отъ мито. Колкото и да сж болъ у насъ, сѣ пакъ имаме нужда да се прѣдпазваме отъ чуждитѣ. (Смѣхъ.)

Сега, вземѣте прѣдъ видъ това, което е въ п. 8: „птици домашни всѣкакви“ се освобождаватъ безъ мито. Питамъ ви азъ: отъ кокошки, мисирки, гжски, патици и домашни, въобще, птици имаме ли нужда въ България, за да освобождаваме всички чужди кокошки, гжски и пр., които биха пожелали да се внасятъ въ България? Ако имаме износъ за навънъ, този износъ, колкото голѣмъ и да бжде, ние ще го намѣримъ тукъ, защото количеството на домашнитѣ птици въ една земя като България въ една година може да се направи 4 пѣти по-голѣмо, стига да се търсятъ. Една кокошка въ разстояние на една година може да отхрани може би 20 пилета — не всѣка кокошка, — но може да се вземе изобщо количеството на кокошкитѣ, домашнитѣ птици въ България; стига да има износъ, може да се увеличи четворно, както може да се увеличи и износътъ на яйцата. И видѣхме го това на практика. Защото прѣвъ първата година като бѣ износътъ на яйцата за 1½ милиона, прѣвъ втората година — 3 милиона и прѣвъ послѣдната, четвъртата година, се възкачи на 7½ милиона. Тѣ сж артикули, които можемъ да произвеждаме колкото искаме и нѣма защо да желяемъ да дойдатъ отъ Турция или Гърция.

Д. Христовъ: Турция ще ги носи въ Англия.

Т. Теодоровъ: Г-нъ Драгиевъ ви каза, че по статистиката домашнитѣ птици плащатъ 17½ ст. на птица, и може би това обстоятелство да прави невъзможно да идватъ сега, но ако ги освободимъ отъ тѣзи 17½ ст., дѣ знаете, че нѣма да влизатъ твърдѣ много у насъ и ние да имъ служимъ само за едно транзитно мѣсто на търговията съ птици и заедно съ това да подбиятъ цѣната на паниитѣ? 17½ ст. мито върху една домашна птица ще крѣпятъ нашето производство тукъ да се вѣдятъ птици и да се извлича по-голѣма полза, отколкото ще принасятъ полза, когато само ще служимъ като единъ матрапазинъ. И въ тарифата отъ 1898 г. за домашнитѣ птици е прѣдвидена такса 20 ст. Г-нъ Драгиевъ прѣдлага 30 ст. Нека да не бждемъ чрѣзмѣрни, ако нѣмате нужда отъ голѣми мита, но приемѣте сегашното положение. Понеже адвалорната система сега прѣобрѣщате въ специфична, нека направимъ 20 ст. Тогава може би за мисиркитѣ да отърва, но за кокошкитѣ и пилетата ще бжде по-тежка таксата и ще се запази сѣщото положение. Ако приемете 30 ст., пакъ нѣма да сбъркате, защото нито патицитѣ, нито мисиркитѣ, нито гжскитѣ отъ чуждитѣ страни не ни трѣбватъ, защото можемъ да ги произвеждаме въ милиони. И колкото повече бжде митото, толкова повече вашата протекция е ефикасна. Ако опитътъ е доказалъ, че 20 ст. сж достатъчни, за да не дохождатъ чуждитѣ птици, то трѣбва да задържимъ поне това мито и да не го отмѣняваме.

Тѣй че, въ това отношение азъ не бихъ поддържалъ г. Драгиева и не бихъ настоявалъ да бжде 30 ст., но моля да остане поне 20 ст. и въ никой случай да се не оставятъ безъ мито. Ако съ нѣкоя държава третираме и тя настоява върху този пунктъ, може да намалимъ нѣщо, но нека стои тази такса отъ 20 ст. като максимална. Сега, като говоримъ за домашни птици въ § 8, г-да народни прѣдставители, трѣбва да ви кажа, че слѣдующиятъ параграфъ говори за „птици пойни“ — една дума, която е даже много небългарска: птици, които пѣятъ, види се, иска се да се каже — „птици пойни, луксозни, дресирани — 1 л.“ За тѣзи сега азъ нѣмамъ нищо противъ това, противъ 1 л. Тѣй е било прѣдвидено и въ тарифата отъ 1898 г. Но работата е сега, че между двата тѣзи параграфа, „птици домашни всѣкакви — безъ мито“ и „птици пойни, луксозни, дресирани“, оставатъ едни птици, които не сж нито домашни, нито пойни, нито дресирани, нито луксозни — тѣ дѣ сж? За примѣръ ще ви кажа гълъбнитѣ: тѣ не сж нито домашни, нито пойни, както канарчетата, нито сж дресирани, както папагала, нито сж луксозни. Гълъбнитѣ оставатъ между тѣзи двѣ пера непрѣдвидени въ тарифата. Гълъби донася единъ човѣкъ изъ Сърбия, но тѣ не сж прѣдвидени въ тарифата. Сега, въ това отношение тарифата отъ 1898 г. е била по-хубаво редактирана. И мене това ме е ядъ винаги: когато имате единъ законопроектъ прѣдъ себе си по-добъръ, защо правите другъ по-лошъ? Защо от-

стжпват отъ онова, което е готово, и го охудпват? Въ тарифата отъ 1898 г. е било казано: птици домашни, голѣми или малки, 20 ст., както казахъ, а за другитѣ е казано: всичко друго, което не е домашни птици — нѣма „пойни и луксозни“ зпачи, — е птица хвѣрковата, било единъ жеравъ, напр. — жеравътъ нито е пойна, нито е луксозна птица. . .

Н. Цановъ: Безъ мито дохождатъ жеравитѣ. (Смѣхъ.)

Т. Теодоровъ: Ама може да го носи нѣкой. Сега по-точенъ е текстътъ, който е билъ приетъ въ тарифата отъ 1898 г., който ви казва: „Домашни птици — 20 ст.“ — знае се домашнитѣ птици какви сж, поне въ България се развѣждатъ домашни птици — „и всички други птици — 1 л.“ Тогава е много ясно, че и за гълъба, ако ще влиза вжтрѣ, и за него ще се плаща 1 л., и нѣма да търсимъ, дали е пойна птица, дресирана или недресирана птица. Тази тарифа е много права — 1 л. Азъ не държа много на терминологията. Понеже тукъ терминологията е оставена тѣй, нека си остане думата „пойни“, само че тя не е българска, тя е по Богоровски начинъ направена. Трѣбва да е пѣющи.

Министъръ М. Сарафовъ: Пѣющи.

Т. Теодоровъ: Нека остане така: „птици пѣющи, луксозни, дресирани“. Нѣмамъ нищо противъ редакцията, тѣй да бжде, обаче, азъ настоявамъ, щото първата категория птици, именно домашнитѣ, да плащатъ по 20 ст.

Сега единъ послѣденъ параграфъ, на който пакъ искамъ да ви обърна вниманието, за да видите доколко тая работа е въобще незрѣла, необмислена и неизучена; тя е направена *à la hâte*, тя е направена прибързано, прѣзъ купъ за грошъ, както и сега се бърза. Вика се и твърди се, че това е много важно мѣроприятие, а между тѣмъ истина е, че това мѣроприятие е много важно, но не е изучено. „Живи пчели въ кошери“ освобождаватъ се отъ мито. Г-нъ Драгиевъ ви каза, че това е нерационално, и даже г. Такевъ се скандализира отъ неговото казване. Какво има отъ това, питаше той? И наистина, кошери съ медъ ще дойдатъ въ България безъ мито. Г-нъ Такевъ прѣдполага, че не могатъ да влѣзатъ, защото България е такава богата страна съ почва и климатически условия за развѣждане на пчели, щото аслж е скандалъ да се мисли, че ще дойдатъ отвънъ. Но всѣки пътъ, когато се разсѣждава тѣй, мислишъ, че България е една Аркадия, дѣто всичко изобилствува, дѣто нѣма да дойде отвънъ добитѣкъ, кукурузъ, жито и т. н. Всички тѣзи хора забравятъ, че тази тарифа ще дѣйствува и въ нормални, и въ ненормални обстоятелства, че се случва моръ по добитѣка, че се случва извѣстно економическо положение, при което на границата на България става извѣстна търговия

погранична и нашитѣ погранични села и колиби, и даже, ако щете, градове, могатъ да намѣрятъ сгода въ извѣстно врѣме, по извѣстно климатическо положение на съсѣдитѣ имъ отатѣкъ, да завеждатъ една търговия и, вмѣсто да отиватъ селата и колибитѣ въ съсѣдния български центъръ, съсѣдния околийски градъ, за да си купуватъ храна и добитѣкъ, всичко, което имъ трѣбва, взематъ че отиватъ въ Турция, за да купуватъ оттамъ, защото тамъ имъ е по-сгодно, и по този начинъ изнася се парата оттукъ и се занася въ друга държава, и балансътъ на нашата външна търговия се измѣнява.

Досега трѣвни, както ги викаме ние, или кошери съ пчели, въ България не сж внасяни много, по г. Драгиевъ ви казва, че досега сж плащали извѣстно мито и хората, като сж знаели, че ще плащатъ, може би затуй не сж ги донасяли. Ако вие ги освободите, значи вие имъ давате занапрѣдъ една извѣстна премия за вносъ и тѣ може да ги внасятъ. Може да кажете: нека дойдатъ; ако дойдатъ, какво зло ще направятъ? Ще печелимъ. Ще дохождатъ да бератъ медъ тукъ и ще печелимъ. Ами, за Бога, питамъ: не можемъ ли ние тукъ да отвѣждаме пчелитѣ въ по-голѣмо количество, като искаме да печелимъ? Нали ние по нашия способъ на развѣждане пчели голѣмо количество кошери унищожаваме прѣзъ есенъта, защото не можемъ толкова да ги поддържаме прѣзъ зимата? Но не е само тази страна на въпроса. Азъ считамъ пакъ, че понеже имаме едно пчеларство, което искаме да покровителствуваме, понеже възможно е пчеларството да намѣри конкуренция по границата отъ извѣстни пчеларски центрове на съсѣднитѣ държави, ние и тукъ трѣбва да положимъ мито за запита и въ всѣки случай да не приемаме принципа безъ мито и да не намаляваме сега съществуващото мито, защото ние сме протекционисти, защото ние работимъ една максимална тарифа.

Но азъ ще ви кажа по-нататѣкъ и други съображения, които ще ви убѣдятъ, че това нѣщо не е цѣлесъобразно. Ако вие оставите кошери съ пчели да се внасятъ безъ никакво мито, възможно е, щото прѣзъ есенъта, когато кошеритѣ сж пълни вече съ медъ и ще иматъ восъкъ въ себе си, да взематъ хората отъ другитѣ съсѣдни държави, намѣсто въ съсѣдната държава да ги избиятъ и да правятъ медъ и восъкъ, за който, ако искатъ да го внесатъ у насъ, ще плащатъ мито, могатъ да внасятъ самитѣ трѣвни, кошери, и да ги избиятъ въ българска страна, понеже внасятъ по този начинъ восъка и меда имъ безъ мито. Когато вие пущате пчели-кошери прѣзъ пролѣтъ, тѣ нѣматъ медъ, тѣ иматъ само восъкъ въ себе си. Но когато ги пуснете прѣзъ есенъта, ще дойдатъ съ меда и восъка. Има голѣми кошери, съ които може да се внесе много медъ и восъкъ, а по нашата система ако сж, може да внасятъ въ единъ кошеръ 20—30 кгр. медъ, а може би и 2—3 кгр. восъкъ. Не зная каква е пропорцията между восъка и меда, но допускамъ, че на 30 кгр. медъ съ пититѣ ще има 2—3 кгр. во-

съкъ. Е добръ, съ тая тарифа въ § 24 вие гуждате мито на „медъ отъ пчели на пити или очистенъ“ 10 л. на 100 кгр., значи 10 ст. на 1 кгр. А въ сжщата тая тарифа въ § 123 гуждате 100 л. мито на 100 кгр. воскъ, значи по левъ на килограмъ. И какво излиза? Единъ кошерь съ пчели, който би могълъ да има въ себе си 3 или 4 кгр. воскъ — то не е прѣувеличено — и 30 кгр. медъ, ще има мито по 10 ст. на килограмъ, което сте прѣдвидѣли, 15 гроша, значи 3 л., и на 4-тѣ килограма воскъ по 1 л., 4 л., ставатъ всичко 7 л. И този, който ще внесе кошери безъ мито, ще заобиколи вашата тарифа, защото той ще внесе кошери съ живи пчели и по такъвъ начинъ ще ви внесе и медъ и воскъ, и ще ви ошети съ 7 л., и вие ще бждете едни глупави законодатели, защото, когато сте правили закона, казали сте: „живи пчели въ кошери и медъ ще се внасятъ безъ мито“, а на восъка гуждате 100 л. на 100 кгр. Тия работи на границата може да се случатъ.

Г-да народни прѣдставители! Недѣйте гледа на тия дреболии като на нѣщо невъзможно. Това е търговия, това е борба за сжществуване, въ нея всѣки 10 сантима сж въ състояние да правятъ промѣна въ економическо-търговскитѣ сношения. За ради това азъ мисля, че и тукъ нѣма основание, защото могатъ подобни работи да се случатъ, може по такъвъ начинъ да се заобикаля законътъ, защото сега единъ кошерь, както казва г. Драгиевъ, е плащаль сръдно 1-40 л. и ние не трѣбва да подаряваме тия 1-40 л. на чужденцитѣ, а трѣбва да положимъ и тукъ едно мито отъ 2 л. на кошерь.

Ето- защо азъ прѣдлагамъ, за успокоение на съвѣстѣта си и да изпълня дълга си, защото малкъ е шансътъ, че ще бжда послушанъ, та може би по-нататкъ да не взема участие въ разискванията на тая тарифа — защо ще отивамъ да разбивамъ една стѣна безчувствена, която не можемъ да разбиемъ? — азъ ще помоля Народното Събрание, и заедно съ това г. Министра на Финанситѣ, да се откаже отъ тия безмитни внасяния въ всичкитѣ ония точки на тарифата — нѣма нужда да ги изброявамъ, защото при първото четене посочихъ нѣколко такива — и да приеме едно умѣрено покровителство, не по-малко отъ сега сжществуващото, ако не желае да го повиши. Даже бихъ прѣдложилъ всички тия параграфи, които сж безъ мито, да се прѣгледатъ въ комисията и да се гудатъ нѣкои мита. Специално за първата глава азъ прѣдлагамъ: за животѣ животни, освѣтъ поименованитѣ въ 1 параграфъ, понеже влизатъ тия, които изброихъ: волове, коне, бикове и т. н., и понеже могатъ да бждатъ и по-малки и по-голъми, хайде да не раздѣляме много системата на г. министра, да не правимъ подраздѣления на по-малки и по-голъми и да не приемаме 25 л., както е прѣдвидено въ тарифата отъ 1898 г., защото тя може да е голѣма, а да приемемъ една минимална такса отъ 10 л. на глава. То е по-малко отъ сегашното.

Ю. Теодоровъ: Малко е, трѣбва да се подраздѣли.

Т. Теодоровъ: Даже и то е малко. Приемѣте 15 л. на животѣ животни. На птици домашни, по § 8, да се приеме 20 ст., а за другитѣ птици да си остане 1 л., но редакцията да остане не както е казано: „луксозни, дресирани и пойни“, а просто, за да не ставатъ спорове, да се каже: всички други видове птици, освѣтъ домашнитѣ, ще плащатъ 1 л. Така сжщо, вмѣсто „живи пчели въ кошери безъ мито“, да се приеме 2 л. Само тия измѣнения въ тия четири точки да се приематъ и послѣ главата да се приеме изцѣло. Мисля, че съ това нѣма да спечелятъ народняци или радослависти, или да загубятъ цанковисти. Съ това ще спечели законътъ, ще спечели тарифата, ще спечели държавата, защото то е по-разумно и по-цѣлесъобразно.

Н. Константиновъ: Г-да народни прѣдставители! По тази първа глава имамъ да направя твърдѣ малки бѣлѣжки, но като се зачекна въпросътъ, че митната тарифа, която ни се прѣдлага, трѣбвало да има характеръ на заплашване, на застрашаване и да се прѣмахнатъ всичкитѣ тия статии, които сж обозначени безъ мито, менъ ми се струва, че ако направимъ такова нѣщо, ще отидемъ до другата крайностъ, опитътъ на която, прѣди нѣколко години, ни показа твърдѣ лоши резултати. И, освѣтъ туй, не можемъ ние да считаме, че договорницитѣ съ насъ държави ще бждатъ по-глупави отъ насъ. Ще ми позволите, г-да прѣдставители, да ви припомня, че прѣди нѣколко години такава една застрашителна, заплашвающа тарифа бѣше наложена на Турция, на Ромѣния, на Сърбия и на Гърция. Резултатътъ бѣше този, че когато съответствениитѣ държави, безъ да влизатъ съ насъ въ каквито и да бжде прѣговори, като спрѣха нѣкои наши важни прѣдмети въ тия държави, тутакси се принудихме да направимъ отстъпки, и направихме отстъпки много по-голъми, отколкото бихме направили при едно по-правилно, по-разумно и по-спокойно, тѣй да се каже, облагане или поставяне на такситѣ, които трѣбва да се плащатъ. Думата ми е тази, че слѣдъ такава една застрашителна тарифа спрѣмо тѣзи държави, ние бѣхме принудени да пуснемъ цѣлия вносъ отъ Турция прѣзъ течението почти на 6 или 8 мѣсеца безъ мито и безъ разлика на каква стока. Това си спомнямъ, че бѣше около 1887 или 1888 г. — въ него врѣме. Така щото, такава една тарифа, въ която да се прозира, че ние искаме непрѣмънно да поставимъ стоки такива, съ които трѣбва да се пазаримъ или които да ни даватъ право на пазаржкъ, хората ще ги съзратъ още отъ самото начало и ще гледатъ на нашата тарифа като на несериозна тарифа. Азъ смѣтамъ, че поставянето статийтѣ безъ мито ще даде или дава право на Народното Събрание тукъ именно да посочи кои индустрии и какви производства мѣстни трѣбва да

се намиратъ подъ покровителство и какви трѣбва да се намиратъ подъ непокровителство, или, тъй да се каже, отъ какви имаме ние да се страхуваме и какви сурови материали имаме ние, за да можемъ да покровителствуваме известна индустрия, и да я покровителствуваме не само съ това, че облагаме съ тежко мито, но да я покровителствуваме и съ това, че даваме възможност да се внасятъ суровитѣ материали за тази индустрия безъ мито, което е тоже една протекция, и която протекция, разбира се, може да бѣде доста добръ оправдана и прѣдъ на срѣщнитѣ, договоряющи съ насъ държави, за да можемъ да искаме пъкъ за тая индустрия, за която ще пускаме суровия материалъ безъ мито, за нея пъкъ да искаме по-сѣжно мито и по този начинъ ще покровителствуваме индустрията и ще дадемъ възможност да гледатъ хората, договорящитѣ съ насъ страни, че ние сериозно мислимъ да приложимъ тази тарифа, както е желателно и както г. Гешовъ намекна, че би било желателно, ако съ тази тарифа не успѣемъ да сключимъ договори съ странитѣ, които се интересуватъ за тѣзи договори, да можемъ да приложимъ тази тарифа, безъ да се опасяваме, че тя ще засѣга, тъй де се каже, интереситѣ на договоряющитѣ държави въ смисълъ такава, като шикана.

Каза се, че тази митническа тарифа, която се прави сега, не ще бѣде само за нормално врѣме, а ще послужи и за ненормално врѣме, т. е. тогавъ, когато може да се случи гладъ, моръ по добитѣка и т. н. Въ такъвъ случай, именно, азъ мисля, че трѣбва да бѣдатъ освободени тѣзи прѣдмети отъ първа необходимостъ, тѣзи прѣдмети, каквито сж: добитѣкътъ, съ който си служи населението, машинитѣ за обработване на земята, — трѣбва да се пущатъ безъ мито именно въ такъвъ случай, когато има едно бѣдствие или едно нещастие въ страната. Азъ гледамъ на тарифата, която ще прокараме сега, като че ние съ нея ще прокараме принципитѣ, които ще има да се провеждатъ въ бѣднѣшитѣ договори, които ще сключва министерството или които ще сключва България за въ бѣднѣще. Никакъ не гледамъ азъ съ такова настрѣение, като че тарифата трѣбва да произведе революция въ земледѣлието или въ индустрията, а гледамъ, като че ли тя ще принесе или ще ни доведе до нѣкоя еволюция, а не революция. Като изхождамъ отъ това начало, колкото се касае до първата статия отъ тази глава първа, азъ безъ всѣкаквъ страхъ казвамъ, че ние не ще отговоримъ на цѣльта или на началата, които се иска да се проведатъ въ тази тарифа, и особено като вземемъ прѣдъ видъ сношенията на нашата държава съ съседнитѣ държави, а най-повече нашитѣ градинари, които отиватъ въ съседнитѣ държави, и като подозираме, и основателно подозираме, че тѣ ще се повърнатъ назадъ съ коне и съ волове, и въ голѣмо количество: вмѣсто да донасятъ тѣзи пари, които сж припечелили, ще ги донасятъ тукъ въ видъ на добитѣкъ да го продаватъ на мѣстното население,

който ще подбие цѣната на мѣстния добитѣкъ, която и тъй е ниска. И, споредъ моето крайно убѣждение, цѣната на нашия добитѣкъ е ниска не затова, че добитѣкътъ у насъ е много, но затова, защото нашиятъ добитѣкъ е малогодентъ, малоспособентъ за работа: такива сж конетѣ ни, такива сж воловетѣ и всичко; а хората, които ще донасятъ отвънъ, ще донасятъ по-доброкачествени, за по-добра цѣна платени и ще намѣрятъ, може би, купувачи. Когато има купувачи за добра стока, тогава ще има и производители. Ако дадемъ възможност да се донесе добрата стока отвънъ, тогава, естествено нѣщо е, ще останемъ съ дръгливия добитѣкъ. И това ще бѣде въ интереса на тѣзи, които ги суватладисватъ по известни фабрики бирени или спиртени и пр., за да ги експортиратъ въ видъ на месо. Това само тѣхъ може да интересува, но не и земледѣлското население, не и скотовѣдското население. Вие помните недавно, по въпроса за кожитѣ, че именно за поддържане на скотовѣдството се прокараше началото да се облагатъ съ мито суровитѣ кожи. Както и да е, подобрието на добитѣка въ нашата страна е належаще, а за тази цѣль азъ мисля, че е удобно и добръ ще бѣде да се внасятъ и да се освобождаватъ безъ мито: кобили, жрѣбци, биволици и крави. Това го разбирамъ. Но колкото се касае до биволи, коне, волове, тѣхъ бихме могли смѣло да ги обложимъ съ мито, и това ще бѣде въ интереса на скотовѣдството, ако щете и въ интереса на земледѣлцитѣ.

Д. Драгиевъ: Виждали ли сте швейцарски кравици дръгливи като нашитѣ?

Прѣседателствующъ А. Франгя: Моля ви се, недѣйте се разправя лично.

Н. Константиновъ: Швейцарскитѣ крави не казвамъ да ги внасяме тукъ, за да ги докараме до този караръ, до този халъ, каквито сж нашитѣ, като ги пуснемъ юва. Азъ казвамъ, че швейцарски крави или арабски жрѣбци, или донски кобили бихме могли да донасяме като разплодници, които могатъ да служатъ за разплодъ, да подобримъ расата, но не смѣтамъ да донасяме живи крави и да ги впрѣгаме съ нашитѣ крави да оремъ съ тѣхъ. Когато ние имаме такива, съ които бихме могли да подобримъ нашата раса, нашия добитѣкъ, тогава ще имаме и здрави волове, и здрави коне да можемъ и да оремъ, и съ които бихме могли да служимъ и по земледѣлие, и по индустрия и т. н. Касателно ст. ст. 8 и 10, азъ не искамъ да говоря, защото мисля, че тѣй поставени, както тѣ сж тукъ въ тарифата, нѣма да принесатъ никаква врѣда, нито пъкъ допушамъ, че е възможенъ подобенъ случай при сществуването на чл. 4 отъ закона за прѣнасяне медъ чрѣзъ кошери пчели. По тѣзи съображения, азъ правя прѣдложение по гл. I да се прибави ст. 11 въ тая смисълъ: „Биволи, коне, волове и магарета по 15 л. на парче да се облагатъ съ мито“.

Т. Балабановъ: Г-да народни прѣдставители! Азъ съмъ отъ тѣзи фанатици, които мислятъ, че всѣко нѣщо, което се внася у насъ, трѣбва да се огради съ мито. За да имаме ние скотовѣдство, трѣбва да туримъ голѣми мита; за да имаме индустрия, трѣбва да имаме голѣми мита. Това е моето дълбоко убѣждение, така сѣщо и отъ моята практика така мисля. Но като дойде въпросъ за взаимни отстъпки, то е другъ въпросъ, то е друго нѣщо; трѣбва да се мисли и на другадѣ, трѣбва да се дири нашата финансова политика какъ е. Това е така, защото ние отъ памтивѣка, отъ напите бащи, отъ напите дѣди, носимъ въ Цариградъ, защото напите пазаръ е Цариградъ и Виена. Ние носимъ въ Турция стока, която не може да се конкурира. Руситѣ носѣха малко жива стока, а сега не може да внасятъ, защото ние ги конкурираме. Но да речемъ, че ще да конкуриратъ и тѣ ще донасятъ жива стока тукъ. Не, по никой начинъ, нито пчели, нито крави, нито магарета, нито коне ще донасятъ. Това е фактъ, който никой не може да обори. Поради това, когато дойде до взаимни отстъпки, ние ще пушаме тѣхнитѣ, тѣ ще пушатъ напите. Това е животътъ и така трѣбва да бѣде, да живѣе единъ народъ между сѣбѣ. Това не може никой да иска да обори и да каже, че не е така. Ние трѣбва да оставимъ напите граници свободни, както и тѣ ги оставиха, и отъ това е явно, че нашата стока отива съ вагони. Всичко отива. Не е голѣма философия: идѣте тукъ на Софийския пазаръ и ще видите съ фесове дохождатъ тукъ и съ кervани каратъ коне и крави; само свине не каратъ.

Сега да дойдемъ на въпроса за Ромъния. Ромънитѣ нѣма да докаратъ у насъ стока. Защо? Питайте ме да ви кажа. Хората сѣ извоювали на друго мѣсто да каратъ стока. Тѣй сѣ докарали митата си, когато сѣ свързвали търговскитѣ си договори, знаели сѣ какво сѣ вършили. Така щото, отъ Ромъния стока да внасятъ, това е немислимо. Отъ Ромъния да дойдатъ крави, овце или кокошки, е немислимо, защото азъ съмъ ходилъ въ Ромъния, и г. Гешовъ е ходилъ тамъ и знае, че кокошкитѣ се продаватъ по 2 л., а тукъ по 40—50 ст. Това е явно вече. Така че и съ тѣхъ може да отворимъ границата за жива стока. Ако дойдатъ нѣкои малки свинчета, тѣ ще облагородятъ напите свине. И ние ако имаме нѣкои добри свине въ България, тѣ сѣ донесени отъ Влашко и ние сме подобрили расата съ тѣхъ. Така щото, можемъ да отворимъ границата съ Ромъния за жива стока, безъ да се боимъ.

Да дойда на въпроса сѣ Сърбия. Сърбия не може да докара жива стока тукъ, защото Сърбия е имала по-умни държавни мѣже отъ напите и сѣ направили конвенции съ другитѣ държави. И азъ видѣхъ прѣди нѣколко дена, когато бѣхъ въ Бѣлградъ, и се зачудихъ — сърдцето ме заболѣ като видѣхъ, че се товарятъ волове и месо. Взематъ вола и го заколятъ, закачатъ месото на вагонитѣ и — хайде въ Парижъ, хайде въ Германия, въ Берлинъ. Нашата стока ние

не можемъ да мрѣднемъ — нѣмаме свързана конвенция. Онѣзи, които сѣ правили конвенцията прѣди, тѣ не сѣ знаели за какво вързватъ конвенцията. Така щото днесъ за Сърбия съ вагони отиватъ напите птици и напите кокошки, напите яйца, напите пуйки и всичко отива въ Сърбия, тамъ ги голятъ, колятъ ги и ги каратъ въ Берлинъ, въ Парижъ и навсѣкѣдѣ. У насъ има ли такова нѣщо? Не. Защото ние нѣмаме конвенция. Ако натоваримъ единъ вагонъ съ кожи, прѣзъ Сърбия не ни даватъ да минатъ, а ги даваме на експортъоритѣ и тѣ ги каратъ въ Сомовитѣ, а оттамъ другадѣ. Такава е нашата конвенция, която свързахме и която трае досега. Така щото, да прѣдполагаме, че се опасяваме отъ страна на Сърбия, нѣма защо.

Сега дохожда въпросътъ за Австрия. Ние ако отпущаме нейнитѣ хубави коне, които има и които могатъ съ доброкачествеността си да конкуриратъ, да, това е вѣрно, но ние трѣбва да бѣдемъ взаимно-образни; ние трѣбва да ѣ наложимъ да отива нашата жива стока въ Австрия, както отива и сръбската. Защо отива сръбската, а нашата не? И Сърбия е народъ, и ние сме народъ. Ние звѣрове ли сме? Защо да нѣмаме тѣзи права, които другитѣ иматъ? На какво приличаме ние? Така щото, никой нѣма да ни намѣри махана, ако ние кажемъ на Австрия, че нѣма да пушаме вапите стоки да дойдатъ въ България, ако ние не пуснете напите да влѣзатъ у васъ. Трѣбва да бѣде всичко взаимно-образно. Единъ пътъ Австрия когато се опълчи и каже: азъ не пушамъ вашата стока, и ние трѣбва да се опълчимъ противъ нея и да кажемъ: не пушаме вапите стоки.

Менѣ малко важи тая тарифа, и не е въпросътъ, че ѣ е направилъ министърътъ такава или онакава; менѣ важи това, г-нѣ Теодоровъ, че онѣзи, които досега сѣ сключвали договоритѣ на България, не трѣбва да сключватъ и бѣдашитѣ договори, а трѣбва да отидатъ хора търговци, хора земледѣлци, които отбиратъ отъ тая работа.

Т. Теодоровъ: По-много отъ туй не може да вземаме, който и да сключва договора.

Т. Балабановъ: Азъ ви казахъ, че само облагоденени коне могатъ да влѣзатъ у насъ, защото тамъ е 3 л. килограмътъ месо, а у насъ е 30 пари; 30 пари се дава тукъ. Кой ще ни конкурира съ това месо? Никой. Но трѣбва ние, когато ще свързваме търговски договори, хората, които ще трѣбва да прагимъ да ги свържатъ, да бѣдатъ умни, а не тарифата да бѣде умна. Тарифата 5 пари не струва за мене, а за мене струва човѣкътъ, който сключва договора; той ще облагодѣтелствува нашата страна както съ индустрията, така и нашето земледѣлие. Тѣй трѣбва да мислимъ за България. Тая тарифа, която правимъ така или иначе, е кратковременна и ще видимъ какъ ще се съгласятъ ония хора. Така щото азъ се не боя отъ това.

Азъ ще моля г. г. прѣдставителитѣ да се съгласятъ, че когато сключва нашето правителство до-

говори, трѣбва да прати специалисти и опитни хора. (Нѣкой отъ дѣсницата: Главно търговци.) Трѣбва да има единъ търговецъ, единъ земледѣлецъ, който разбира отъ тая работа, а не така попове и даскали да отиватъ, които не разбиратъ какво е кокошка, какво е свиня, какво е конь, дѣ се ражда и какво прави. Тѣ никога нѣма да донесатъ прогресъ въ страната. Пращатъ ги само защото знаятъ нѣмски!

Така щото, и нашата финансова политика тѣй трѣбва да се опѣлчи и това е именно значението на договоритѣ, които се свързватъ между другитѣ държави, да бждатъ взаимнообразни. Ние не искаме повече, не искаме да излъжемъ хората, но искаме и тѣ трѣбва да ни пускатъ да живѣемъ.

Та моето мнѣние е това. Дѣто се казва, че тарифата била такава или онакава, това нищо не значи. Тая тарифа, която приемаме ние, е за мене нищо. За мене е важно хората, които ще сключватъ договоритѣ съ чуждитѣ държави, да могатъ да запазятъ нашето. И ние да отпуснемъ, а и они да отпуснатъ.

Това е моето мнѣние по тая тарифа.

Прѣдседателствующъ А. Франгя: Имате ли прѣдложение?

Т. Валабановъ: Нѣмамъ никакво прѣдложение; за мене тарифата е приемлива.

И. Гешовъ: Г-нъ Валабановъ се съгласи съ г. Теодорова, че тая тарифа, дѣйствително, нѣма никакво значение и че главното сж договоритѣ, които ще се сключатъ въ бждще съ другитѣ държави. Нека се надѣмъ, че сегашното правителство ще избере такива хора, които дѣйствително ще сключатъ по-благоприятни договори; защото, г-да прѣдставители, не само България, ами и други страни се бориха за внасянето на добитѣка си въ Австрия, но не сполучиха. Както знаете, Ромъния дори митническа война води съ Австрия пѣли 4 години, но не сполучи да се внася нейниятъ добитѣкъ въ Австрия. Мнозина отъ васъ знаятъ тѣй сжщо, че и австрийскитѣ добитѣкъ не влиза въ Германия; напр. свинетѣ. Сжщо и рускиятъ добитѣкъ въ Германия не може да влиза. Всъду се повдига голѣмиятъ въпросъ за протекцията на домашния добитѣкъ и при тоя въпросъ, колкото специалиститѣ, които се изпращатъ, и да бждатъ способни и опитни, пакъ нищо нѣма да направятъ, щомъ въ Австрия особено, която страна най-много се визира когато говоримъ за износа на нашия добитѣкъ, маджаритѣ иматъ думата. Тѣ като кажатъ, че нѣма да приематъ да се пуца нашиятъ добитѣкъ, нѣма да се приеме. Сръбскиятъ добитѣкъ приематъ, но считатъ Сърбия като малка държава и нейниятъ пносъ безопасенъ за тѣхния добитѣкъ и затова правятъ изключение само за нейния добитѣкъ. На Ромъния, както казахъ и одевѣ, която е свързана съ Австрия и съ други връзки, по никой начинъ не щѣха да отстъпятъ да се внася добитѣкъ въобще въ Австро-Унгария.

Толкозъ имахъ да кажа по тая бѣлѣжка на г. Валабанова.

Сега, като се обръщамъ къмъ първия параграфъ отъ първата категория на автономната тарифа, ще забѣлѣжа, че както при първото четене, тѣй и въ комисията азъ си казахъ мнѣнието по освобождаването отъ мито на нѣкои отъ земледѣлческо-скотовѣдскитѣ продукти. И въ комисията, за жалостъ, обясненията, които ми се дадоха, не можахъ да ме убѣдятъ, че комисията и правителството, което е пригърнало нейнитѣ възгледи, сж прави. Напротивъ, въ комисията именно се призна, че много отъ тѣзи принципи, които азъ споменахъ тукъ въ рѣчта си при първото четене, сж вѣрни и че комисията по тѣхъ се е водила за нѣкои отъ тѣзи ставки, но за добитѣка, както и за много други отъ тѣзи освободени отъ мито произведения, комисията по никой начинъ не е искала да се съгласи, че тия принципи трѣбва и къмъ тѣхъ да се приложатъ. Тѣй напр., по добитѣка, както казахъ и първия пътъ, азъ пакъ се питамъ, дали е рационално да се пущатъ коне за впрѣгане, коне луксозни безъ мито? Каза ми се, че такива коне малко идѣли. Е добръ, г-да народни прѣдставители, вие виждате, че въ § 9, за „птици пойни, луксозни, дресиращи“, е турено мито 1 л. Колко ще влѣзатъ отъ тѣзи птици? Разбира се, че много по-малко, отколкото отъ тѣзи луксозни жрѣбци и коне, които се внасятъ било отъ Маджарско, било отъ Ромъния; за тѣхъ, обаче, комисията не позволява да се тури мито, а за пойнитѣ птици туря мито. Тѣй сжщо и по-надолу, за „дивячъ убитъ и разни домашни птици заклани, очистени или не“, комисията туря мито, при всичко че една много незначителна частъ такава стока се внася у насъ.

Второто нѣщо, върху което настоявахъ и при първото четене, върху което настоявахъ и въ комисията, бѣше онова съображение, за което дълго говори г. Теодоровъ, именно, че въ тази автономна тарифа не трѣбва да се обезоръжаваме свършено, а трѣбва да бждемъ въоръжени, та когато правимъ прѣговори съ чужденцитѣ, да можемъ тогава да правимъ отстъпки. Комисията призна, че за нѣкои артикули тя е имала прѣдъ видъ това съображение. Тѣй напр., мѣдта, бакърътъ, допуца се, че не трѣбва да се туря мито, защото той е суровъ материалъ, който е необходимъ за нѣкои наши индустрии; но забѣлѣжи ми се отъ страна на комисията, че тя туря мито, за да има правителството какво да отстъпи на Англия, когато прави прѣговори за другитѣ стоки. Е добръ, питамъ ви, ако за мѣдта спрѣмо Англия, на която за по-малко работи трѣбва да отстъпимъ, се туря мито, за да има послѣ какво да отстъпимъ, защо да не се тури мито на конетѣ, които най-много идватъ отъ Маджарско? Съ Маджарско и съ Австрия ние ще имаме най-много да се боримъ.

Тѣй сжщо казахъ и за машинитѣ. Най-много земледѣлчески и други машини намъ ни идватъ отъ Австро-Унгария. Въ автономната тарифа, която

сега разглеждаме, тѣ сж съвършено освободени отъ мито. Казвамъ: не е ли по-хубаво да се тури и на тѣхъ мито, па ако стане нужда, въ врѣме на прѣговоритѣ, да се направятъ отстъпки, върху тѣзи машини да се направятъ отстъпките?

Н. Мушановъ: Щѣхме да се изкажемъ самички при дебатитѣ въ Камарата.

И. Гешовъ: Сега, третото съображение, по което, споредъ мене, не е необходимо въ тарифата да се освобождаватъ тѣзи прѣдмети отъ мито, е, че въ закона за митницитѣ, г-да народни прѣдставители, има членове, които даватъ право на правителството да освобождава отъ мито тия сурови материали: храни, вещества за индустрията, добитѣкъ и земледѣлчески машини. И дѣйствително, въ чл. 3 е казано, че се прѣдоставя право на Министра на Финанситѣ да унищожава дори митото на: „а) хранитѣ и другитѣ произведения, които сж необходимо нужни за прѣхрана на човѣцитѣ; б) веществата, които сж необходимо нужни за мѣстната промишленостъ, и в) всѣкаквъ видъ добитѣкъ, отъ който страната врѣменно се нуждае“. По-послѣ, въ чл. 4, алинея е, е казано: „всѣкакви парни машини, подвижни и неподвижни, а така сжщо и земледѣлчески, били тѣ парни или не, както и плуговетѣ“, се освобождаватъ отъ мито. Казахъ въ комисията: щомъ има тѣзи членове въ закона за митницитѣ, защо трѣбва непрѣмѣнно и въ автономната тарифа да освобождаваме тѣзи прѣдмети и по тоя начинъ да се обезоружаваме съвършено спрѣмо чужденцитѣ? Послѣ имаме и законъ за настырчение мѣстната индустрия, който тѣй сжщо дава право на Министерския съвѣтъ да освобождава нѣкои прѣдмети, необходими за нашата индустрия, отъ мито. Призна се отъ комисията, че дѣйствително законътъ за мѣстната индустрия ще важи въ всѣки случай за нѣкои артикули отъ тая автономна тарифа, които сж обложени по нея, като напр. за памука, който, споредъ този законъ, ще се освобождава отъ всѣкакво мито, но само за фабриката въ Варна, а споредъ закона за митницитѣ — за всѣкаква промишленостъ. Е добръ, щомъ имаме всички тия закони, менѣ ми се струва, че правимъ грѣшка като въ тая автономна тарифа, която ще служи за наше оружје, тѣй да се каже, въ нашитѣ борби съ чужденцитѣ, освобождаваме повечето отъ тѣзи освободени отъ мито прѣдмети отъ всѣкакво мито. Видѣхъ, обаче, въ комисията, виждамъ и тукъ, че това, което се говори, не се взима въ съображение и затова азъ нѣмамъ намѣрение да правя прѣдложение. Мисля, обаче, че изпълнявамъ една длѣжностъ като обръщамъ пакъ вниманието на народното прѣдставителство върху неудобствата на това освобождение. На народното прѣдставителство, и особено на болшинството, ще остане отговорността за това, което то направи.

Министъръ М. Сарафовъ: Азъ съжалявамъ, че вмѣсто да се говори сериозно по една тарифа, както

трѣбва, нѣкои г. г. прѣдставители се ловятъ за кошеритѣ пчели и за въображаеми животни, които се внасятъ въ България. Г-нъ Теодоръ Теодоровъ поддържаше, а така сжщо и уважаемииятъ г. Гешовъ, че трѣбва да се въоружимъ, за да правимъ отстъпки по добитѣка, който освобождаваме отъ мито по началата въ тарифата, когато ще третираме съ другитѣ държави. Г-нъ Гешовъ даже имѣ смѣлостта да каже, че когато ще третираме съ Австро-Унгария, ще правимъ отстъпки по добитѣка. Ами че какви сж интереситѣ на Австро-Унгария, която най-много внася у насъ коне?

Д. Яблански: Само за войската внася 300—400.000.

Министъръ М. Сарафовъ: Въ годината нито 10. Най-голѣмото количество, което ще купимъ отъ Австро-Унгария, ще го внесемъ безъ мито.

И. Гешовъ: Сега плащатъ мито, затова не сж внасяни.

Министъръ М. Сарафовъ: Моля Ви се, азъ Ви слушахъ съ търпѣние. Азъ ще дойда на тази Ваша теория, г-нъ Гешовъ. И Вие и г. Теодоровъ тѣй се държите. Г-нъ Теодоровъ бѣше категориченъ. Той каза: азъ искамъ фискални мита; не бива въ България да влиза нищо, безъ да плаща мито. И второто начало на г. Теодора Теодоровъ бѣше: имаме индустрии — трѣбва да ги протезираме. Г-нъ Теодоръ Теодоровъ! Кое ще правите: ще протезирирате ли индустриитѣ, или на суровитѣ материали ще вземате мито? Вие, г-нъ Теодоровъ, си противорѣчите и не знаете какво говорите!

Т. Теодоровъ: Много си противорѣча и ще ме чуете сега!

Министъръ М. Сарафовъ: Азъ не се плаша, г-нъ Теодоровъ! Азъ съмъ се резигниралъ да Ви слушамъ по 15 часа на день, но Вие нѣма да ми откажете туй, което азъ ще Ви кажа сега.

Т. Теодоровъ: Ще видимъ.

Министъръ М. Сарафовъ: Вие казвате, че въ една генерална, въ една автономна тарифа всички ставки трѣбва да иматъ мито. Азъ бихъ желалъ да ми покажете една такава генерална тарифа въ Европа. Въ Франция генералната тарифа е най-тежка. Има ли тамъ изключени артикули отъ мито? Г-нъ Гешовъ! Заповѣдайте да прѣгледате; на всѣка страна ще намѣрите по 2-3 артикула освободени. Защо вие се водите така ограничително? Вие се водите отъ това начало: всичко, което дойде въ България, трѣбва да го обложимъ. Вие се боите даже отъ сѣнката си; азъ не се боя. Наопакъ, азъ правя тарифа, защото знамъ защо я правя. На нѣкои артикули искамъ да взема мито, прѣдлагамъ да взема мито и ще го взема, съ цѣлъ да защити фиска, да има държавата приходи. Нѣкои артикули про-

хибирамъ, на които налагамъ много тежко мито, съ пълъ да не дохождатъ, за да оставятъ отговарящите мѣстни издѣлци да вирѣятъ, а имамъ нѣкои работи, които признавамъ, че сж нужни за страната, та трѣбва да ги пуцамъ безъ мито и ще ги пуцамъ, защото сж нужни за нашето производство. За послѣднитѣ се изказва мнѣние, за всѣки случай отдѣлно да се рѣшава, да дойдатъ хората и да ги взематъ отъ рѣцѣтъ на Министра на Финансите. Защото, ако искате да продължавате да живѣете съ закона за насърчение на мѣстната индустрия, тогава ще понаднете въ досегашната грѣшка: едни да бждатъ облагодѣтелствуващи, а други не; да могатъ богатитѣ, които иматъ доста срѣдства за това, които знаятъ закона, да се наслаждаватъ отъ закона за насърчение на мѣстната индустрия, а пъкъ други индустриалци или занаятчи, които не сж по-лоши производители, да не могатъ да се ползватъ отъ тия улеснения, както и скотовѣдцитѣ напр., които иматъ нужда отъ по-добъръ добитѣкъ, да не могатъ да го прѣкарватъ безъ мито. Азъ това не желая, г-нѣ Гешовъ. Азъ желая да бжда справедливъ и еднакъвъ къмъ всички; и ако има нужда нѣкой да се наслаждава съ безмитно вписане въ страпата на сурови материи или добитѣкъ за въ интереса на индустрията, за въ интереса на производството въ страната, нека се наслаждаватъ съ това право всички индустриалци, всички занаятчи, всички производители. Каква е теорията, която вие развивате? И уважаемиятъ г. Константиновъ казва това. Цѣната на нашия добитѣкъ, казвате вие, ще се побие съ оная на добитѣка, който дохожда отъ странство. Ами това ще рече свършено да игнорираме обстоятелствата, въ които живѣемъ; и отношенията ни съ нашитѣ съседни държави. Ами дѣ е по-евтинъ добитѣкътъ, отколкото у насъ? Има ли нѣкоя съседна намъ страна, въ която добитѣкътъ да е по-евтинъ отъ нашия, който добитѣкъ да дойде отъвънъ и да подбие цѣната на нашия добитѣкъ? Ами най-сиромашката страна е Турция, а установено е отъ статистиката, че ние ѝ доставяме добитѣкъ. Отъ Турция можемъ ли да докарваме добитѣкъ, когато ние ѝ носимъ добитѣкъ? Вземѣте тия волове и коне, за които говорите, вземѣте статистиката и вижте. Защо не се съобразявате съ фактитѣ, съ обстоятелствата? За Турция ние носимъ добитѣкъ. Какво сме внесли отъ Турция по отношение прословутитѣ коне, биволи и биволици на г. Драгиева? Биволи колко сме внесли? Прѣзъ 1901 г. сме внесли всичко 4 парчета за 300 л.

Д. Христовъ: Охо-о-о!

Д. Драгиевъ: Съ какво мито на глава?

Министъръ М. Сарафовъ: Моля Ви, г-нѣ Драгиевъ, имайте добрината да слушате статистиката, защото Вие не я знаете. Когато Ви апострофирахъ, колко добитѣкъ се е внесло, Вие отговорихте съ общитѣ думи „внесло се е“.

Говорихте и за кошери съ пчели. Въ разстояние на 4 години такива не е било внесено; само една година се е внесло.

Д. Драгиевъ: При мито 10¹/₂ сж внесени 4 биволи.

Министъръ М. Сарафовъ: Азъ ще Ви кажа. Позволѣте, моля Ви, и за биволитѣ да Ви кажа.

Прѣседателствующъ А. Франгя: 4 черни биволи прѣзъ 1901 г. сж внесени, г-нѣ Драгиевъ! (Смѣхъ.)

Министъръ М. Сарафовъ: Прѣзъ 1901 г. биволици какво е внесено? Внесено е 2 парчета, а прѣзъ миналитѣ години, прѣзъ 1897, 1898, 1899 и 1900 г., внесени сж 1, 6, 2, 9 парчета. Волове, които сж единъ отъ най-важнитѣ артикули, внесени сж всичко прѣзъ 1901 г. 65 парчета; прѣзъ миналитѣ години, 1897, 1898, 1899 и 1900 г. — 55, 48, 17, 20 парчета. А ние какво изнасяме? Ние сме изнесли прѣзъ 1897 — 4.389; прѣзъ 1898 — 5.520; прѣзъ 1899 — 11.558; прѣзъ 1900 — 14.293, и прѣзъ 1901 г., при новата тарифа, при новата спогодба съ Турция, когато за тѣхъ не плащаме мито, — 24.405 глави. Дѣка е опасността?

И. Гешовъ: За конетѣ?

Министъръ М. Сарафовъ: Моля Ви се, чакайте да Ви кажа и за конетѣ. Ние сме изнесли коне: 6.715 парчета прѣзъ 1901 г.; прѣзъ 1900 г. — 4.635 парчета; прѣзъ 1899 г. — 3.790 парчета; слѣдующата година 2.730 парчета, а прѣзъ 1897 г. — 1.989 парчета, а внесли сме 554 и отъ тѣхъ сж внесени отъ Турция 244 парчета. И тѣзи, които сж внесени отъ Турция, сж повечето кираджийски.

П. Драгулевъ: На прѣселенци отъ Одринско.

Министъръ М. Сарафовъ: Тукъ, отъ дѣсна страна, споменаха, че то сж коне на прѣселенци отъ Одринско. И това е свършено вѣрно. Всичкиятъ този добитѣкъ, който виждате тукъ, че се е внесълъ, той е повече кираджийски и на прѣселенци. Азъ въ разстояние на три мѣсеца, даже малко повече, има да съмъ разрѣшилъ въ министерството да се пропуснатъ 300, може би 400 добитѣка безъ мито. Прѣселенцитѣ, които бѣгатъ, носятъ съ себе си добитѣка си, така сжщо и прѣселенцитѣ отъ Ромѣнска Добруджа. Г-нѣ Яблански поддържа още, че отъ Ромѣния идатъ коне.

Д. Яблански: Не прѣселенски, а за проданъ.

Министъръ М. Сарафовъ: Ами, естествено, прѣселенцитѣ, които идатъ, носятъ съ себе си добитѣка си.

Д. Яблански: Не, не, за проданъ.

Министър М. Сарафовъ : Вземѣте та сравнѣте цѣнитѣ и ще видите, дали е за проданъ. Главниятъ въпросъ е, можемъ ли ние да донасяме добитѣкъ по-евтинъ, който да бие съ цѣната си нашия? Това е да извърнемъ политическата економия съ главата надолу, ако поддържаме, че има опасностъ ако се внася добитѣкъ отвънка по-скѣпъ отколкото нашия добитѣкъ, че цѣната на нашия добитѣкъ ще пострада. Нѣма да пострада. Наопаки, ония хора, които видятъ отвънъ по-добъръ добитѣкъ, ще се старятъ и самички да произвеждатъ по-добъръ добитѣкъ.

Г-нъ Гешовъ казва: защо правите разлика между пойнитѣ птици, воловетѣ и конетѣ. Естествено, права разлика. Конятъ и волътъ е машина, която работи, а птицата е луксозно нѣщо.

И. Гешовъ : Луксозниятъ конь машина ли е?

Министър М. Сарафовъ : Дозволѣте. Луксозни коне само Вие може би имате въ София. Г-нъ Теодоровъ казваше: оцѣнени за 3.000 л. коне ще докаратъ и ще ги облагатъ съ по 15 л. То е смѣшно. Вие искате да протезирате мѣстнитѣ коне, а ги облагатъ съ 15 л.! Това го говорите само за да се показвате дребнави. Разбирамъ да искате мито 500 л. — да, тогава защищавате едно начало. Но сега не защищавате начало, а капризъ правите.

За кошеритѣ ми говорихте, даже г. Теодоровъ отиде дотамъ да се изхитри и каза: понеже пушаме живи пчели, то пушаме и медъ и восъкъ свободни. Това само Вие, г-нъ Теодоровъ, може да го кажете. Живи пчели е друго, а медътъ се облага съ мито подъ каквато ще и да е форма.

Г. Кирковъ : На глава!

Министър М. Сарафовъ : Може и на глава. (Смѣхъ.) Това е толкова ясно, щото може да се говори, само ако искаме да обръщаме фактитѣ. Казаха се тия нѣща за пчелитѣ, за които г. Теодоровъ говори $\frac{1}{2}$ часъ.

Г. Теодоровъ : Само мухитѣ освобождавате.

Министър М. Сарафовъ : Кошери съ живи пчели колко сж внесени въ Княжеството? Прѣзъ 1897 г. ни единъ; прѣзъ 1898 г. 6; прѣзъ 1899 г. ни единъ; прѣзъ 1900 г. ни единъ; прѣзъ 1901 г. 11 за 112 л. Това е всичкиятъ вносъ на пчели и заради него уважаемиятъ г. Теодоровъ говори цѣли 2 часа.

Тия сж обясненията, които искахъ да дамъ.

Г. Валабановъ : Г-нъ Гешовъ каза, че ние не можемъ да вкарваме въ Австрия нашата жива стока по никой начинъ. Менѣ ми се струва, че ние можемъ да наложимъ на Австрия да приеме, и ако Австрия не иска да приеме нашата стока, и ние

нѣма да приемемъ нейната. Защо отъ Сърбия да приема такива договори, а отъ насъ да не приема? Ние не сме ли хора, ние не ядемъ ли хлѣбъ? Така щото, не трѣбва да се чуди г. Гешовъ на това. Може нашето правителство да упорствува по този въпросъ и, ако австрийцитѣ не приематъ нашата стока, ние нѣма да приемемъ тѣхната. Нѣкои казватъ, че не сме имали щикове като австрийцитѣ. Азъ мисля, че тѣ нѣма да дойдатъ. Заради това добръ е да знае всѣки министъръ, че българскиятъ народъ отъ дълго врѣме роптае противъ Австрия, защо не пуска нашата жива стока, а изпраща тѣхната стока тукъ. И всѣки министъръ, който се съгласи да пуца тѣхната, да знае че ще падне.

Това искахъ да кажа.

Д. Влаговъ : Г-да народни прѣдставители! (Нѣкои прѣдставители: Часътъ е 8.) Ако взехъ думата, то е за да направя нѣкои възражения на ония теории, които се развили отъ двѣтѣ страни. Прѣди всичко, менѣ ми е чудно, когато говорятъ у насъ за развитие на скотовѣдството и свързватъ туй развитие на скотовѣдството съ тарифата, която ни се прѣдставява. Казватъ, че ако обложимъ добитѣка, който се внася отвънъ въ България, съ голѣмо мито, то въ такъвъ случай щѣло да се развие у насъ скотовѣдството. Азъ положително отричамъ, че съ такива срѣдства може да се развие скотовѣдството въ една страна. За развитието на скотовѣдството, което е свързано много тѣсно съ развитието на земледѣлието, сж потребни много други нѣща, потребни сж условия, които ние нѣмаме още и които засега въ много малкъ размѣръ сж създадени у насъ, щото да можемъ да говоримъ тукъ за покровителство на скотовѣдството у насъ. Не мога да разбера никакъ гледната точка, на която се турятъ такива ужъ прѣдставители на земледѣлцитѣ у насъ. Казватъ, като прѣдставители на земледѣлцитѣ, че трѣбвало да се наложатъ по-високи мита върху добитѣка, който се внася у насъ отвънъ, и съ това щѣло да се принесе полза на нашитѣ земледѣлци. Азъ мисля, че нашитѣ земледѣлци, особено дребнитѣ, иматъ по-голѣма полза, ако нѣма никакви мита върху добитѣка, който се внася у насъ, защото, естествено, и въпросъ не може да бѣде, че колкото добитѣкъ бѣде повече, толкова ще бѣде и по-евтинъ, а още повече че ние имаме доста много добитѣкъ, който и тѣй е евтинъ, и ако дойде другъ добитѣкъ отвънъ, по-добъръ, той не може да намали цѣната на нашия добитѣкъ, а ще може да помогне на нашия земледѣлецъ да подобри своя добитѣкъ, а, отъ друга страна, нашитѣ земледѣлци, особено дребнитѣ, ще иматъ полза да си доставляватъ евтинъ добитѣкъ. Така че, не е вѣрна и свършено погрѣшна е гледната точка, че облагането съ голѣмо мито добитѣка, който се внася, щѣло да бѣде полезно за земледѣлцитѣ. Може да бѣде полезно за земледѣлцитѣ, но за кои земе-

дѣлци? За едритѣ земледѣлци може да бѣде подобна една политика полезна. Когато намъ ни привеждатъ какво правили въ Германия, въ Австрия, какъ защищавали скотовѣдството, ние го разбираме много добръ тамъ кои защищаватъ туй скотовѣдство. Тамъ, именно, едритѣ земледѣлци, голѣмитѣ чокои, юнкеритѣ, както ги казватъ въ Германия — ето тѣ сѣ заинтересованитѣ въ такава една политика, да облагатъ съ много голѣмо мито вноса на чуждия добитѣкъ въ страната имъ. Обаче, у насъ, дѣто още нѣма такава една класа земледѣлческа, която да има този интересъ да защищава, въпрѣки интереситѣ на грамадното количество отъ дребнитѣ земледѣлци, голѣмитѣ тарифи, не разбирамъ какъ могатъ прѣдставителитѣ на тѣзи земледѣлци, както г. Драгиевъ, да се явяватъ тукъ и да говорятъ, а заедно съ тѣхъ да се прѣдставляватъ за прѣдставители на земледѣлческата класа, както искатъ да се прѣдставляватъ, и г. г. народняцитѣ и да заявяватъ да се облага добитѣкъ, който се внася въ България, изобщо, съ голѣмо мито, защото съ туй щѣло да се помогне на земледѣлцитѣ. Азъ положително казвамъ, че това е една погрѣшна политика, която или е погрѣшна по теория, както тѣ я защищаватъ, или е погрѣшна, че я защищаватъ по партизански съображения. Въ всѣки случай, не е тамъ въпросътъ. Добитѣкъ, изобщо, който се внася въ България, прѣдъ видъ на това, че ще бѣде полезенъ за дребнитѣ земледѣлци, трѣбвало би да не се облага съ мито.

На друго азъ искамъ да обърна внимание: трѣбвало би, при всичко че г. Министерътъ на Финанситѣ защищаваше туй положение, че у насъ не се внасяло много луксозенъ добитѣкъ — то е вѣрно, че не се внася или е малко, което се внася, напр., луксозни коне, както каза г. Министерътъ на Финанситѣ, се внасятъ отъ г. Гешова само, но азъ вѣрвамъ, че не е само г. Гешовъ, който купува луксозни коне; несъмнено е, че има у насъ и други, които тѣй сѣщо купуватъ луксозни коне, атове само за салтанатъ — и азъ мисля, че въ § 1 въ статията, кога се говори за живи животни, трѣбва да се направи една разлика, а именно да се поименуватъ: коне луксозни, които служатъ само за салтанатъ, се облагатъ съ мито.

Министъръ М. Сарафовъ: Нѣмате границата за понятието луксозни; въ митническия езикъ не сѣществува.

Д. Влагоевъ: Не тѣзи коне, които се употребяватъ за приплодъ, напр. жрѣбцитѣ.

М. Такевъ: Които сѣ съ рѣзани опашки. (Смѣхъ.)

Министъръ М. Сарафовъ: Не можете да ги опрѣдѣлите.

Д. Влагоевъ: Тѣзи, които служатъ като работенъ добитѣкъ, тѣ трѣбва да се освобождаватъ.

Министъръ М. Сарафовъ: Моля. Най-луксозниятъ конь, най-сѣхпийтъ конь и той се впрѣга тукъ, въ София, напр., за да носи бира.

Г. Кирковъ: Той не е луксозенъ конь. Тоя, който е въ файтона на г. Гешова, той е луксозенъ конь.

Министъръ М. Сарафовъ: Каква е разликата между него и тоя на г. Гешова? Този, който се впрѣга въ най-добрата каласка, утрѣ може да се впрегне въ кола, която носи бира.

Д. Влагоевъ: Тѣзи, които се употребяватъ за луксъ, тѣ се познаватъ. Недѣйте говори това. Но, въ всѣки случай, азъ поне настоявамъ на туй, че трѣбва луксознитѣ коне непрѣмѣнно да се облагатъ съ извѣстенъ данѣкъ.

Подирѣ, независимо отъ това, споредъ статия 6, се облагатъ тѣй сѣщо съ много малко мито луксознитѣ кучета. Моето мнѣние е, че трѣбва да се раздѣлятъ и кучетата и луксознитѣ да се обложатъ съ единъ много по-голѣмъ данѣкъ, много по-голѣмо мито. Какво е въ тази статия, тѣ се облагатъ съ 4 л. само, а би трѣбвало да се обложатъ най-малко съ 10 л. на глава.

Тѣй сѣщо относително пойнитѣ птици и тѣ би трѣбвало да се обложатъ съ по-голѣмо мито.

Такова е моето мнѣние и азъ ще направя писмено прѣдложение като прибавка къмъ този параграфъ.

Прѣседателствующъ А. Франгя: Г-нъ Шивачевъ има думата.

Н. Шивачевъ: Отказвамъ се.

Прѣседателствующъ А. Франгя: Г-нъ Т. Теодоровъ има думата.
(Гласове: Часътъ е 8 вече!)

Министъръ-Прѣседателъ Д-ръ С. Даневъ: Азъ ще моля да се продължи засѣданието, докато се свърши първата глава.

Т. Теодоровъ: Г-да народни прѣдставители! Г-нъ Министерътъ на Финанситѣ се сърди твърдѣ много за това, което азъ му кажахъ, и той си позволи да каже, че това могълъ да го каже само единъ Теодоровъ. Той каза тѣзи думи. Азъ ще му кажа, безъ да искамъ да го оскорбявамъ, че такъвъ законопроектъ, по този начинъ защищаванъ, само той може да го направи — и азъ ще докажа това, — че само той е способенъ по този начинъ да възражава на онѣзи критики, които му се правятъ по единъ съвършено приличенъ и крайно добросъвѣстенъ начинъ.

Г-нъ министърътъ казва: какъвъ е този добитѣкъ, отъ който вие се страхувате, че ще влѣзе въ България? Дѣ го? Нѣма го. Ама, г-нъ министре, до-

биткътъ, който е влѣзълъ досега, трѣбвало е да плати отъ 10—12 л. на глава мито. Какъ ще влѣзатъ биволи въ България — пита той, — какъ ще влѣзатъ биволици? Двѣ сж влѣзли, да, защото сж взели по 12 л. мито на глава. Ама влѣзли при такива условия. А вие, като махнете тѣзи 12 л., като дадете 12-тѣ лева премия на чуждия добитѣкъ, тогава ще ви видя колко биволици ще влѣзатъ, но нѣма да бъдете Вие Министъръ на Финанситѣ тогава, за да отговорите, ами България ще плаща за Вашия грѣхъ или за Вашето невѣжество. Тѣзи работи сж важни, защото единъ пѣтъ приета една тарифа, въ която се освобождаватъ безъ мито, никое друго правителство подиръ това не ще е въ състояние да наложи такова мито. Туй ще е вече спечелено право за тѣхъ — нѣма и дума да става. Искате ли да ви докажа, че по 10—12 л. е вземано досега на глава мито? Вие четете статистиката. Добръ: „живи животни“ — статистиката за 1901 г. казва това — „живи животни: биволи“, всичко сж били внесени 4 бивола за 300 л. оцѣнени. Но знаете ли колко мито сж взели? 42 л. мито сж взели. Значи, на 4 бивола се пада по 10½ л. мито. Вие това мито сега го подарявате. Значи, ако е влѣзълъ биволъ, който е ималъ стойностъ 75 л., взели сж му 10 л. мито. Но сега му опрощавате 10½ л. и казвате: безъ мито, да си върви свободно. Азъ ще видя колко бивола ще влѣзатъ.

Министъръ М. Сарафовъ: Тѣ сж отъ прѣселенциѣ.

Т. Теодоровъ: Не се касае тукъ въпросътъ колко мито ще опростимъ за биволитѣ, които сж били внесени досега, ами се касае за въ бъдеще, за 10 или 15 години, може ли България да пуца всички чужди биволи безъ мито? Нѣма съмнѣние, че въ такъвъ случай количеството на внесенитѣ биволи нѣма да остане 2 или 4, а ще бъде много повече. Сѣщото е и съ биволицитѣ. Внесени сж само 2, оцѣнени за 130 л., както виждате доста заиѣфъ, и отъ тѣхъ едната, оцѣнена за 50 л., била внесена безъ мито, види се, че е била дѣйствително на нѣкои прѣселенци, но другата е платила мито и е платила 11-20 л. Вие сега опрощавате тия пари. Съ това опрощаване ние нѣма да опростимъ митото на тази биволица отъ 1901 г., а ще опростимъ на всички биволици, които хората отсега нататѣкъ ще намѣрятъ възможностъ да докарватъ въ България. Вземѣте по-нататѣкъ статистиката на воловетѣ. Волове сж били внесени 65 за 3.811 л. Отъ тѣхъ 25 сж били безъ мито и сж оцѣнени за 1.830 л. Значи, 40 сж платили мито. И колко сж платили? 284-99 л. Значи, платили сж мито по 7 л. и нѣщо на единъ волъ. Това е една такса доста крупа.

Министъръ М. Сарафовъ: 7 л.?

Т. Теодоровъ: Сега не вземате нищо, вие ги освобождавате. Вие вземате за единъ папалъ 1 л.,

а за единъ конъ, за единъ волъ не вземате нищо, и т. п. Ако досега такова е било митото, вие нѣма защо да се перите и да се сърдите, като ви казваме, че щомъ отиѣните това мито, то е една премия отъ 10—12 л., която давате на чуждия добитѣкъ, за да влиза, и той ще дойде въ много голѣмо количество. Но казвате ми вие, че г. Теодоровъ изхождалъ отъ фискална точка зрѣние. Велкимъ фискалната точка зрѣние е за прѣнебрѣгване? Защо да не вземате 7—8—10 л.? Нѣма да бъде лошо тия пари да ги вземе хазната и то въ сѣщото врѣме ще бъде една премия въ полза на притежателитѣ на добитѣка у насъ. Тѣ ще спечелятъ отъ това, защото, ако не могатъ си купи биволици отъвънъ, ще си купитъ отъвънъ. Г-нъ Благоевъ каза: недѣйте гледа хората въ Германия; тамъ има землевладѣлци, които искатъ да протезиратъ себе си. Ами ние тукъ нѣмаме ли такива хора? Социалиститѣ и въ Германия, и тукъ не притежаватъ нито коне, нито волове, че не ги боли; тѣ сж консоматори. И отъ точка зрѣние на консомацията тази класа, която консомира, тя е либѣрешанжистка. По начало протекционизмътъ прави по-сѣкши прѣдметитѣ въ една страна, слѣдователно налага жертви на консоматоритѣ, и въ всѣка страна класитѣ, които сж консоматори, тѣ сж противъ протекционизма; напротивъ, всички производящи класи, като индустриалцитѣ, земледѣлцитѣ, скотовѣдцитѣ, които произвеждатъ и продаватъ продуктитѣ, тѣ вредъ сж протекционисти. Ако тамъ имате една класа богата или бѣдна, но скотовѣдска, която произвежда добитѣкъ, защо отказвате това право на г. Драгиева, който ви заяви сѣщото отъ името на земледѣлцитѣ и скотовѣдцитѣ, които може би нѣматъ добитѣкъ, но които казватъ: „напиятъ добитѣкъ има нужда отъ покровителство“? Но пита ни г. министърътъ: какъ ще влѣзе у насъ добриятъ добитѣкъ? Добриятъ добитѣкъ, казва, ще подобри расата, а ние като видимъ добри биволици, и ние ще се научимъ да произвеждаме добри, като че ли досега примѣри липсваха и ние не сме видѣли добри коне, добри биволици, та трѣбва да ги пуснемъ безъ мито, за да се научимъ и ние да ги произвеждаме такива. Моля ви се, такава защита може ли да се прави отъ единъ министъръ, да се пуснѣлъ чуждиятъ добитѣкъ безъ мито, за да сме се научили и ние да произвеждаме добъръ добитѣкъ? Ами че по тази теория азъ ви питамъ: защо покровителствувате напѣця шаякъ? Нашето текстилно производство не струва нищо въ сравнение съ английското — защо не оставите английскитѣ произведения да дохождатъ безъ мито, за да се научимъ; защо ги облагате?

Министъръ М. Сарафовъ: Защото знаемъ вече.

Т. Теодоровъ: У насъ и добитѣкъ, и земледѣлческото производство, и пчеларството, и индустрията е въ примитивно състояние. И защото е въ примитивно състояние, защото не може да се яви на международното тържище и да издържи

борбата, затуй ние гуждаме една прѣграда по примѣра на всички държави, налагаме извѣстенъ данѣкъ въ полза на общото благо. Наистина, тоя данѣкъ пада върху консоматоритѣ, но той се събира въ митницитѣ, внася се въ хазната и се облагодѣтелствуватъ поне липата, които произвеждатъ. Това е протекционизмътъ. Щомъ така разсъждаваме, да пушаме чуждитѣ прѣдмети, които сж по-добри, това вече не е протекционизмъ, това е теорията на либѣрешанжиститѣ. Недѣйте ми говори тогава за протекционизмъ, вие не сте тогава протекционисти, вие не знаете какво нѣщо е протекционизмъ, защото това е теорията на свободния обмѣнъ. Казвате: оставѣте да дойдатъ по-добритѣ, по-свършенитѣ съ своитѣ продукти да конкуриратъ, а мѣстнитѣ да се борятъ съ тѣхъ и да се научатъ да ги правятъ по-хубави. Либѣрешанжизмътъ нѣма другъ аргументъ освѣнъ този, друга защита освѣнъ тази. И когато г. министърътъ казва, че не разбирамъ какво говори, нека ми позволи да му забѣлжа, че той казва това за себе си.

Сега другъ единъ аргументъ: съ какво сте гарантирани вие, че ще дойде добриятъ добитѣкъ въ България, а не крастави говеда? Казвате ли въ тарифата, че освобождавате добрия, отъ този и този видъ, или породистия, или луксозния, или скъпия добитѣкъ, който се опѣнява повече отъ токозъ? Не. Вие казвате, че едриятъ добитѣкъ е свободенъ. Значи, съ какво сте гарантирани вие, че ще дойде добриятъ добитѣкъ въ България? За да можете да се гарантирате, че ще дойде въ България добриятъ добитѣкъ, срѣдството е специфичното мито. Адвалорното не може да ви освободи отъ лошъ добитѣкъ, защото всѣки добитѣкъ се облага споредъ стойността си: на по-хубавия добитѣкъ повече мито се взема, на по-слабия — по-малко. Отъ точка зрѣние на справедливостта, адвалорната система е най-добрата, най-равномѣрната, най-правомѣрната ако щете, но тя има пѣкъ туй неудобство, че дава еднакъвъ достѣпъ и на лошия добитѣкъ, и на добрия, когато специфичната система едно отъ главнитѣ ѣ прѣимущества е, че понеже тя се налага на единъ видъ еднакъво, по-лошитѣ екземпляри или по-лошитѣ специмени не могатъ да дойдатъ, а идватъ по-добритѣ, които могатъ да издържатъ конкуренцията на мѣстнитѣ. Ето защо, когато въ другата, адвалорната система сж гудили 25 л. на единъ конъ или волъ, а не сегашното срѣдно 10—11 л. мито, имали сж прѣдъ видъ да оставятъ да влизатъ въ България не биволици по за 50 или 70 л.; не коне по за 100 л., които сега плащатъ 14% мито, ами да влизатъ коне за 500 л. и нагорѣ; защото на единъ конъ за 500 л. се пада 25 л. мито, 5%, а на единъ конъ за 1.000 л. ще падне всичко на всичко 2½% мито. Специфичното мито като го гудите тукъ, тогава само ще можете да кажете, че то ще ви гарантира, че въ България, макаръ и да не е голѣмо туй специфично мито, ако дойде едъръ добитѣкъ, той ще бѣде отъ добра раса,

а такѣвъ само може да ни бѣде полезенъ. И когато само гудите мито, тогава ще можете да кажете този аргументъ, а докато не сте гудили, да ни увѣрявате, че ще дойдатъ само хубави коне, а не и крастави кобили, това ще бѣде дрѣзко, това ще рече, именно, да не се знае какво се говори.

Послѣ, азъ ви питамъ друго нѣщо: когато вие освобождавате чуждия добитѣкъ, освобождавате турския, ромѣнския, сръбския добитѣкъ, когато по тарифата си, по общата си, покровителствената си, максималната си тарифа освобождавате чуждия добитѣкъ веднажъ завинаги отъ всѣкакво мито, ами тѣ освобождаватъ ли нашия добитѣкъ отъ всѣкакви мита? Осигурихте ли се, че сръбитѣ сжко така ще освобождаватъ нашия добитѣкъ, както вие освобождавате тѣхния, или тѣ ще ни взематъ мито, както и досега? Осигурихте ли се вие, че българскитѣ земледѣлци-градинари, които отиватъ въ Ромѣния, като си потоварятъ гюча само на единъ или два пустаи коне и отиватъ тамъ и имъ взематъ 10 л. мито на конъ, осигурихте ли се, че Ромѣния ще гледа като васъ, съ вашитѣ очи, съ вашата покровителствена теория, която считате че е свършена и можете даже да обиждате хората въ нейно име, осигурихте ли се, че Ромѣния ще каже: българскитѣ коне, българскитѣ добитѣци безъ мито ще влизатъ? И когато поискате да ги освобождаватъ отъ мито, а тѣ не ги освобождаватъ, какво ще имъ направите, когато сте гласували тази тарифа, вие, тънки политици, протекционисти, които не ви е страхъ отъ конкуренция? Вие отваряте широко портитѣ на България за добитѣка на цѣлъ свѣтъ, като считате, че българскиятъ земледѣлецъ и скотовъдецъ съ пусталитѣ добитѣци, които има, ще съумѣе да конкурира съ чуждия, та го оставяте на неговия произволъ. Питамъ азъ: дѣ е вашата политика и кой си противорѣчи въ възгледитѣ — азъ ли, който проповѣдвамъ, дѣйствително, една протекционистическа политика, или вие, които нѣмате аргументи способни да стоятъ на краката си, годни, за да защитите това, което сте направили?

Г-да прѣдставители! Тия освобождения, които сте направили безъ мито, тѣ сж по-долу отъ сегашното положение. По сегашното положение въ всѣки случай взима се 14% адвалорно мито, а вие съ сегашната тарифа съвсѣмъ освобождавате. И когато тая тарифа се приложи, г. Министърътъ на Финанситѣ ще си направи смѣтката и ще види, че отъ всичкитѣ освобождения отъ мито съ единъ и половинъ милионъ най-малко ще се намали доходътъ на митницитѣ.

Министъръ М. Сарафовъ: Това не е вѣрно.

Т. Теодоровъ: То ще си каже.

Министъръ М. Сарафовъ: Азъ си направихъ смѣтката прѣдварително.

Т. Теодоровъ: И какво ви кара, питамъ азъ сега, да правите това? Въ името на коя идея вие вземате и жертвувате едно мито, което досега е спечелено? Ами вие припомняте ли си какъ България си е спечелила правото да може да облага съ 14% адвалорно мито тѣзи прѣдмети, които сега освобождавате тѣй леко? Вие знаете ли историята на сегашното положение, какъ се е постигнало то, съ какви усилия и мъжи се е постигнало, щото чужденците да се съгласятъ на тѣзи мита? Вие трѣбва да си спомните, азъ поне съмъ свидѣтель на това, че въ 1894 г., когато ние имаме едно мито адвалорно 8%, цѣла Европа бѣше противна да се увеличи. И днесъ-заднесъ на Турция и наложиха пакъ 8% мито. Турция прѣди 2—3 години се опита да увеличи митото съ 3%, но великитѣ сили протестираха и тя се принуди да се откаже отъ своето намѣрение. Трѣбваше извънредни усилия, трѣбваше голѣмо постоянство, за да се добие най-послѣ увеличение на това мито на 10½%; трѣбваше послѣ новъ етапъ на борба, новъ етапъ на прѣговори; трѣбваше дълго врѣме да се работи, за да може да се увеличи митото на 14% срѣдно, плусъ за нѣкои прѣдмети да се достигне до 18% — 25%, както е то днесъ за нѣкои прѣдмети. И днеска вие изведнажъ всичко това хвърляте и казвате: нѣма нужда отъ мито! Защо това? Ами че вие, които увеличихте поземелния налогъ съ два милиона лева, поземелниятъ налогъ, който е единъ отъ най-несправедливитѣ данѣци, за да уравниѣсите бюджета си; вие, които сега се ухитрявате всѣки моментъ и всѣки день какъ да увеличите прѣжитѣ данѣци, които сж едни отъ най-тежко-събираемитѣ, защо съ такава лекота на сърцето приобѣгвате до унищожение на косвенитѣ данѣци? Азъ разбирамъ, ако не ви врѣди, да ги намалите срѣщу извѣстни облаги въ търговскитѣ договори, и тогава да кажете: това е пазарлъкъ, *donnant, donnant*, както казахъ по-напрѣдъ, но не дѣйте намалява това въ вашата максимална тарифа. Това е вашата максимална тарифа, това е най-много, което вие можете да искате. Вие съ тази тарифа въоружени само ще можете да се борите. Утрѣ вие деновсирате търговския договоръ съ Турция, вие деновсирате и Турция взема и налага на нашитѣ произведения извѣстно мито. Ами вие, като имате тарифа, която освобождава отъ всѣкакво мито, можете ли да наложите мито?

Министъръ М. Сарафовъ: Ще приспособимъ чл. 10 въ този случай.

Т. Теодоровъ: Не, вие ще приобѣгнете къмъ този членъ само тогава, когато Турция би приобѣгнала къмъ такива срѣдства, които сж изключителни само за България, тогава вие ще отговорите съ репресалии; но ако тя, безъ да приобѣгва къмъ нѣкакви репресалии, ви прилага клаузата на най-облагодѣтелствуваната държава и взема 8%, ще можете ли да турите нѣщо, ще можете

ли да приложите чл. 10, или ще излѣзете осрамени и подиграни и съ свързани ръцѣ? И кой ще ви бѣде виноватъ? Вие сами. Ето защо азъ, като говоря това нѣщо, не гоня, както ви казахъ и по-рано, нѣкакви партизански цѣли. (Отъ дѣсницата: А а а!)

С. Ицковъ: Тѣкмо това гоните!

П. Драгулевъ: Малко егоистично, обаче.

Т. Теодоровъ: Азъ говоря, като мисля, че защищавамъ истинскитѣ интереси на България. Азъ мисля и се надѣвамъ, че бѣдѣщето българско правителство, което ще има да сключва нови договори за 7 или 10 години, ще трѣбва да направи една крачка напрѣдъ въ онзи пътъ, който е вече поправенъ, т. е. ще се мъчи да увеличи митото на чуждитѣ произведения съ двѣ цѣли, отъ които едната ще има голѣмо значение — фискалната цѣль, защото косвенитѣ даждия върху прѣдметитѣ отъвнѣ сж най-лесно събираемитѣ, даже когато сж тежки, и, второ, вие ще достигнете до едно протекционирание, фаворизирание на мѣстнитѣ произведения. Азъ не очаквахъ, че ще трѣбва да направимъ крачка назадъ; азъ разбирахъ, че ще направимъ крачка напрѣдъ. Тѣй разбирахъ. И въ 1897 г., когато се сключиха договоритѣ, ние добихме *minimum*-а и се утѣшавяхме съ тази печалба, че извоювахме поне правото на България да сключва самостоятелно търговски договори.

Вчера, когато говори г. Пасаровъ за фароветѣ, той ви каза, че като се разглежда положението на България спрѣмо Турция, като васална държава, може да се оспорва правото на България да сключва договори, да се прѣдставлява чрѣзъ свои дипломатически агенти и пр., но всички тия нѣща сме извоювали полека-лека фактически и отъ извоюването на тѣзи права България е получила правото самостоятелно да си сключва търговски договори, а не да се опрѣдѣлятъ нейнитѣ търговски договори отъ договоритѣ, сключени съ Турция. Безъ да заключимъ заедно съ г. Пасаровъ, че ние не сме тѣй васални, както теорията разбира, и безъ да отиваме дотамъ, щото да казваме, че сме суверенни, което не е право, но несъмнено е въ всѣки случай, че правото ни да сключваме самостоятелно търговски договори съ другитѣ държави бѣше много цѣнно и ние държахме *quand même* при минимални условия да сключимъ такъвизи, за да установимъ единъ прецедентъ въ наша полза.

Г. Пасаровъ: Тамъ сме суверенни въ правото да третираме.

Т. Теодоровъ: Нужно бѣше да ни го признаятъ съ единъ актъ.

Г. Пасаровъ: Хората го признаха.

Т. Теодоровъ: Да, признах го, но по-сетнѣ, а по-рано давахъ ни да разберемъ по единъ положителенъ начинъ, че ако постоянствуваме да правимъ затруднения за търговскитѣ договори, великитѣ сили ще се основатъ на капитулациитѣ и ще ни накаратъ да се подчинимъ на договоритѣ, които има сключени съ тѣхъ Турция. Първи пжтъ съ васъ сключваме договори, казваха ни нѣкои държави, и вие имате една България, сѣверна, за политическата самостоятелностъ на която още можете да спорите, но вие още управлявате една областъ на Турция, и поне за нея ще ви наложимъ турскитѣ мита. И когато могатъ да ви кажатъ чуждитѣ държави това, азъ ви питамъ: какво ще стане съ теорията на г. Пасарова? Може ли той да каже: фактитѣ свидетѣлствуватъ, че сме извоювали положението? Извоювали — извоювали, това е така, но какъ и при какви условия се е достигнало това? Ето защо въ 1897 г. ние държахме на тази голѣма сполука, да се подпишатъ търговскитѣ договори, да се признае правото ни по начало, та сетнѣ да може да искаме още по-голѣмо увеличение на митото. И това стана: договоритѣ се подписаха. Отъ бждѣщитѣ български правителства имаме право да очакваме сега едно: да зематъ базата 14% и да вървятъ сега още по-нагорѣ. Това очакваме ние отъ едно просвѣтено правителство. И правъ е г. Балабановъ, който говори, че най-важното нѣщо е, кой ще сключи търговскитѣ договори на бждѣщето. Азъ го казахъ това нѣщо още при първото четене. Защото по него хората ще сждатъ какъвъ акълъ имаме ние, какво гонимъ да стигнемъ, дѣ сж нашитѣ идеали. А вие нашитѣ идеали тукъ изведнажъ ги зарѣзвате. Ето кое искахъ да покажа прѣдъ това правителство, прѣдъ това народно прѣдставителство, и мисли, че това, което говоря, е въ полза на България, въ защита на висши нейни интереси, въ защита на добрѣ разбранитѣ економически и търговски интереси на България и не заслужавахъ укора и кавгата на г. Министра на Финанситѣ. Ако приеме това правителството, да се гуди едно мито умѣрено, питамъ: какво ще загубимъ? Ще загубятъ Съединенитѣ Щати, които вѣроятно съ насъ нѣма да сключатъ договори; ще загуби Япония, ще загуби Испания. Съ другитѣ държави ще бждемъ принудени да направимъ договори, пакъ по съображение на благоразумие и тактъ. Ние имаме право нѣкъдѣ да искаме нѣкои нови наши индустрии да вкараме въ покровителствената система. Ние имаме право тамъ да направимъ митата по-голѣмки. Всичко това трѣбва да го направимъ съ умѣреностъ, съ справедливостъ, съ апелване къмъ благоразположението на по-голѣмитѣ държави и добросъвѣстно отношение къмъ по-малкитѣ държави. Но този договоръ ще остане сѣ таки като една начална точка. Щомъ излѣзе отъ нашата срѣда, хората ще го прѣпнатъ, ще взематъ свѣдѣния и ще знаятъ на какво да се основаватъ. А пжкъ другото, което сте писали, на кафе, на синило толкова, ще ви накаратъ

по всички линии да отстъпите. Това, дѣто вие сте отстъпили, ще кажатъ: добрѣ е, ще го приемнатъ, а другото — ще ви го намалятъ. Защо тогава да се не гуди едно мито, което хемъ ще ни запази отъ страхъ, хемъ ще ни даде възможностъ, когато ще имаме да третираме за извѣстни отстъпки, тогава споредъ обстоятелствата да ги направимъ? Ето моя възгледъ.

Г-нъ Сарафовъ искаше да иронизира и съ кошеритѣ пчели. Той каза, че ще освободи кошеритѣ, но нѣма да освободи меда и восѣка. Азъ разбирамъ, че като се казва кошерь съ пчели, като се казва това, не сж само пчелитѣ, които се освобождаватъ, а и кошеритѣ.

Министъръ М. Сарафовъ: „Пчели“ е казано.

Т. Теодоровъ: Значи, мухитѣ ли само освобождавате? (Смѣхъ отъ лѣвипата.) Защото кошери не може да се внасятъ безъ мухи, восѣкъ и медъ.

Министъръ М. Сарафовъ: Живи пчели въ кошери.

Т. Теодоровъ: И казахъ му на този уменъ и разбирающъ економическия въпроси министъръ, казахъ му, че хората могатъ да донасятъ пчели не въ началото на пролѣтѣта, когато нѣматъ медъ, когато иматъ само пити, а може да ги донасятъ прѣзъ есенъта, когато се убиватъ, когато се прѣнасятъ въ голѣмо количество кошери, пълни съ медъ и восѣкъ, и тежатъ даже 40—50 кгр.

П. Драгулевъ: Това е измислица!

Т. Теодоровъ: Но прѣдполагамъ, че ако единъ кошерь пчели плаща сега 1 л. и 46 ст. — толкова плаща сега, — а вие занепрѣдъ го освобождавате, значи, единъ притежателъ на кошери има една премия отъ 7 гроша на кошерь, за да внася кошери; второ, той ще има 40 кгр. медъ вътрѣ въ кошера. Азъ го разбирамъ така: освѣнъ че мухитѣ се освобождаватъ, освобождаватъ се и кошеритѣ. Ама вие казвате: мухитѣ се освобождаватъ. Тогазъ нека се каже тѣй, че мухитѣ се освобождаватъ. А пжкъ 40 кгр. медъ по вашата такса струва 4 л.; восѣкъ по 1 л. на килограмъ минимумъ — 4 кгр. по 1 л. — 4 л.; вие освобождавате 7 л. други върху вносия восѣкъ. Ама ако се утѣпавате съ това, че нѣма да внасятъ, тогава нѣма нужда да правите никаква тарифа. Г-нъ Гешовъ ви казва, че има пера, има прѣдмети, които не сж внасяни никакъ, и може би никакъ да се не внасятъ и въ бждѣще, но при сѣ това се прѣдвиждатъ въ тарифата, защото може единъ день да се внасятъ: условията на живота се измѣняватъ и не може да се прѣдвидятъ. Ако вие не покровителствувате това, което имаме, тогава кое ще покровителствувате — което нѣмаме ли? Ако вие не покровителствувате тѣй, което имаме

несвършено, кое друго ще покровителствувате? Нашето покровителство е да повдигнем несвършеното. Азъ, г-да народни прѣдставители, буквално не разбирамъ, какви теории сж се въртели въ главата на тѣзи хора, които сж писали тази тарифа. И правъ бѣше г. Гешовъ, когато запита г. Министра на Финансите на първо четене: туй да не бѣде минималната тарифа, защото само въ минималната тарифа може да има такива освобождения отъ мита.

Г-нъ Министърътъ на Финансите ви казва, че има въ тарифитѣ на другитѣ държави цѣлъ редъ пера, които се освобождаватъ отъ мито. Но той не ни каза, кои сж тѣзи пера, които умнитѣ хора другадѣ освобождаватъ отъ мито. Тѣ сж прѣдметитѣ, за които азъ говоря, които сж нужни да се внасятъ въ тази страна. Тѣй се опрѣдѣлятъ нѣщата, които се пишатъ въ общата максимална тарифа, за които законодателятъ се произнася, че трѣбва да бѣдатъ безъ мито. Така напр., може да се внасятъ безъ мито суровитѣ волски кожи по теорията, която тукъ се поддържаше отъ нѣколко лица по-напрѣдъ при гласуването на единъ законъ, че тѣзи кожи сж необходими за производството, защото безъ тѣхъ това производство на гоюновѣтъ не може да съществува. Но какво правѣше г. Министърътъ на Финансите, когато имаше такъвъ законъ за увеличението на $1\frac{1}{2}\%$ мито? Той чете на два пѣти лекции дълги и широки, за да ни доказва, че е необходимо да се направи голѣмо митото на внасянитѣ отвънъ сурови кожи, защото внасянитѣ сурови кожи отвънъ правятъ конкуренция вътрѣ въ страната, подбиватъ цѣната и правятъ невъзможно развъждането на добитѣка въ страната, и се намѣриха цѣлъ редъ хора, които го поддържаха. Кѣдѣ остава сега тази Вапа теория? Защо освобождавате сега такива стоки, такива прѣдмети, които могатъ да конкуриратъ, защо ги освобождавате да се внасятъ безъ мито? И даже Вие, който тогава искахте 14% за суровитѣ волски кожи и го поддържахте, трѣбваше да Ви излѣзе единъ г. Цецовъ съ статистика, съ данни, съ познаване на туй производство, табашкото, въ България, производство, което е рѣдко въ България, производство, останало на краката си, за да дойдете Вие до съзнание да приемете днеска свършено противоположното. Вие искахте прѣди 2 недѣли да гудите 14% мито върху суровитѣ кожи; не можяхте да гудите 14% , а бѣхте припудени половината отъ законопроекта да го изядете и днеска падате въ противоположна истерия и прѣмахвае всѣкакво мито. Ето кой вътрѣ въ двѣ недѣли проповѣдва двѣ свършено различни теории, внася два законопроекта съ свършено различни, противоположни законоположения.

Казвате луксозни коне ще се внасятъ. Кой има тукъ луксозни коне? Г-да народни прѣдставители! Войската вписва въ бюджета си всѣка година, въ военния бюджетъ, по 300—400.000 л. само за купуване на коне. Тия коне доста дълго време се купу-

ваха отъ странство и прѣдприемачитѣ на тия коне плащаха мито. И благодарение на това мито, което перѣдко достигаше въ 1898 г. по 14% — върху стойностъ 700 л. на единъ конъ близо 100 л., — благодарение отъ друга страна на мѣрцитѣ, които се взимаха съ довеждане отвънъ на породисти жрѣбци и установяване на дената, за които съсипахме сума пари отъ държавата и отъ постояннитѣ комисии, благодарение на всичко това, днесъ въ България, може да се каже, има създадено едно коневѣдство. Ние още въ 1898 г. направихме, даже подъ това условие се съгласихме, да се създаде V конни полкъ, че неговитѣ коне ще бѣдатъ комплектирани изключително отъ мѣстна порода, и поощрението, спасението на това коневѣдство бѣше да замѣнимъ тия коне съ мѣстни. Ако има едно извѣстно мито върху чуждитѣ коне, азъ мисля, че унгарскитѣ коне не могатъ да дойдатъ тукъ, а ако нѣма мито, ще дойдатъ хората и ще ви ги продаватъ за мѣстна порода и вие ще купувате унгарски коне, безъ да знаете отъ кѣдѣ сж дошли, колкото и да правите законоположения, че кавалерията и артилерията да се ремонтиратъ само съ коне отъ мѣстна порода. Наопаки, ако има мито отъ 14—20 л. на глава, вие утрѣ може да направите законоположение, като гласуваме военния бюджетъ, да гласуваме 400.000 л., но съ това изрично условие, да се ремонтира съ мѣстни коне, понеже сега коневѣдството въ България е доста напѣднало. Азъ самичѣтъ видѣхъ въ Ломъ, въ казармата на ескадрона, около 40—50 кончета 3—4 годишни въ нищо не отсѣпвающи по хубостъта и по всичко на чуждитѣ коне, отхранени вътрѣ въ България. Ако вие утрѣ законоположите, че ще се комплектира българската войска съ коне отъ мѣстна порода, и вие нѣмате мито върху чуждитѣ, ще ви ги доставятъ хората отвънъ и ще конкуриратъ. А колко е мъчно да накарашъ единъ българинъ да отхрани единъ конъ, който да струва 400 л.! Какви усилия трѣбва да направи! Трѣбва да намѣри една хубава кобила, трѣбва да намѣри жрѣбецъ, да го гледа, да го отхрани хубаво и пр. И ако той не е сигуренъ, че когато ще трѣбва да се купуватъ коне за войската, нѣма да дойдатъ отъ Унгария, които ще се прѣдпочетатъ прѣдъ неговитѣ, той нѣма да прави жертви. Ето защо, отъ всѣка точка зрѣние, азъ не виждамъ какво ще загубите вие, ако приемете този възгледъ, който ние поддържаме: върху едрия добитѣкъ всецѣло, понеже тукъ не е разграниченъ, — въ тарифата отъ 1898 г. има това разграничение, — за коне отъ 2 години нагорѣ 20 л., а отъ 2 години надолу азъ прѣдлагамъ едно общо правило. То е, споредъ мене, недостатъчно; ако азъ бѣхъ болшинство, щѣхъ да туря за копчетата отъ 2 години надолу 25 л. Тѣ не сж много, защото съ това ще осигурите да влизатъ коне, които ще струватъ не по-малко отъ 500 л. Ако вие не можете да приемете това, приемѣте едно умѣрено мито отъ 14% , което сега се плаща; задръжете сегашното положение.

Я. Сакжзовъ: Г-нъ Теодоровъ! Най-добъръ ще бжде да прѣкъснете, за да не помогнете на правителството.

Т. Теодоровъ: За да не помогна ли? — Винаги. Азъ не съмъ забѣдѣжилъ часа. Азъ свършвамъ сега.

И свършвамъ. Направѣте каквото щете, г-нъ министре, но нѣмате право да казвате, че само единъ Теодоровъ може да говори това. Само единъ Сарафовъ не може да разбере това, което Теодоровъ говори.

Прѣседателствующъ А. Франгя: Г-нъ Драгиевъ има думата. (Нѣколко прѣдставители: Часътъ е 8!)

Министъръ-Прѣседателъ Д-ръ С. Даневъ: Г-нъ Драгиевъ е послѣдниятъ ораторъ по тая глава. Азъ моля да изслушаме и него.

Д. Яблански: И азъ искамъ думата.

Министъръ-Прѣседателъ Д-ръ С. Даневъ: Моля ви се, толкова много се говори по първата глава! Азъ моля да се продължи засѣданието, докато се свърши тая глава.

Прѣседателствующъ А. Франгя: Моля г. г. народнитъ прѣдставители, които приематъ да се продължатъ прѣннията, докато се свърши първата глава, да вдигнатъ рѣка. (Болшинство.) Народното Събрание приема. (Гласове отъ лѣвицата: Нѣма $\frac{2}{3}$!)

Д. Яблански: Меншество!

Д. Панковъ: А знаете да казвате, че Камарата не работи.

Прѣседателствующъ А. Франгя: Понеже има съмнѣние, моля г. г. народнитъ прѣдставители, които приематъ да се продължатъ прѣннията, да станатъ на крака. Моля г. г. квесторитъ.

М. Такевъ: Нѣма $\frac{2}{3}$.

Квесторъ И. Вобековъ: Болшинство е и никой не оспорва.

Прѣседателствующъ А. Франгя: Болшинство. Народното Събрание приема.

Г-нъ Драгиевъ има думата.

М. Такевъ: Г-нъ прѣседателю! Утрѣ намѣсто прѣдложението на г. Панкова, да дойдемъ и да почнемъ тарифата въ 9 ч. Прѣдложението на г. Панкова оставѣте да си играемъ на орѣхи. Сега да си отидемъ, а утрѣ да почнемъ. Прѣдложението на г. Панкова да остане въ архивитъ.

Прѣседателствующъ А. Франгя: Г-нъ Яблански има думата.

Д. Яблански: Нѣма за удоволствие на министритъ да говоря.

Прѣседателствующъ А. Франгя: Г-нъ Драгиевъ има думата. (Глъчка.) Моля ви се, г-нъ Драгиевъ, отказвате ли се?

Д. Драгиевъ: Не се отказвамъ. Да се въдвори тишината.

Прѣседателствующъ А. Франгя: Тишината е въдворена.

Д. Драгиевъ: Г-нъ Министърътъ на Финанситъ казва, че азъ, който не зная статистика, не съмъ си служилъ добросъвѣстно дори съ данитъ, които приведохъ. Това ме накара да посоча ония цифри, които г. министърътъ, ужъ въ желанието си добросъвѣстно да цитира цифри, не каза. Той казва, какво искате вие да се налага нѣкакво мито на чуждия едъръ добитѣкъ, който би се внесълъ отъ вънка у насъ, когато имаме много малко такъвъ вносъ: 4 бивола, казва. Е добъръ, г-нъ министре, истина е, че 4 бивола, но тѣ сж платили 42 л. мито; истина е, че 1 биволица е внесена, но тя е платила 11 л. мито; волове, на 40 глави е взето 285 л. мито; на 23 крави е взето 176 л.; на 368 коне и атове е взето 5.121 л. мито.

П. Драгулевъ: Това го каза г. Теодоровъ.

Д-ръ Г. Гаговъ: Да каже нѣщо ново!

Д. Драгиевъ: На 79 магарета и магарици е взето само 248 л. и 37 ст. мито. Азъ ви навеждамъ само нѣкои отъ по-едритъ цифри.

Казватъ, че ако сме дадели свободенъ достъпъ на чуждия добитѣкъ, щѣлъ да се подобри нашиятъ добитѣкъ, щѣло да се внася сѣ добитѣкъ породистъ и отъ добро качество. Е добъръ, да видимъ, дали това е така. Чуждитъ биволи, които се внасятъ у насъ, иматъ оцѣнка 75 л., когато нашиятъ, които се изнасятъ, иматъ — 103 л.; волове, чуждитъ, които се внасятъ, иматъ оцѣнка 105 л., а пѣкъ нашитъ, които се изнасятъ, иматъ оцѣнка 78 л.; млади коне, които се внасятъ, чужди, иматъ оцѣнка 43 л., а пѣкъ нашитъ, които се изнасятъ — 49 л.; кончета до 1 година: чуждитъ — 14 л., а нашитъ — 22 л.; мулета: чуждитъ — 96 л., които се внасятъ, а нашитъ, които се изнасятъ — 101 л. Азъ питамъ: тѣзи цифри, които взимамъ отъ онуй мѣсто, отъ което ги взима и г. министърътъ, и не могатъ да бждатъ невѣрни, тѣзи цифри, казвамъ, какво показватъ? Тѣ показватъ, че чуждиятъ добитѣкъ, който се е внасялъ, е по-евтинъ отъ нашия.

Д. Христовъ: Щомъ е по-евтинъ, трѣбваше да има по-голямъ вносъ.

Д. Драгиевъ: Като е по-евтинъ, е ли по-доброкачественъ, породистъ, или не е? При евтинията си, ако е и по-доброкачественъ, ще ли той да конкурира нашия добитъкъ, или не? Не ще съмнѣние, че ще го конкурира. Но г. Балабановъ казва: че малко вносъ имаме отъ Турция. Статистиката свидѣлствува, че отъ 22 пера едъръ добитъкъ, който се е внесълъ, първо мѣсто заематъ въ този вносъ Турция и Ромъния. Има само 4-5 пера вносъ, въ който Ромъния да нѣма участие; въ всичкитъ други пера Ромъния има участие. Г-нъ министърътъ ни казва, че като се внесли 4 бивола или една биволица, или нѣколко мулета, тѣхниятъ вносъ е толкова малъкъ, а пъкъ нашиятъ износъ е толкова голѣмъ на тия добитѣци, щото нѣма ние отъ какво да се плашимъ. Азъ мисля, че ако тѣзи чужди добитѣци сж внесени, когато сж плащали едно мито: едни по 3, други по 6, други по 7, други по 11, по 12, по 14 л. на глава, когато сж плащали такова мито, пакъ сж могли да се внасятъ, когато махнете туй мито, вие ще усилите чуждия вносъ. Но казва ни г. министърътъ, че нѣма какво да се боимъ отъ вноса на този едъръ добитъкъ, защото чуждиятъ вносъ, въ сравнение съ нашия износъ, е капка въ морето. Ако се ржководѣхте отъ тази мисль, отъ това начало, г-нъ министре, цитамъ Ви азъ, защо Вие тогава прѣдвиждате мито за овцетъ и кочоветъ? Овни и кочове прѣзъ 1901 г. имаме вносъ само 88 глави — 46 отъ Ромъния и 42 отъ Турция — на една стойностъ отъ 983 л.; а пъкъ нашиятъ износъ прѣзъ това врѣме за въ Гърция и за въ Турция е 152,891 глави, на една стойностъ 1,513,679 л.

П. Драгулевъ: Ама ти искашъ сега ли да те научатъ?

Д. Драгиевъ: Ако вие сега се водите отъ това начало, че понеже нашиятъ износъ е много по-голѣмъ отъ чуждия вносъ, трѣбваше и тукъ да не облагате съ мито. Но ако този вносъ е малъкъ, той е малъкъ затуй, защото всѣка брѣва, кочъ или овенъ чуждъ, при вноса, е плащаль 1 л. и 38 ст. вносно мито. Ако го прѣмахнемъ, чуждиятъ вносъ отъ 88 може да иде на 188 и по-нататъкъ да върви.

Министъръ М. Сарафовъ: Г-нъ Драгиевъ! Отъ Турция ли ще дойдатъ тѣзи овци и овни; за тѣхъ ли говорите?

Прѣдседателствующъ А. Франгя: Той ще Ви каже отъкъ ще дойдатъ.

Д. Драгиевъ: Дошли сж отъ Ромъния и отъ Турция. Овце имаме вносъ, прѣзъ 1901 г., 854 брави, а износъ имаме 131,770 брави. (Глъчка.) Понеже вносътъ е малъкъ, защо туряте мито? Шилета имаме вносъ отъ Ромъния и Турция 164 брави, а имаме износъ 71,189. За 164 шилета само защо

туряте мито, г-нъ министре? Агнета отъ Турция — вносъ 172, а нашиятъ износъ 105,662. Нашиятъ износъ далеко прѣвишава вноса. Какво има да се боите? Постагѣте по сжщото правило, отмиѣйте митото. Пърчове — 13 пърча сж внесени всичко, а ние сме изнесли 4,558. Защо се плашите отъ този вносъ, та туряте мито? Ако се ржководите отъ това правило, че нашиятъ износъ е недостатъченъ, махнете и на тѣхъ митото. Кози — 153 внесени, а изнесени — 19,209, но вие имъ туряте мито. Ярета — 96 внесени, а изнесени — 3,403. Свине — 628 внесени, отъ които има 9 отъ Англия, 4 отъ Ромъния, 694 отъ Сърбия и 21 отъ Турция — всичко 728; а имаме 1,728 износъ. Защо туряте тукъ на свинетъ отъ 50 кгр. нагоръ 15 л. мито на глава? Вносътъ на свине, въ сравнение съ нашия износъ, е съвсѣмъ нищоженъ. Пчели колко се внесоха? Само 11 кошери. Е добръ, вие не искате да турите мито на пчелитъ, които се внасятъ отъ чужбина, ами тогѣзъ защо туряте на кучетата мито? Ние имаме износъ 169 кучета, а вносъ 17 кучета, вѣроятно ловджийски или луксозни; защо туряте мито, защо покровителствувате кучетата въ България, а не искате да покровителствувате пчеловѣдството? Г-нъ Министърътъ ни казва, че кошеритъ съ медъ ще ги облагаме съ мито, но само мухитъ нѣма да облагаме съ мито. Ст. 10 казва: живи пчели въ кошери безъ мито. Споредъ думитъ на г. министра излиза, че живитъ пчели въ кошера ще стоятъ безъ медъ. Азъ не знамъ дали пчелитъ сж по-глупави отъ хората, но ние виждаме, че хората повече отиватъ къмъ онзи кошеръ, дѣто има медъ, и мисля, че пчелитъ не сж така глупави да отидатъ въ кошеръ безъ медъ — и тѣ ще стоятъ въ онзи кошеръ, въ който има медъ. Другъ е въпросътъ, ако г. министърътъ може да ни посочи нѣкой новъ способъ, изнамѣренъ сега наскоро, дѣто пчелитъ да могатъ да се прѣнасятъ въ кошери безъ да иматъ капка медъ. Ние знаемъ, че пчелитъ, когато се свърши медътъ, бѣгатъ, както и хората бѣгатъ когато се свърши медътъ въ нѣкой кошеръ. Такъвъ способъ азъ не зная да има, пчели да се прѣнасятъ въ кошери безъ медъ. Ако ли има нѣкакъвъ способъ, сигурно г. министърътъ трѣбва да го знае, но не зная дали той ще се нагърби съ тая деликатна работа, да учи хората какъ се прѣнасятъ пчели отъ странство безъ медъ. Като е извѣстно, че при добри години въ новъ кошеръ може пчелитъ да набератъ 30—40 кгр. медъ, много е вѣрна смѣтката, която ви приведе г. Теодоровъ, че хората нѣма да внасятъ само живи пчели, а ще внасятъ кошери пълни съ медъ и Вашата ст. 24, дѣто искате да облагате меда съ 10 л. на 100-тѣ килограма, ще остане празна дума.

Още едно друго и свършвамъ. Г-нъ Благоевъ ни хвърля нѣкъсй и другъ упрекъ, че ние не сме знаели какво зацѣпчаваме, че другадѣ наистина, въ нѣмско татъкъ нѣкъдѣ, нѣкакви си юнкери, голѣми землевладѣлци, искали нѣкакви мита за

чуждия добитъкъ, за чуждитъ храни, но това били хората, които произвеждатъ този добитъкъ, които произвеждатъ тази храна, а въ България нѣмало си смисълъ да се иска, дребнитъ земледѣлци да искатъ нѣкакви мита било на добитъка, било на други земледѣлчески продукти. Послѣ, г. Благоевъ каза, че за развитието на нашето земледѣлие и на нашето скотовѣдство не е достатъченъ само вносътъ, но сж потребни и редъ други условия. Наистина, това е вѣрно. Вѣрно е, че за развитието на нашето скотовѣдство и на нашето земледѣлие не е достатъчно да отворимъ вратитъ на чуждия добитъкъ, колкото и да е породистъ, за да подобримъ нашето скотовѣдство, а се изискватъ редъ условия. Но при сѣ това не значи още, че и облагането на чуждия добитъкъ съ мито, чуждитъ земледѣлчески продукти съ мито, не значи още, че не е едно отъ условията, които би повлияли до известна степенъ — не мога да кажа напълно или наполовина, — но до известна степенъ ще повлияятъ. Г-нъ Благоевъ, както признава правото на едритъ германски землевладѣлци да искатъ защита на своя добитъкъ и на своитъ земледѣлчески продукти чрѣзъ едни малко или много по-високи мита, на сжщото основание трѣбва да признае правото и на българскитъ дребни землевладѣлци да искатъ това покровителство чрѣзъ малко или много високи мита въ тази тарифа. Защото ако въ една Германия едритъ землевладѣлци искатъ това покровителство, защото тѣ сж производители, то и въ земледѣлческа България, въ интереса на дребнитъ землевладѣлци е да искатъ това покровителство, защото тѣ сж производителитъ на тоя добитъкъ. (Глъчка.)

И като се знае, че това е искане, което е позволено на всѣки човѣкъ, който не е социалистъ, който не е чель Карлъ Марксовия капиталъ и неговата економическа теория, елементарна истина е, че е по-изгодно за земледѣлцитъ да произвеждатъ сами известни продукти, които ще употребяватъ, да си отведатъ сами добитъкъ тукъ, отколкото да отиватъ да го купуватъ скъпъ или евтинъ, добъръ или лошъ, а пъкъ едно отъ условията, които би повлияло що-годи за развитието на нашето скотовѣдство, то е и това: да закрияме това скотовѣдство чрѣзъ мита, азъ поддържамъ своето прѣдложение.

Прѣдседателствующъ А. Франгя: По отдѣлъ I има 7 прѣдложения.

Първото е отъ г. Теодорова: (Чете.) „Ст. 1, живи животни, освѣнъ поименованитъ, 15 л. на глава; ст. 8, птици домашни, по 20 ст. на глава; ст. 9, други видове птици, по 1 л. на глава; ст. 10, живи пчели въ кошери, 2 л.“

Д. Драгиевъ: Да се гласуватъ едно по едно.

М. Такевъ: Азъ ще приема за конетъ, а за пчелитъ нѣма да приема.

Прѣдседателствующъ А. Франгя: Добръ. Види се г. Драгиевъ ще бжде за пчелитъ, защото тамъ има медъ. (Смѣхъ.)

„Ст. 1. Живи животни, освѣнъ поименованитъ, 15 л. на глава.“ Които приематъ тая поправка, да вдигнатъ ржката. (Меншество.) Народното Събрание не приема.

„Ст. 8. Птици домашни по 20 ст. на глава.“ Които приематъ, да вдигнатъ ржката. (Меншество.) Народното Събрание не приема.

„Други видове птици — 1 л.“ Които приематъ тази поправка, да си вдигнатъ ржката. (Меншество.) Народното Събрание не приема.

„Живи пчели въ кошери — 2 л.“ Които приематъ тази поправка, да си вдигнатъ ржката. Г-нъ Драгиевъ, Вие не вдигате ржката. (Меншество.) Народното Събрание не приема.

„Статия 10 да се измѣни така. Г-нъ Драгиевъ има нѣколко прѣдложения. Той прѣдлага: (Чете.) „Живи пчели въ кошери по 2 л. на кошеръ.“ Които приематъ, да си вдигнатъ ржката. (Меншество.) Народното Събрание не приема.

Чрѣзъ друго прѣдложение г. Драгиевъ иска ст. 8 да се измѣни така: (Чете.) „Птици домашни всѣкакви на 1 глава 30 ст.“ Които го приематъ, да си вдигнатъ ржката. (Меншество.) Народното Събрание не приема.

Г-нъ Драгиевъ прѣдлага друго: (Чете.) „Статии 2, 3 и 4 да се измѣнятъ така: овни, козове, овци, кози и пърчове по 3 л.“ Които приематъ, да си вдигнатъ ржката. (Меншество.) Народното Събрание не приема.

„Шилета по 2 л.“ Които приематъ, да си вдигнатъ ржката. (Меншество.) Народното Събрание не приема.

„Агнета и ярета по 2 л.“ Които приематъ, да си вдигнатъ ржката. (Меншество.) Народното Събрание не приема.

Г-нъ Драгиевъ прави и друго прѣдложение: (Чете.) „Живи животни, освѣнъ поименованитъ, отъ 3 години нагоръ по 20 л. на глава; на по малкитъ отъ три години по 10 л. на глава.“ Които приематъ това прѣдложение, да си вдигнатъ ржката. (Меншество.) Народното Събрание не приема.

Г-нъ Константиновъ иска: (Чете.) „Статия 11. Биволи, коне, волове и магарета да се обложатъ по 15 л. на парче.“ Които приематъ това прѣдложение, да си вдигнатъ ржката. (Меншество.) Народното Събрание не приема.

Които приематъ отдѣлъ I, както се докладва, да си вдигнатъ ржката. (Болшинство.) Народното Събрание приема.

Има думата г. Министъръ-Прѣдседателтъ.

Министъръ-Прѣдседателъ Д-ръ С. Даневъ: Азъ прѣдлагамъ да имаме заседание утрѣ на 9 часътъ и да продължимъ разискванията по общата митническа тарифа.

Прѣдседателствующъ А. Франгя: Прѣди обѣдъ тарифата, а подиръ обѣдъ прошения.

Министъръ-Прѣдседателъ Д-ръ С. Даневъ: Подиръ обѣдъ, като се свършатъ прошенията, пакъ тарифата.

Прѣдседателствующъ А. Франгя: Които прие-
матъ това прѣдложение на г. Министъръ-Прѣд-
седателя, да си вдигнатъ ржката. (Болшинство.)
Народното Собрание приема.

Вдигамъ засѣданието.

(Вдигнато въ 9 ч. вечерята.)

Прѣдседателъ: **Д. Цанковъ.**

Подпрѣдседатели: { **А. Франгя.**
Д-ръ А. Ходжевъ.

Секретаръ: **И. Еневъ.**

Началникъ на Стенографическото бюро: **Т. Гължбовъ.**